

De inningsbevoegdheid van de pandhouder en de beslaglegger
De inning van verpande en beslagen vorderingen en enige botsingsperikelen
mede in rechtseconomisch perspectief

J.P. Wertheim S4146476

Master Rechtswetenschappelijk onderzoek

Begeleiders: prof. mr. F.M.J. Verstijlen & mr. E.F. Verheul

Woordenaantal (exclusief inhoudsopgave en literatuurlijst): 25692

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
2	Rechtseconomisch kader	6
2.1.1	Het Pareto-criterium en het Hicks-Kaldor-criterium.....	6
3	Inningsbevoegdheid pandhouder	8
3.1	Inleiding.....	8
3.1.1	Vanaf welk moment komt de inningsbevoegdheid aan de pandhouder toe?	8
3.1.2	Verdeling van bevoegdheden na mededeling pandrecht.....	9
3.2	Karakter inningsbevoegdheid pandhouder	10
3.3	Reikwijdte inningsbevoegdheid pandhouder.....	11
3.3.1	Inning van de volledige vordering.....	12
3.3.2	Buiten en in rechte nakoming vorderen.....	13
3.3.3	Enige procedurele opmerkingen over het buiten en in rechte vorderen van nakoming	13
3.3.3.1	De gebondenheid van de beslaglegger aan bedingen over geschilbeslechting.....	13
3.3.3.2	De gebondenheid van pandgever aan de uitspraak in een procedure van de pandhouder	15
3.3.4	Stuiten verjaring	16
3.4	Verhalen van de vordering op het vermogen van de schuldenaar van de verpande vordering	16
3.4.1	Leggen van beslag	16
3.4.2	Het aanvragen van het faillissement van de schuldenaar van de verpande vordering	17
3.4.3	Uitoefenen accessoria	17
4	Inningsbevoegdheid van de beslaglegger.....	23
4.1	Inleiding.....	23
4.2	Korte schets van het (executoriale) derdenbeslag	23
4.2.1	Enige formaliteiten bij het leggen van conservatoir derdenbeslag.....	23
4.2.2	Formaliteiten bij het leggen van executoriaal derdenbeslag	24
4.2.3	Vanaf welk moment is de beslaglegger inningsbevoegd?	24
4.2.4	Cumulatie van derdenbeslagen.....	25
4.2.5	De verdeling van bevoegdheden nadat het beslag gelegd is	25
4.2.5.1	Verschil met pandrecht	25
4.2.5.2	Blokkerende werking' openbare verpanding.....	27
4.2.5.3	Toekenning van recht van afstand aan pandhouder.....	27

4.2.5.4	Conclusie rechtseconomische analyse.....	28
4.3	Karakter van de inningsbevoegdheid	28
4.4	Inning van een beslagen vordering.....	28
4.4.1	Reikwijdte inningsbevoegdheid beslaglegger	28
4.4.2	De procedures die de beslaglegger kan voeren	29
4.4.2.1	De verklaringsprocedure (art. 477a lid 1 Rv).....	29
4.4.2.2	De betwistingsprocedure (art. 477a lid 2 Rv).....	30
4.4.2.3	De nakomingsprocedure (art. 477a lid 4)	31
4.4.3	Enige procedurele opmerkingen over de in art. 477a Rv genoemde procedures.....	31
4.4.3.1	De bewijslast in een procedure ex art. 477a Rv	31
4.4.3.2	De gebondenheid van de verschillende partijen aan de uitspraak in een procedure ex art. 477a Rv.....	31
4.4.3.3	De gebondenheid van de beslaglegger aan bedingen over geschilbeslechting.....	32
4.4.3.4	Een arbitrage- of forumkeuzebeding	33
4.4.4	Een rechtskeuzebeding	34
4.5	De reikwijdte van de inningsbevoegdheid van de beslaglegger.....	35
4.5.1	Innen van de vordering tot het bedrag waarvoor het beslag is gelegd ...	35
4.5.1.1	Vergelijking van de positie van de bij het beslag betrokken partijen	36
4.5.2	Stuiten verjaring	36
4.5.3	Verhalen van de vordering op het vermogen van de schuldenaar van de verpande vordering.....	37
4.5.4	Uitoefenen van accessoria	37
5	Botsingsperikelen.....	39
5.1	Inleiding.....	39
5.2	Botsingen tussen pand en beslag	39
5.2.1	Beslaglegging gevolgd door vestiging pandrecht.....	39
5.2.2	Openbare verpanding gevolgd door beslaglegging	39
5.2.3	Stille verpanding gevolgd door beslaglegging, maar pandhouder maakt het pandrecht voor executie openbaar	40
5.2.4	Stille verpanding gevolgd door beslaglegging	40
5.3	Enige complexere gevallen van botsing	43
5.3.1	Beslaglegging gevolgd door de vestiging van een openbaar pandrecht gevolgd door een tweede beslag.....	43
5.3.2	Beslaglegging, gevolgd door stille verpanding, gevolgd door beslag....	45

5.3.3 Beslaglegging, gevolgd door verpanding, gevolgd door faillissement beslagene/pandgever.....	48
6 Slotbeschouwing	53
Literatuurlijst	57

1 Inleiding

De Nederlandse economie heeft zich de laatste jaren ontwikkeld van een goederen- tot een diensteneconomie.¹ Tegenwoordig zijn het niet langer de roerende of de onroerende zaken van een onderneming die de meeste waarde vertegenwoordigen, maar zijn het de vorderingen die een onderneming op derden heeft die de meeste waarde vertegenwoordigen. Voor financiers van ondernemingen zijn deze vorderingen dus een belangrijk financieringsinstrument: in ruil voor een lening zal de financier wensen dat de onderneming haar vorderingen door middel van verpanding aan hem in zekerheid worden gegeven. Het feit dat vorderingen een belangrijk vermogensbestanddeel zijn, is ook van belang voor schuldeisers van de onderneming zonder zekerheid, de zogenaamde ongesecureerde schuldeisers: als aan die schuldeisers niet betaald wordt, kunnen zij besluiten beslag te leggen op de op derden uitstaande vorderingen van de niet-betalende schuldenaar.

Zowel in geval van een pandrecht op een vordering als in geval van derdenbeslag op een vordering, zijn de pandhouder en de beslaglegger, mits aan bepaalde eisen voldaan is, bevoegd om de vordering te innen. In deze scriptie staat deze zogenaamde inningsbevoegdheid centraal.

Tussen de inningsbevoegdheid van de pandhouder en de beslaglegger bestaan overeenkomsten en verschillen. In deze scriptie onderzoek ik welke verschillen en overeenkomsten er bestaan tussen de inning door de pandhouder en de beslaglegger. Vervolgens probeer ik het bestaan van de verschillen te verklaren en te onderzoeken of de verschillen gerechtvaardigd zijn. Het grootste deel van het onderzoek vindt plaats aan de hand van juridisch-dogmatische onderzoeksmethode. Op enkele punten zal ik daarnaast gebruik maken van de rechtseconomische onderzoeksmethode. Ik zal dat met name doen bij het deel van het onderzoek waarin ik onderzoek of bepaalde verschillen tussen de inningsbevoegdheid van de pandhouder en de beslaglegger terecht zijn.

Voordat ik toekom aan het juridisch-dogmatische deel van het onderzoek, geef ik in hoofdstuk 2 het door mij te gebruiken rechtseconomische kader weer. In hoofdstuk 3 ga ik in op de inningsbevoegdheid van de pandhouder. In hoofdstuk 4 ga ik in op de inningsbevoegdheid van de beslaglegger. In dat hoofdstuk onderzoek ik, waar mogelijk, ook de verschillen tussen de regeling van pand en beslag. Ik zal in dat hoofdstuk de resultaten toetsen aan de hand van rechtseconomische gezichtspunten. In hoofdstuk 5 ga ik in op de inningsbevoegdheid in geval van botsing tussen de rechten van pand en beslag. Ik besluit in hoofdstuk 6 met een samenvatting en een slotbeschouwing.

¹ 'Dienstensector goed voor driekwart van de economie', *Het Financieele Dagblad* 26 november 2024.

2 Rechtseconomisch kader

2.1.1 *Het Pareto-criterium en het Hicks-Kaldor-criterium*

In deze scriptie zal ik op enkele plaatsen onderzoeken of bepaalde keuzes van de wetgever en de Hoge Raad om de beslaglegger en de pandhouder verschillend te behandelen wenselijk zijn vanuit rechtseconomisch perspectief. Denkbaar is immers dat een andere oplossing in welvaartseconomisch beter is.

Wat wordt in rechtseconomische zin nu als een betere oplossing beschouwd? In de welvaartseconomie probeert men het recht zo efficiënt mogelijk te maken. Een maatregel is efficiënt wanneer hij leidt tot een stijging van de maatschappelijke welvaart. De evaluatie van het recht in het kader van deze scriptie zal dus plaatsvinden door te onderzoeken of een andere oplossing wellicht tot meer maatschappelijke welvaart leidt. Bij deze evaluatie vergelijkt men de welvaartsverdeling onder het huidige recht met die onder het voorgestelde recht. Deze toets vindt in de rechtseconomie plaats aan de hand van twee efficiëntiebegrippen: het Pareto-criterium en het Hicks-Kaldor-criterium.

Volgens het Pareto-criterium is er sprake van een toename van de gezamenlijke welvaart indien het nut van een of meer leden van de desbetreffende groep groter wordt zonder dat het nut van enig lid van de groep kleiner wordt. Een dergelijke verandering wordt een Pareto-verbetering genoemd. Indien geen verdere Pareto-verbeteringen mogelijk zijn, is sprake van een Pareto-optimale verdeling.²

Bij toepassing van het Hicks-Kaldor-criterium wordt alleen gekeken naar de totale welvaart van de gehele groep.³ In dit efficiëntiebegrip is het dus mogelijk dat de welvaart verhoogd wordt, terwijl sommige partijen erop achteruitgaan. Anders gezegd komt het er bij de toepassing van dit criterium op neer dat het nut van de groep die erop vooruitgaat, groter moet zijn dan het nutverlies van de groep die erop achteruitgaat.

Anders dan het Pareto-criterium is het Hicks-Kaldor-criterium niet geschikt als rechtvaardigheidsmaatstaf.⁴ Een maatregel die volgens het Hicks-Kaldor-criterium leidt tot meer efficiëntie, is immers niet direct rechtvaardiger. Binnen het Hicks-Kaldor-criterium wordt immers geen rekening houden met de verdelingseffecten: een maatregel die leidt tot meer Hicks-Kaldor-efficiëntie, kan tegelijkertijd leiden tot nadelige gevolgen voor partijen binnen de groep. Het Pareto-criterium kan wel als rechtvaardigingsmaatstaf gebruikt worden: men zal in de regel instemmen met een allocatie die leidt tot een Pareto-verbetering omdat dit leidt tot meer welvaart voor de groep, zonder dat iemand erop achteruitgaat.⁵

Daarnaast kent het Hicks-Kaldor-criterium binnen deze scriptie een praktische beperking. Voor de toepassing van het Hicks-Kaldor-criterium in een concreet geval, moet men namelijk de voor- en nadelen van een verandering in beeld brengen en vaststellen of de voordelen groter zijn dan de nadelen.⁶ Hiervoor moet men een maatschappelijke kosten-batenanalyse uitvoeren. Deze analyse is nauwelijks uit te voeren voor een jurist die niet geschoold is in de economie. Zo zou moeten worden vastgesteld of bijvoorbeeld het niet-monetaire nut dat een pandhouder ontleent aan een bepaalde

² Van Velthoven & Van Wijck 2019, p. 18-19.

³ Van Velthoven & Van Wijck 2019, p. 23.

⁴ Tollenaar 2016, p. 31.

⁵ Tollenaar 2016, p. 32.

⁶ Van Velthoven & Van Wijck 2019, p. 23.

regeling opweegt tegen het verlies aan nut bij andere betrokkenen. Dit gaat de reikwijdte van deze scriptie te buiten.

Hoewel ik ook in zal gaan op Hicks-Kaldor-efficiëntie, zal de Pareto-analyse dus van groter belang zijn in deze scriptie. Voor deze analyse hoef ik immers alleen te beoordelen of één partij erop vooruit gaat, zonder dat iemand anders erop achteruit gaat. Voor deze analyse is geen vergelijking nodig tussen de nutswinsten en -verliezen van alle betrokken partijen.

3 Inningsbevoegdheid pandhouder

3.1 Inleiding

3.1.1 Vanaf welk moment komt de inningsbevoegdheid aan de pandhouder toe?

De pandgever is exclusief inningsbevoegd indien van het pandrecht nog *geen* mededeling is gedaan aan de schuldenaar van de verpande vordering (artikel 3:246 lid 1 BW). Als de schuldenaar aan de pandgever betaalt, is die betaling bevrijdend in de zin van afdeling 6.1.6. BW, met als gevolg dat de vordering tenietgaat.⁷ Omdat het pandrecht een beperkt recht is, gaat het teniet bij het tenietgaan van de vordering waarop het pandrecht rust (artikel 3:81 lid 2 sub a BW).⁸

Door mededeling wordt de pandhouder exclusief inningsbevoegd (artikel 3:246 lid 1 tweede zin, jo. lid 4) en exclusief bevoegd tot opzegging, wanneer de vordering niet opeisbaar is, maar door opzegging opeisbaar gemaakt kan worden. In geval van een openbaar pandrecht is de pandgever dus per definitie exclusief inningsbevoegd.⁹ Uitzondering op de regel dat de pandhouder na mededeling exclusief inningsbevoegd is, vindt men in lid 4: de pandgever is wel bevoegd te innen na mededeling als hij toestemming van de pandhouder of machtiging van de kantonrechter heeft verkregen.

Bij een openbaar pandrecht is als gezegd per definitie mededeling van het pandrecht gedaan. Bij een stil pandrecht kan de pandhouder of de pandgever het pandrecht openbaar maken door mededeling, wanneer de pandgever of de schuldenaar in zijn verplichtingen jegens de pandhouder tekortschiet of hem goede grond geeft te vrezen dat in die verplichtingen zal worden tekortgeschoten (artikel 3:239 lid 3 BW). Blijkens de slotzin van artikel 3:239 lid 3 kunnen pandhouder en pandgever ook overeenkomen dat deze bevoegdheid op een ander tijdstip ingaat. Indien een vordering meervoudig verpand is, komt de bevoegdheid tot het doen van mededeling aan alle pandhouders toe, niet alleen aan de hoogst gerangschikte.¹⁰

Het feit dat ook een lager gerangschikte pandhouder bevoegd is tot het doen van de mededeling, betekent echter niet dat hij ook inningsbevoegd is. Op grond van artikel 3:246 lid 3 BW komt de inningsbevoegdheid en de in lid 2 genoemde bevoegdheid tot opzegging namelijk alleen toe aan de hoogst gerangschikte pandhouder. In de literatuur is wel verdedigd dat moet worden aangenomen dat onder deze ‘hoogst gerangschikte pandhouder’ moet worden verstaan de hoogst gerangschikte, op grond van artikel 3:246 lid 1 BW *tot inning bevoegde* pandhouder.¹¹ Artikel 3:246 lid 3 BW is in deze opvatting alleen van toepassing indien sprake is van meerdere *openbare* pandrechten. Bij botsing tussen een ouder stil pandrecht en een jonger openbaar pandrecht zou dan dus de tweede,

⁷ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 825; Snijders & Rank-Berenschot, p. 500; Brahn 1991, p. 128; Stein, in *GS Vermogensrecht*, art. 3:246 BW, aant. 4.2; Verdaas 2007, nr. 228; Rank-Berenschot 1997a, p. 47.

⁸ Zie ook HR 17 februari 1995, *NJ* 1996, 471 m.nt. WMK (*Mulder q.q./CLBN*), r.o. 3.3.3.

⁹ Voor de vestiging van een openbaar pandrecht op een vordering is blijkens artikel 3:236 lid 2 jo. 3:98 jo. 3:94 lid 1 BW een akte en een mededeling van de verpanding aan de debiteur van de verpande vordering vereist.

¹⁰ Steneker 2022/5.74.

¹¹ Rank-Berenschot 1997a, p.48; Rank-Berenschot 1997b, p. 240; Rank-Berenschot 1998, p. 189-190; Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 825; Verdaas 2007, p. 44; Steneker 2012, nr. 54; Rb. Zutphen 19 oktober 2011, *JOR* 2012/61 (*Barracuda/Vrijheid*); Schuijling 2012, par 3.2. Anders: Vriesendorp 1997, p. 824; Vriesendorp 1998, p. 191, Stein, in *GS Vermogensrecht*, art. 3:246 BW, aant. 3.3.3; Rb. Leeuwarden 28 oktober 2009, *JOR* 2010/209 (*Van der Veen/Groenius*); Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/225; Van Weert 2023, p. 146.

openbare, pandhouder inningsbevoegd zijn. Aanhangers van dit standpunt beroepen zich met name op de samenhang tussen lid 1 en lid 3 van artikel 3:246 BW. Zo zou uit de woorden ‘aan de pandhouder toegekende bevoegdheden’ volgen dat lid 3 alleen van toepassing zou zijn indien sprake is van meerdere openbare pandrechten. De bevoegdheid tot inning (3:246 lid 1 BW) en opzegging (3:246 lid 2 BW) wordt immers slechts na mededeling aan de, vanaf dat moment, openbare pandhouder ‘toegekend’. Indien sprake is van een stil pandrecht zou het artikel dan dus niet van toepassing zijn.

Mijns inziens doet deze interpretatie echter geen recht aan de tekst van artikel 3:246 lid 3 BW. Die is namelijk in mijn ogen maar voor één interpretatie vatbaar: de inningsbevoegdheid en de opzeggingsbevoegdheid komen alleen toe aan de *hoogst gerangschikte* pandhouder, niet aan de *hoogst gerangschikte openbaar* pandhouder. Daarnaast volgt uit de samenhang tussen lid 1 en 3 mijns inziens helemaal niet dat lid 3 alleen van toepassing is bij meerdere openbare pandrechten. Lid 3 verwijst alleen naar lid 1 en 2 om duidelijk te maken dat de hoogst gerangschikte pandhouder bevoegd is tot inning (lid 1) en opzegging (lid 2). Het feit dat lid 3 spreekt over de ‘in de vorige leden aan de pandhouder toegekende bevoegdheden’ betekent niet dat in een concreet geval deze bevoegdheden al aan een pandhouder dienen te zijn ‘toegekend’ (door openbaarmaking van het pandrecht door mededeling), maar verwijst louter naar de daar genoemde bevoegdheden. Ook de parlementaire geschiedenis wijst in deze richting.¹² De wetgever spreekt daar namelijk ook alleen over de hoogste pandhouder.¹³ Uit niets blijkt dat hieronder niet zou vallen de hoogst gerangschikte stille pandhouder. Ook in het arrest *Van Dooren q.q./R. Bontrup Holding* spreekt de Hoge Raad slechts over de hoogst gerangschikte pandhouder en niet de hoogst gerangschikte openbaar pandhouder.¹⁴

3.1.2 Verdeling van bevoegdheden na mededeling pandrecht

Na mededeling is de pandhouder als gezegd exclusief innings- en opzeggingsbevoegd. Alvorens in te gaan op de reikwijdte van de inningsbevoegdheid van de pandhouder, is het nuttig om in te gaan op de vraag naar de verdeling van bevoegdheden tussen de pandhouder en pandgever na mededeling van het pandrecht. Over deze vraag heeft de Hoge Raad in het arrest *IAE/Neo-River* een oordeel geveld.¹⁵

De casus die aan het arrest ten grondslag lag, komt kort gezegd hierop neer. Osata heeft een vorderingsrecht op Neo-River aan IAE verpand. Deze verpanding wordt aan Neo-River medegedeeld. Osata en IAE beginnen een procedure tegen Neo-River. Beide worden door de rechtbank in het ongelijk gesteld en gaan in hoger beroep. Na een bestuurderswissel aan de zijde van Osata besluit Osata om het hoger beroep niet door te zetten en te berusten in het vonnis van de rechtbank. Dit niet doorzetten van het hoger beroep en het berusten in het vonnis werd door het hof uitgelegd als een afstand van het vorderingsrecht in de zin van artikel 6:160 BW. De vraag die in cassatie voorlag, was of Osata na de mededeling van het pandrecht nog wel bevoegd was tot het doen van afstand van zijn vorderingsrecht. Is dit niet immers een beschikkingshandeling waartoe de

¹² Anders: Rank-Berenschot 1998, p. 190; Steneker 2012, nr. 54.

¹³ De wetgever overweegt daar als volgt: ‘Lid 3 geeft een voorziening voor het geval dat op een vordering meer dan één pandrecht is gevestigd. Alleen de eerste pandhouder heeft het recht om nakoming te eisen. In zoverre bestaat er verschil met de in artikel 3.9.2.9 lid 3 [thans artikel 3:248 lid 3; JPW] geregelde executie, waartoe zowel door de eerste als door een tweede of latere pandhouder kan worden overgegaan.’

¹⁴ HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524, NJ 2021/214 m.nt. F.M.J. Verstijlen (*Van Dooren q.q./R. Bontrup Holding*), r.o. 3.2.2.

¹⁵ HR 21 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:415, NJ 2015/82, m.nt. H.J. Snijders (*IAE/Neo-River*).

pandgever na mededeling niet meer bevoegd was? Neen, aldus de Hoge Raad. Hij oordeelde namelijk dat:

“Art. 3:246 lid 1 BW houdt in dat, indien het pandrecht aan de schuldenaar is medegedeeld, de pandhouder bevoegd is in en buiten rechte nakoming van de vordering te eisen en betalingen in ontvangst te nemen. Na die mededeling is de pandhouder ook bevoegd tot opzegging wanneer de vordering niet opeisbaar is, maar door opzegging opeisbaar kan worden gemaakt (art. 3:246 lid 2 BW). Andere schuldeisersbevoegdheden met betrekking tot de vordering kent de wet de pandhouder niet toe, zodat moet worden aangenomen dat deze bij de pandgever blijven rusten. De pandgever blijft derhalve bevoegd handelingen te verrichten zoals het verlenen van kwijtschelding, het treffen van een afbetalingsregeling en het omzetten van de vordering tot nakoming in een tot schadevergoeding. Voorts blijft de pandgever bevoegd tot ontbinding en beëindiging van de overeenkomst waaruit de vordering voortspuit, hetgeen eveneens gevolgen voor de vordering heeft of kan hebben.”¹⁶

De Hoge Raad maakt in het arrest dus onderscheid tussen de inningsbevoegdheid die aan de pandhouder toekomt en de overige schuldeisersbevoegdheden.¹⁷ Alleen de inningsbevoegdheid en de opzeggingsbevoegdheid gaan na mededeling over op de pandgever. Alle andere schuldeisersbevoegdheden blijven bij de pandgever rusten.¹⁸

Het arrest zegt alleen iets over de allocatie van de bevoegdheden, het zegt echter niets over de reikwijdte van de inningsbevoegdheid van de pandhouder. Deze is, zoals in het vervolg van dit hoofdstuk zal blijken, ruimer dan men op het eerste gezicht zou aannemen bij het lezen van de wettekst. Op deze reikwijdte zal ik in de rest van dit hoofdstuk ingaan.

3.2 Karakter inningsbevoegdheid pandhouder

De inningsbevoegdheid van de pandhouder wordt in de literatuur vaak geduid als *executiebevoegdheid*.¹⁹ Ten onrechte. Executie is namelijk “(...) het te gelde maken van vermogensbestanddelen op last van de crediteuren of een van hen, teneinde de opbrengst aan te wenden ter voldoening van de daarbij betrokken crediteur of crediteuren”.²⁰ Hoewel de inning door de pandhouder praktisch inderdaad vaak samenvalt met de executie, is theoretisch gezien niet altijd sprake van executie.²¹ Niet de inning zelf heeft namelijk te gelden als executie, maar de voldoening uit het geïnde.²²

¹⁶ HR 21 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:415, NJ 2015/82, m.nt. H.J. Snijders (*IAE/Neo-River*), r.o. 3.5.1.

¹⁷ Zie voor een voorbeeld van een ‘overige schuldeisersbevoegdheid’: Rb. Noord-Nederland 9 augustus 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:3765, r.o. 5.3, waar de rechter oordeelde dat de bevoegdheid tot het vernietigen van algemene voorwaarden een ‘overige schuldeisersbevoegdheid’ is.

¹⁸ Naar aanleiding van het arrest is in de literatuur een discussie ontstaan over de vraag of het mogelijk is om de pandhouder een schikkingsbevoegdheid toe te kennen met goederenrechtelijke werking. Dit is een vraag die mijns inziens niet direct te maken heeft met de inningsbevoegdheid van de pandhouder zelf, maar is eerder een *numerus clausus*-vraag. Om deze reden volsta ik naar verwijzing naar de conclusie van A-G G. Snijders voor het arrest *X BV/MFE en Stibbe*, waarin verwezen wordt naar alle relevante literatuur met betrekking tot deze kwestie.

¹⁹ Zie bijvoorbeeld Zwolve 1985, p. 4; Snijders e.a. 2022, p. 570.

²⁰ Stein, in *GS Vermogensrecht*, art. 3:248 BW, aant. 3.2.

²¹ Zwolve 2014, p. 534; Molenaar 1991, p. 51.

²² Molenaar 1991, p. 51.

Dat inning niet altijd heeft te gelden als executie, is evident indien de openbaar pandhouder een geldvordering int, wanneer de pandgever nog niet in verzuim is met de voldoening van hetgeen waarvoor het pand tot waarborg strekt (vgl. artikel 3:248 lid 1 BW). Omdat op dat moment de pandhouder nog niet executiebevoegd is en daarom niet bevoegd is tot voldoening uit het geïnde, heeft de inning dus ook niet te gelden als executie. Om te voorkomen dat het pandrecht van de pandhouder samen met de vordering tenietgaat na de inning, komt krachtens de zaaksvervangingsregel van artikel 3:246 lid 5 BW het pandrecht op het geïnde te rusten. Pas als de vordering van de pandhouder opeisbaar is geworden, kan de pandhouder zich op grond van artikel 3:255 lid 1 BW jo. artikel 3:253 BW zonder voorafgaande aanzegging uit de geïnde geldsom voldoen.²³ In de praktijk zal deze situatie overigens niet vaak voorkomen, nu partijen in de regel overeenkomen dat de gecureerde vordering opeisbaar zal zijn op het moment dat de pandhouder int.²⁴

Dat inning niet altijd geldt als executie blijkt ook bij de inning van een vordering tot levering van een zaak. In dat geval wordt de pandgever door de inning eigenaar van de zaak en verkrijgt de pandhouder op grond van de zaaksvervangingsregel van artikel 3:246 lid 5 BW een pandrecht op de zaak.²⁵ Vervolgens kan dit pandrecht dan weer door de pandhouder geëxecuteerd worden door het verpande goed te verkopen en het hem verschuldigde op de opbrengst te verhalen ex artikel 3:248 lid 1 BW. Slechts de executoriale verkoop van de zaak had dus een executoriaal karakter, de inning had dus geen executoriaal karakter.

Het is moeilijker om het onderscheid tussen inning en executie te maken als een vordering tot betaling van een som geld geïnd wordt en de pandgever *wel* in verzuim is met de voldoening van hetgeen waarvoor het pand tot waarborg strekt. Inning en executie vallen dan namelijk samen. Aan de tussenstap van een pandrecht op het geïnde in de zin van artikel 3:246 lid 5 komt men dan dus niet toe.²⁶ Het geïnde is dan namelijk ook de opbrengst van de verpande vordering, waaruit de pandhouder zich op grond van artikel 3:255 BW zonder voorafgaande aanzegging mag voldoen op de wijze van artikel 3:253 BW. Omdat inning en voldoening uit het geïnde in dit geval samenvallen, wordt in de literatuur daarom aangenomen dat de inning in dit geval wel een executoriaal karakter heeft.²⁷

Inning van een geldvordering wordt dus alleen als executie aangemerkt als de pandhouder zowel innings- als executiebevoegd is. Inning van een vordering tot levering van een zaak wordt nooit als executie aangemerkt. In dat geval wordt immers slechts de executoriale verkoop van de zaak aangemerkt als executie.

3.3 Reikwijdte inningsbevoegdheid pandhouder

Op grond van artikel 3:246 lid 1 BW is de pandhouder na mededeling bevoegd om in en buiten rechte nakoming van de verpande vordering te eisen en betalingen in ontvangst te nemen. Deze inningsbevoegdheid is als gezegd echter ruimer dan het enkel vorderen van

²³ Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/215.

²⁴ Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/215.

²⁵ Zie voor de situatie dat de verpande vordering strekt tot overdracht van een registergoed Steneker 2024, nr. 55.

²⁶ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 829; Stein, in *GS Vermogensrecht*, art. 3:253 BW, aant. 3.1; Steneker 2024, nr. 55.

²⁷ Steneker 2024, nr. 55; Stein, in *GS Vermogensrecht*, art. 3:253 BW, aant. 3.1; Van Mierlo 1988, p. 216

nakoming van de verpande vordering. In dit hoofdstuk staat de reikwijdte van de inningsbevoegdheid centraal.

3.3.1 Inning van de volledige vordering

De pandhouder is bevoegd de gehele vordering te innen.²⁸ De inningsbevoegdheid is dus niet beperkt tot het bedrag van de vordering waarvoor het pandrecht tot zekerheid strekt. Voor dit gegeven worden in de literatuur meerdere verklaringen gegeven. Allereerst volgt het uit het wettelijke systeem: uit artikel 3:230 BW volgt dat het recht van pand of hypotheek ondeelbaar is.²⁹ Op grond van deze ondeelbaarheid kan de *gehele* schuld verhaald worden op het *gehele* verbonden goed.³⁰ Daarnaast formuleert artikel 3:246 lid 1 BW geen beperking op de inningsbevoegdheid en gaat de regeling van de verdeling van de opbrengst van de inning ervan uit dat de pandhouder de volledige vordering int en het overschot afdraagt aan de pandgever (vgl. artikel 3:253 lid 1 BW jo. artikel 490b lid 1 Rv).³¹ Hiernaast leidt het niet toekennen van de volledige inningsbevoegdheid tot de onwenselijke situatie dat de schuldenaar van de vordering geconfronteerd kan worden met meerdere schuldeisers.³²

Een iets andere vraag is of de pandhouder ook bevoegd is te blijven innen als zijn geseceerde vordering voldaan is indien meerdere vorderingen verpand zijn, bijvoorbeeld in het geval van een verpanding van een debiteurenportefeuille. Over deze vraag heeft de Hoge Raad in het arrest *Van Dooren q.q./R. Bontrup Holding* een oordeel geveld.³³ De Hoge Raad overwoog dat de inningsbevoegdheid van artikel 3:246 lid 1 BW zich uitstrekt over alle vorderingen die door de pandgever aan de pandhouder zijn verpand, ongeacht het beloop van de vordering waarvoor het pandrecht is verstrekt.³⁴

Het arrest is dogmatisch niet gemakkelijk uit te leggen.³⁵ Is een pandrecht niet immers een beperkt recht dat door het tenietgaan van de gezeekerde vordering ook zelf tenietgaat (artikel 3:81 lid 2 sub a BW)?³⁶ Volgens Verstijlen kiest de Hoge Raad in het arrest niet voor ‘dogmatische degelijkheid’, maar voor ‘praktische hanteerbaarheid en een soepel verlopend financieringsverkeer’. Dat is mijns inziens iets te streng. Mijns inziens is de beslissing van de Hoge Raad een logische toepassing van het leerstuk van de ondeelbaarheid van het pandrecht: de pandhouder kan zich op grond van artikel 3:230 BW verhalen op de gehele verbonden vordering. In deze situatie zijn er meerdere vorderingen verbonden tot zekerheid van de schuld. Omdat de pandhouder bevoegd is

²⁸ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 825; Steneker 2022/5.85; Stein, in *GS Vermogensrecht*, art. 3:246 BW, aant. 3.4.3.1; Houdijk & Breeman 2016, p. 41; Brahn 1991, p. 130; Van Mierlo 1988, p. 215. Anders: Zwolve 1985, p. 4.

²⁹ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 825; Reehuis 1987, nr. 410.

³⁰ Tweehuysen 2016, p. 199.

³¹ Steneker 2017, par. 1.

³² Brahn 1991, p. 130.

³³ Zie HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524, NJ 2021/214 m.nt. F.M.J. Verstijlen (*Van Dooren q.q./R. Bontrup Holding*), r.o. 3.2.2.

³⁴ Zie echter Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 6 september 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:7675, JOR 2023/187, m.nt. M.A. Heilbron. In dit arrest, dat na het arrest *Van Dooren q.q./R. Bontrup Holding* gewezen is, oordeelde het hof dat de bank inderdaad alle verpande vorderingen mag innen, maar dat de bank dat wel één voor één moet doen ter voorkoming van misbruik van bevoegdheid. Dit is strenger dan de Hoge Raad eist in het arrest *Van Dooren q.q./R. Bontrup Holding* en is dus ook geen geldend recht. Vgl. ook de noot van Heilbron onder het hofarrest.

³⁵ Vgl. Verstijlen, par. 9

³⁶ Vgl. Verstijlen 2021, par. 9. Dit werd voor het wijzen van het arrest ook verdedigd door Steneker 2017, par. 4 en door Abendroth 2016, p. 218.

één vordering volledig te innen, is hij dus ook bevoegd *alle* verbonden vorderingen te innen.

3.3.2 *Buiten en in rechte nakoming vorderen*

De bevoegdheid de verpande vordering te innen omvat niet alleen het in ontvangst nemen van betaling, maar ook het actief afdwingen van de vordering.³⁷ Dit betekent dat de pandhouder bevoegd is de debiteur facturen, betalingsverzoeken, aanmaningen en ingebrekestellingen te versturen.³⁸ Al deze bevoegdheden zijn immers gericht op het afdwingen van betaling van de verpande vordering en verhaal van de door dit pandrecht gesecureerde vordering van de pandhouder.³⁹

Als het de pandhouder buiten rechte niet lukt om de vordering afgedwongen te krijgen, kan hij besluiten om in rechte nakoming van de vordering te eisen.⁴⁰ Deze bevoegdheid wordt wel de procesbevoegdheid genoemd. Dit kan de pandhouder op dezelfde manier als de pandgever voor mededeling kon: de pandhouder kan dus door middel van het uitbrengen van een dagvaarding een procedure aanhangig maken, de benodigde akten en conclusies nemen, pleidooi voeren, getuigen oproepen en hoger beroep en cassatie instellen.⁴¹

3.3.3 *Enige procedurele opmerkingen over het buiten en in rechte vorderen van nakoming*

3.3.3.1 *De gebondenheid van de beslaglegger aan bedingen over geschilbeslechting*

Belangrijk om op te merken is dat de pandhouder, hoewel hij in *eigen naam* optreedt, procedeert ten aanzien van *andermans* vordering, namelijk de vordering waarvan de pandgever rechthebbende is.⁴² Bij het in rechte vorderen van nakoming is de pandhouder daarom gebonden aan, en kan hij een beroep doen op eventuele bedingen over geschilbeslechting die door de debiteur en de pandgever zijn overeengekomen. Als door de schuldenaar van de verpande vordering en de pandgever dus een forumkeuzebeding is overeengekomen⁴³ of een bewijsovereenkomst of een rechtskeuzebeding is gesloten, is de pandhouder hieraan gebonden.⁴⁴ Deze bedingen bepalen namelijk de inhoud van de verpande vordering en binden ook de pandhouder vanwege het beginsel dat de vordering door de verpanding geen wijziging ondergaat.⁴⁵

³⁷ Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/213.

³⁸ Steneker 2006, par. 2; Houdijk & Breeman 2016, p. 41.

³⁹ Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/213.

⁴⁰ Steneker 2022/5.88; Verdaas 2013, p. 250; Biemans 2014, p. 29.

⁴¹ Biemans 2014, p. 29; Steneker 2022/5.88.

⁴² Biemans 2014, p. 34-35.

⁴³ Zie voor een voorbeeld Rechtbank Amsterdam 17 januari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:1207, *JOR* 2018/189, m.nt. T.A.G. Bens

⁴⁴ Biemans 2014, p. 45; Verdaas 2007, p. 318. De pandhouder is niet bevoegd deze bedingen zelf aan te gaan met de schuldenaar van de verpande vordering, zie daarover Biemans 2014, p. 45-46.

⁴⁵ Verdaas 2007, p. 318; Biemans 2014, p. 45; Booms 2019, par. 5-6; Rechtbank Amsterdam 17 januari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:1207, *JOR* 2018/189, m.nt. T.A.G. Bens, r.o. 5.4.

Sommigen komen via een andere weg tot eenzelfde conclusie. Zij menen dat de genoemde bevoegdheden de pandhouder niet binden vanwege het beginsel dat de vordering door de verpanding geen wijziging ondergaat, maar dat de pandhouder daaraan vanwege de artikelen 3:7 en 6:142 BW gebonden is. Zie voor deze opvatting bijv. Wibier 2020/14. Zoals zal blijken §3.4.3 berust deze opvatting echter op een misvatting en heeft de vestiging van een pandrecht helemaal niet te gelden als een overgang van een vordering op een nieuwe schuldeiser, zodat de artikelen 3:7 en 6:142 BW niet van toepassing zijn op het pandrecht.

Het arrest *Provinsje Fryslân/Terpstra* lijkt voor arbitrage in een andere richting te wijzen.⁴⁶ In dat arrest ging het om de verpanding van een vordering die voortvloeit uit een overeenkomst waar arbitrage was overeengekomen. De Hoge Raad oordeelde – overigens zonder motivering – dat een beroep op onbevoegdheid van de overheidsrechter ex artikel 1022 Rv alleen gedaan kan worden indien er sprake is van een overeenkomst tot arbitrage die door de procespartijen en/of hun rechtsvoorganger(s) is gesloten. Nu de pandgever volgens de Hoge Raad geen rechtsvoorganger is van de pandhouder, kan de pandhouder aldus geen beroep doen op het beding.

Deze opvatting is door Snijders bestreden in noot onder het arrest.⁴⁷ Hij meent terecht dat een beroep op een arbitragebeding wel gedaan zou moeten kunnen worden indien geen sprake is van een werkelijke rechtsvoorganger, zoals een cedent, maar van een daaraan verwante figuur, zoals een pandgever. Op grond van het beginsel dat de vordering door de verpanding geen wijziging ondergaat en het beginsel dat de pandhouder en de debiteur van de verpande vordering niet in een slechtere positie worden gebracht door de verpanding, moet worden aangenomen dat zowel door de pandhouder als de debiteur van de verpande vordering een beroep kan worden gedaan op artikel 1022 Rv. Indien de Hoge Raad gevolgd wordt, zou men immers het recht op of de verplichting tot arbitrage illusoir kunnen maken door een verpanding.

Het arrest van de Hoge Raad heeft in de latere (lagere) rechtspraak navolging gekregen.⁴⁸ In de uitspraak van de rechtbank Den Haag wordt – anders dan in het oordeel van de Hoge Raad – een motivering gegeven voor het niet van toepassing zijn van artikel 1022 Rv op de pandhouder. Volgens de rechtbank heeft de pandhouder geen invloed gehad/kunnen hebben op de vraag of een arbitragebeding werd overeengekomen tussen de pandgever en de schuldenaar van de verpande vordering en dient hij er dus niet aan gebonden te zijn of een beroep op te kunnen doen.⁴⁹

Dit argument gaat niet op. De pandgever verkrijgt de vordering immers ‘as is’.⁵⁰ Het feit dat hij niet heeft kunnen onderhandelen over bepaalde bedingen die de inhoud van de verbintenis bepalen, is irrelevant. De pandgever heeft immers ook niet kunnen onderhandelen over andere aspecten van de verbintenis die hem binden, zoals de prestatie, de valuta waarin betaald moet worden of de termijn waarbinnen betaald moet worden.

Mijns inziens biedt ook het hierna te bespreken arrest *X BV/MFE en Stibbe* ruimte voor de hier verdedigde opvatting.⁵¹ Ook in dat arrest wordt soepel omgegaan met de begrippen rechtsopvolger en rechtsvoorganger. In dat arrest wordt namelijk aangenomen dat de pandhouder voor de regeling van artikel 225 en 227 Rv gelijk moet worden gesteld met de rechtsopvolger onder bijzondere titel. Deze redenering zou ook kunnen opgaan bij de interpretatie van artikel 1022 Rv: hoewel bij verpanding technisch-juridisch geen sprake is van rechtsopvolging, kan de verpanding in het kader van artikel 1022 daarmee procesrechtelijk wel gelijkgesteld worden.

⁴⁶ HR 13 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ7391, NJ 2014/521, m.nt. H.J. Snijders (*Provinsje Fryslân/Terpstra*), r.o. 3.4.2.

⁴⁷ Snijders 2014, sub 2.

⁴⁸ Rb. Den Haag 27 maart 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:2813, TvA 2019/60, r.o. 2.6; Rb. Oost-Brabant, 7 augustus 2019, ECLI:NL:RBOBR:2019:4542, JOR 2020/65, m.nt. J.C. Westerman, r.o. 3.1.

⁴⁹ Rb. Den Haag 27 maart 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:2813, TvA 2019/60, r.o. 2.6.

⁵⁰ Westerman 2020, par. 6.

⁵¹ HR 9 februari 2024, ECLI:NL:HR:2024:217, JOR 2024/126, m.nt. N.E.D. Faber.

3.3.3.2 *De gebondenheid van pandgever aan de uitspraak in een procedure van de pandhouder*

Omdat de pandhouder als gezegd in *eigen naam* procedeert ten aanzien van *andermans* vordering, is de pandgever gebonden aan de uitkomst van de door de pandhouder gevoerde procedure, zelfs al hij niet in de procedure betrokken is (artikel 236 lid 1 Rv).⁵² Als de pandgever procedeert, terwijl nog geen mededeling van het pandrecht gedaan is, bindt dit de pandhouder, zelfs als de pandhouder niet in de procedure betrokken is (artikel 236 lid 2 Rv).⁵³

Een bijzondere situatie doet zich voor indien de pandhouder tijdens een lopende procedure van de pandgever mededeling van het pandrecht doet. De pandhouder is dan op grond van artikel 236 lid 1 en 2 Rv gebonden aan de beslissing in de door de pandgever gevoerde procedure.⁵⁴ Dit vloeit voort uit de gedachte dat degene die een recht verkrijgt waarover een procedure loopt, het risico van de afloop van die procedure draagt.⁵⁵

De pandhouder zal in deze situatie dus invloed willen hebben op de door de pandhouder gevoerde procedure. De vraag is dan of de pandhouder dan krachtens zijn bevoegdheid om in rechte nakoming van de verpande vordering bevoegd is de procedure te schorsen en over te nemen. Deze vraag lag voor in het recente arrest *X BV/MFE en Stibbe*.⁵⁶ De Hoge Raad overwoog dat uit de artikelen 225 en 227 Rv, waarin een regeling wordt gegeven voor de schorsing en hervatting van het geding indien zich een van de in artikel 225 lid 1, aanhef en onder a tot en met c, Rv genoemde schorsingsgronden voordoet, volgt dat de pandhouder op wie tijdens de procedure de inningsbevoegdheid is overgegaan, het geding in de plaats van de pandgever kan voortzetten, tenzij de pandgever zich daartegen verzet.

De Hoge Raad oordeelt dat de schorsingsgrond ‘hetzij door een andere oorzaak’ uit artikel 225 lid 1 sub c Rv aldus moet worden uitgelegd dat daaronder mede het geval van rechtsopvolging onder bijzondere titel is begrepen. Indien voorafgaand aan de mededeling van het pandrecht aan de schuldenaar reeds een procedure aanhangig is gemaakt waarin de pandgever nakoming van de verpande vordering door de schuldenaar vordert, moet de overgang ingevolge artikel 3:246 lid 1 BW van de inningsbevoegdheid op de pandhouder voor de toepassing van artikel 225 lid 1, aanhef en onder c, Rv op een lijn worden gesteld met een rechtsovergang onder bijzondere titel. In principe kan de pandhouder na mededeling dus de procedure van de pandgever overnemen.

De Hoge Raad voegt aan dit oordeel echter in hetzelfde arrest wel een belangrijke uitzondering toe. Uit eerdere rechtspraak over de voorganger van artikel 225 Rv blijkt namelijk dat de oorspronkelijke procespartij er belang bij kan hebben om partij in het geding te blijven. Daarom moet volgens de Hoge Raad worden aangenomen dat schorsing en hervatting van het geding op de grond dat sprake is van rechtsopvolging onder bijzondere titel niet mogelijk is indien de oorspronkelijke procespartij zich ertegen verzet dat zij als partij uit het geding verdwijnt. In dat geval wordt het geding voortgezet op naam van de oorspronkelijke partij (artikel 225 lid 2, tweede volzin, Rv). De aangewezen

⁵² Biemans 2014, p. 41-42; Verdaas 2008, p. 315.

⁵³ Concl. A-G G. Snijders 1 september 2023, ECLI:NL:PHR:2023:754, par. 3.30 (*X BV/MFE en Stibbe*); Biemans 2014, p. 42.

⁵⁴ Concl. A-G G. Snijders 1 september 2023, ECLI:NL:PHR:2023:754, par. 3.30 (*X BV/MFE en Stibbe*). Zie met name de verdere verwijzingen in voetnoot 73.

⁵⁵ Concl. A-G G. Snijders 1 september 2023, ECLI:NL:PHR:2023:754, par. 3.30 (*X BV/MFE en Stibbe*).

⁵⁶ HR 9 februari 2024, ECLI:NL:HR:2024:217, *JOR* 2024/126, m.nt. N.E.D. Faber (*X BV/MFE en Stibbe*).

route voor de pandhouder is in dat geval het vorderen van voeging of tussenkomst op grond van artikel 217 Rv.

3.3.4 *Stuiten verjaring*

Gezien het feit de pandhouder bevoegd is te innen, is hij uit hoofde van de artikelen 3:316 en 3:317 BW ook bevoegd om ten aanzien van de verpande vordering de verjaring te stuiten.⁵⁷ Hij heeft immers recht op nakoming en kan dat recht uiteraard ook voorbehouden.⁵⁸ Het stuiten van de bevrijdende verjaring gebeurt onder meer door het instellen van een eis of een andere daad van rechtsvervolging, of door een schriftelijke aanmaning (artikel 3:316 en 3:317 BW).

Ogenscheinlijk contra het hiervoor beschreven systeem van artikel 3:246 lid 1 en 4 BW, waaruit volgt dat de inningsbevoegdheid – waaronder dus ook de stuitingsbevoegdheid valt – na mededeling *exclusief* toekomt aan de pandhouder, moet worden aangenomen dat ook een *inningsonbevoegde* pandgever bevoegd is tot het stuiten van de verjaring.⁵⁹ Dit volgt uit artikel 3:316 BW, dat een daad van rechtsvervolging *aan de zijde van de gerechtigde* eist. Omdat de pandgever ook rechthebbende van de vordering is gebleven na mededeling van het pandrecht, is hij dus bevoegd te stuiten. Deze stuiting zal moeten plaatsvinden door middel van een schriftelijke mededeling in de zin van artikel 3:317 BW, nu de pandgever vanwege het ontbreken van zijn inningsbevoegdheid geen eis of een andere daad van rechtsvervolging in de zin van artikel 3:316 BW kan instellen.⁶⁰ De pandgever zal in de verhouding tot de pandhouder echter wel gehouden zijn om er geen misverstand over te laten bestaan dat de debiteur slechts aan de pandhouder bevrijdend kan betalen.⁶¹

3.4 **Verhalen van de vordering op het vermogen van de schuldenaar van de verpande vordering**

De inningsbevoegdheid omvat de bevoegdheid tot verhaal van de vordering op het vermogen van de schuldenaar.⁶² Dit uit zich in de mogelijkheid tot het leggen van beslag, het aanvragen van het faillissement van de schuldenaar van de verpande vordering en het uitoefenen van aan de vordering verbonden zekerheidsrechten.

3.4.1 *Leggen van beslag*

De inningsbevoegdheid van de pandhouder omvat ook de mogelijkheid tot het leggen van conservatoir beslag op de goederen van de debiteur van de verpande vordering. Dit volgt uit het systeem van het beslagrecht, dat uitgaat van de gedachte dat degene die beslag legt, ook degene is die uiteindelijk in rechte nakoming vordert van die vordering.⁶³ Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat op grond van artikel 700 lid 3 Rv voor het leggen van conservatoir beslag vereist is dat een eis in de hoofdzaak wordt ingesteld.⁶⁴ Nu de inningsbevoegde pandhouder exclusief bevoegd is tot het instellen van zo een eis in de hoofdzaak, is het logisch om ook exclusief de bevoegdheid tot het leggen van beslag toe te kennen aan de inningsbevoegde pandhouder. Indien de pandhouder inningsbevoegd

⁵⁷ Biemans 2014, p. 28.

⁵⁸ Verdaas 2014, p. 411.

⁵⁹ Verdaas 2013, par. 5-7; Verdaas 2014, p. 411.

⁶⁰ Biemans 2011, p. 212.

⁶¹ Verdaas 2013, par. 5.

⁶² HR 9 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2833, r.o. 3.3.4, NJ 2017/2 (*Megalim/De Veenbloem*).

⁶³ Booms 2016, par. 5.

⁶⁴ Booms 2016, par. 5.

wordt terwijl er al beslag gelegd is door de pandgever, kan de pandhouder dat beslag vervolgen.⁶⁵

Het feit de pandhouder in rechte nakoming van de verpande vordering kan vorderen, betekent logischerwijs ook dat hij een uit een dergelijke procedure verkregen titel ten uitvoer mag leggen door executoriaal beslag te leggen ten laste van de schuldenaar van de verpande vordering.⁶⁶ Ten slotte kan de pandhouder lijfswang of een dwangsom vorderen om zijn verkregen executoriale titel ten uitvoer te leggen.⁶⁷

3.4.2 *Het aanvragen van het faillissement van de schuldenaar van de verpande vordering*

De pandhouder is blijkens het arrest *Megalim/De Veenbloem* ook bevoegd tot het aanvragen van het faillissement van de schuldenaar van de verpande vordering.⁶⁸ De vraag die in dat arrest voorlag, was of een inningsbevoegde pandhouder aangemerkt kan worden als ‘schuldeiser’ in de zin van artikel 1 lid 1 Faillissementswet (hierna: Fw).

Het hof oordeelde van niet.⁶⁹ Volgens het hof volgde uit *IAE/Neo-River* namelijk dat de bevoegdheid tot het aanvragen van het faillissement van de schuldenaar van de verpande vordering niet behoorde tot de in artikel 3:246 lid 1 en 2 aan de pandhouder toegekende bevoegdheden en was slechts de pandgever bevoegd daartoe. De Hoge Raad oordeelde echter anders.⁷⁰

De inningsbevoegdheid van de pandhouder omvat immers de bevoegdheid tot het nemen van verhaal van de vordering op het vermogen van de schuldenaar. Ook de bevoegdheid tot het aanvragen van het faillissement van de schuldenaar strekt tot verhaal van de vordering op diens vermogen. Daarom moet de pandhouder volgens de Hoge Raad vanaf het moment dat de pandhouder inningsbevoegd wordt, aangemerkt worden als schuldeiser in de zin van artikel 1 lid 1 Fw.

Het hof miskende dus dat de Hoge Raad in *IAE/Neo-River* helemaal niet iets zei over de *reikwijdte* van de inningsbevoegdheid, maar louter iets zei over de verdeling van bevoegdheden na mededeling.⁷¹ Zoals al is gebleken gaat de Hoge Raad uit van een extensieve interpretatie van het begrip ‘inningsbevoegdheid’. Niet alleen ‘innen’ in de zin van het normale taalgebruik valt daar als gebleken onder, maar ook handelingen tot inning van de verpande vordering en/of verhaal ervan op het vermogen van de schuldenaar c.q. het vermogen van een derde die zich daartoe heeft verbonden.⁷²

3.4.3 *Uitoefenen accessoria*

De pandhouder is uit hoofde van zijn inningsbevoegdheid ook bevoegd een pandrecht uit te oefenen dat aan de verpande vordering is verbonden. Dat de beslaglegger bevoegd was dit te doen, was al bekend sinds het arrest *Rabobank/Stormpolder*.⁷³ De volgende casus

⁶⁵ Steneker 2022/5.88.

⁶⁶ Houdijk & Breeman 2016, p. 42.

⁶⁷ Biemans 2014, p. 29.

⁶⁸ HR 9 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2833, r.o. 3.3.4, NJ 2017/2 (*Megalim/De Veenbloem*).

⁶⁹ Hof Arnhem-Leeuwarden 17 maart 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:2264, JOR 2016/175, m.nt. T.E. Booms.

⁷⁰ HR 9 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2833, r.o. 3.3.4, NJ 2017/2 (*Megalim/De Veenbloem*).

⁷¹ Vgl. Concl. A-G L. Timmerman 30 september 2016, ECLI:NL:PHR:2016:1002, par. 3.6 (*Megalim/De Veenbloem*).

⁷² Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/214a.

⁷³ HR 11 maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AS2619, NJ 2006/362 m.nt. H.J. Snijders (*Rabobank/Stormpolder*).

lag ten grondslag aan het arrest. Hengstmengel had ten behoeve van MHL een hypotheekrecht gevestigd op een aan Hengstmengel toebehorende villa. Toen MHL bepaalde verplichtingen jegens Rabobank niet nakwam, legde Rabobank ten laste van MHL executoriaal derdenbeslag op de verhypothekerde villa en verkocht deze. Bij de verdeling van de executieopbrengst beriep Rabobank zich op de voorrang uit hoofde van het hypotheekrecht van MHL. Rechtbank, Hof en A-G Wesseling-Van Gent oordeelden dat de Rabobank geen beroep kon doen op de voorrang. De Hoge Raad oordeelde echter anders. Hij overwoog namelijk:

“Het is in overeenstemming met het in art. 477 Rv in verbinding met art. 477a Rv neergelegde wettelijke systeem, waarin aan de derdenbeslaglegger de bevoegdheid toekomt zijn vordering op de beslagdebiteur te verhalen door inning van de vordering van de beslagdebiteur op de derde-beslagene, dat de derdenbeslaglegger wiens beslag een vordering onder hypothecair verband heeft getroffen, profiteert van de aan de beslagen vordering verbonden hypothecaire voorrang boven andere schuldeisers die verhaal zoeken op het hypothecair verbonden registergoed. Een andere opvatting zou aan het derdenbeslag het niet te rechtvaardigen effect verlenen dat de overige schuldeisers van de derde-beslagene bij de verdeling van de opbrengst van het verhypothekerde registergoed door dat beslag zouden worden bevoordeeld, terwijl degene ten laste van wie dat beslag gelegd is gedupeerd zou worden door het verval van de aan de beslagen vordering verbonden voorrang.”⁷⁴

In het arrest *ABN AMRO/Marell* oordeelde de Hoge Raad hetzelfde voor de pandhouder.⁷⁵ ABN AMRO had een pandrecht op de vorderingen van Pegas op Marell-oud. Pegas had tot zekerheid van die vorderingen een stil pandrecht op vorderingen van Marell-oud op Laudy en Habets. Later faillieert Pegas. Uit hoofde van haar pandrecht vorderde de bank betaling van Marell-oud, maar Marell-oud weigerde te betalen. Vervolgens deelde ABN AMRO Laudy en Habets het pandrecht van Pegas mee. De vraag die aan de Hoge Raad werd voorgelegd, was of de inningsbevoegdheid van ABN AMRO tevens de bevoegdheid omvatte tot de uitwinning van het pandrecht van Marell-oud. De Hoge Raad overwoog daaromtrent:

“De bevoegdheid van ABN AMRO om de vordering van Pegas op Marell-oud te innen omvatte tevens de bevoegdheid tot uitwinning van de aan die vordering verbonden zekerheidsrechten [onderstreping JPW] (vgl. HR 11 maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AS2619, NJ 2006/362). ABN AMRO was dus uit hoofde van de uit haar pandrecht voortvloeiende inningsbevoegdheid [onderstreping JPW] tevens gerechtigd het pandrecht van Pegas op de vorderingen van Marell-oud op derden uit te oefenen, dat wil zeggen dat zij, na mededeling van het pandrecht van Pegas aan die derden, die vorderingen mocht innen tot het beloop van haar (ABN AMRO’s) vordering op Pegas.”⁷⁶

⁷⁴ HR 11 maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AS2619, r.o. 3.6, NJ 2006/362 m.nt. H.J. Snijders (Rabobank/Stormpolder).

⁷⁵ HR 18 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3619, NJ 2016/34; JOR 2016/105 m.nt. N.E.D. Faber & N.S.G.J. Vermunt (*ABN Amro/Marell*).

⁷⁶ HR 18 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3619, r.o. 3.5.2, NJ 2016/34; JOR 2016/105 m.nt. N.E.D. Faber & N.S.G.J. Vermunt (*ABN Amro/Marell*).

In een later arrest, te weten het arrest *Van Dooren q.q./R. Bontrup Holding*, is de beperking uit de laatste zinsnede van de geciteerde overweging weggenomen: de Hoge Raad overwoog:

‘Opmerking verdient dat indien – anders dan in deze zaak – de verpande vordering op haar beurt door een pandrecht op een vordering is verzekerd, de pandhouder tevens bevoegd is de in art. 3:246 lid 1 BW geregelde bevoegdheden ten aanzien van laatstbedoeld pandrecht uit te oefenen, ongeacht het beloop van de onderscheiden vorderingen waarvoor de pandrechten zijn verstrekt. In zoverre komt de Hoge Raad dus terug van de overweging in zijn arrest van 18 december 2015 (rov. 3.5.2, laatste zinsnede), dat de pandhouder een pandrecht gevestigd ter verzekering van de verpande vordering slechts mag uitoefenen tot het beloop van zijn vordering op de pandgever [onderstreping JPW].’⁷⁷

Het wegnemen van deze beperking is gezien het in §3.3.1 geschrevene logisch: de pandhouder is immers bevoegd de verpande vorderingen te innen tot hun volledige bedrag. Het doorbreken van deze regel enkel en alleen in geval van de uitwinning van aan de verpande vordering verbonden zekerheidsrechten was systematisch dus niet uit te leggen.

Naar aanleiding van de drie arresten is in de literatuur een discussie ontstaan over de vraag welke andere zekerheidsrechten dan pand en hypotheek uitgewonnen kunnen worden die verbonden zijn aan de verpande vordering.

Onomstreden is de opvatting dat uit de woorden ‘aan die verbonden zekerheidsrechten’ volgt dat de pandhouder zekerheden kan uitwinnen die aan de verpande vordering verbonden zijn. Dit betekent in elk geval dat dat aangenomen moet worden dat de pandhouder bevoegd is tot uitwinning van een recht van pand of hypotheek dat verbonden is aan de verpande vordering en dat hij een borg kan aanspreken die borg staat voor de beslagen vordering.⁷⁸

Discussie bestaat echter over de vraag of de pandhouder ook zelfstandige zekerheidsrechten kan uitwinnen. Dat zijn zekerheidsrechten die niet zozeer te kwalificeren zijn als afhankelijk of nevenrecht, maar die wel een vergelijkbare functie vervullen. Denk bijvoorbeeld aan de situatie dat een vordering is verpand waarvoor een ander zich – anders dan als borg – hoofdelijk heeft verbonden (artikel 6:6 lid 1 BW), een moedervennootschap verklaard heeft hoofdelijk aansprakelijk te zijn voor de schulden van haar dochter ex artikel 2:403 lid 1 onder f (de zogenaamde 403-verklaring), een eigendomsvoorbehoud is bedongen of een bankgarantie (die niet kwalificeert als borg) bedongen is.

Uit de bewoordingen van *ABN AMRO/Marell* volgt de mogelijkheid tot uitwinning van deze zekerheden in elk geval niet. In dat arrest wordt immers gesproken over ‘aan de vordering verbonden zekerheidsrechten’.⁷⁹ Hieruit volgt echter niet dwingend dat het *onmogelijk* is om niet aan de vordering verbonden zekerheden uit te

⁷⁷ HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524, NJ 2021/214 m.nt. F.M.J. Verstijlen (*Van Dooren q.q./R. Bontrup Holding*), r.o. 3.2.3.

⁷⁸ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 826; Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/214; Krzeminski 2018, p. 503; Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/658; Faber & Vermunt 2016, par. 3.

⁷⁹ HR 18 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3619, r.o. 3.5.2, NJ 2016/34; JOR 2016/105 m.nt. N.E.D. Faber & N.S.G.J. Vermunt (*ABN Amro/Marell*). Zie ook Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/659.

winnen.⁸⁰ In het navolgende probeer ik, in navolging van Cremers, uit te leggen dat voor het antwoord op de vraag *of* het ook mogelijk is niet-accessoire zekerheden uit te winnen, relevant is wat de dogmatische rechtvaardiging is van de regel uit *ABN AMRO/Marell*.⁸¹

In de literatuur worden – grofweg – drie dogmatische verklaringen gegeven voor het feit dat de pandhouder bevoegd is aan de verpande vordering verbonden nevenrechten uit te oefenen:⁸²

Allereerst de overdrachtsopvatting: in deze opvatting wordt de vestiging van het pandrecht gezien als een overdracht van een deel van (de bevoegdheden van de schuldeiser van) de vordering.⁸³ Met deze ‘overdracht’ gaat ook de bevoegdheid tot het uitoefenen van de afhankelijke zekerheden (pand, hypotheek en borgtocht)⁸⁴ als afhankelijk of nevenrecht mee over (artikel 3:82 en 6:142 BW).⁸⁵ Indien deze visie gevolgd wordt, is de pandhouder niet bevoegd tot uitoefening van niet-accessoire zekerheid. Een niet-afhankelijk zekerheidsrecht is immers geen afhankelijk of nevenrecht in de zin van de artikelen 3:82 en 6:142 BW, zodat dat zekerheidsrecht ook niet overgaat op de pandhouder.⁸⁶

Hoewel deze opvatting veelal gemotiveerd wordt door verwijzing naar de parlementaire geschiedenis,⁸⁷ kan deze niet aanvaard worden als juist. Het enkele feit dat men bij de vestiging van een beperkt recht enige bevoegdheden verkrijgt ten aanzien van het goed waarop het beperkt recht wordt gevestigd, betekent namelijk niet dat sprake is van overdracht van dat goed.⁸⁸ Aan de beeldspraak van de wetgever kunnen dus niet allerlei materieelrechtelijke rechtsgevolgen verbonden worden,⁸⁹ zoals dat de artikelen 3:82 en 6:142 BW op de vestiging van beperkte rechten van toepassing zijn. De vordering waarvan de rechten afhankelijk dan wel nevenrecht zijn, gaat immers bij de vestiging helemaal niet over op de pandhouder, maar blijft bij de pandgever.⁹⁰

De tweede opvatting die in de literatuur te vinden is, is de strekkingsopvatting.⁹¹ Deze opvatting gaat ervan uit dat de vestiging van het pandrecht zich mede uitstrekt tot het daarvan afhankelijke recht. Het beperkte recht komt in deze opvatting van rechtswege ook te rusten op de aan de vordering verbonden zekerheidsrechten. Ook in deze opvatting gaat een zekerheidsrecht alleen over op de pandhouder indien sprake is van een afhankelijk of een nevenrecht.

Ook deze opvatting overtuigt niet. Deze zienswijze impliceert namelijk dat een pandhouder een pandrecht verkrijgt op de aan de vordering verbonden rechten van pand-

⁸⁰ Zie, onterecht anders: Asser Procesrecht/Steneker 5 2019, nr. 659; Steneker 2022, nr. 88. Cremers 2024, p. 36.

⁸¹ Cremers 2024, p. 33.

⁸² Zie voor een overzicht Cremers 2024; Verheul, in *GS Verbintenissenrecht*, art. 6:142, aant 11.

⁸³ Verheul, in *GS Verbintenissenrecht*, art. 6:142, aant 11. Zie voor deze opvatting o.a. Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 826; Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-*VI* 2024/214; zie voor verdere verwijzingen Biemans 2011, p. 248.

⁸⁴ Dit zijn allemaal afhankelijke rechten in de zin van artikel 3:7 BW: het zijn rechten die aan een ander recht zodanig verbonden zijn dat zij niet zonder dat andere recht kunnen bestaan. Zie Asser/Sieburgh 6-II 2021/257.

⁸⁵ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 826.

⁸⁶ Zie in gelijke zin Cremers 2024, p. 34.

⁸⁷ TM, Parl. Gesch. BW Boek 3 1981, p. 404. Zie bijv. Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 826.

⁸⁸ Biemans 2011, p. 249.

⁸⁹ Vgl. Verhagen & Rongen 2000, p. 106.

⁹⁰ Vgl. Kortmann 2005, par. ‘Soortgelijke vragen’.

⁹¹ Cremers 2024, p. 33, met verdere verwijzingen.

en hypotheekrecht, terwijl de heersende leer is dat op een pand- of hypotheekrecht geen beperkt recht kan komen te rusten.⁹²

De derde opvatting is de zogenaamde inningsbevoegdheidsopvatting.⁹³ In deze opvatting is de bevoegdheid van de pandhouder om de aan de vordering verbonden zekerheidsrechten uit te winnen een uitvloeisel van zijn inningsbevoegdheid. Tussen de inningsbevoegdheid en de aan de vordering verbonden zekerheidsrechten bestaat immers een dusdanig nauwe samenhang dat het gerechtvaardigd is dat de inningsbevoegde de zekerheidsrechten kan uitoefenen.⁹⁴

Mijns inziens is dit de juiste opvatting en de opvatting van de Hoge Raad. Hij spreekt namelijk in het arrest *ABN AMRO/Marell* over ‘de uit haar pandrecht voortvloeiende inningsbevoegdheid’.⁹⁵ De pandhouder verkrijgt de bevoegdheid tot het uitwinnen van zekerheden niet uit hoofde van allerlei dogmatische redenen, maar vanwege het feit dat tussen de inningsbevoegdheid en de aan de vordering verbonden zekerheidsrechten een zo nauwe samenhang bestaat dat het gerechtvaardigd is dat de inningsbevoegde de zekerheidsrechten kan uitoefenen.⁹⁶ In deze opvatting bestaan er geen dogmatische bezwaren die voortvloeien uit de niet-toepasselijkheid van de artikelen 3:7 en 6:142 BW om aan te nemen dat de pandhouder ook niet-accessoire zekerheden kan uitwinnen.⁹⁷ Vereist is slechts dat de uitoefening van de niet-accessoire zekerheidsrechten ten nauwste samenhangt met de inningsbevoegdheid van de vordering.

Het is dus niet ondenkbaar dat de pandhouder ook bevoegd is tot uitoefening van niet-accessoire zekerheden, helemaal omdat, zoals Krzeminski terecht opmerkt, de Hoge Raad de laatste jaren een ruime definitie van het begrip inningsbevoegdheid lijkt te hanteren.⁹⁸ Uit de eerder besproken arresten waaruit die ruime inningsbevoegdheid volgt, volgt dat het niet zozeer beslissend is of een bepaald zekerheidsrecht gekwalificeerd wordt als een afhankelijk of nevenrecht, maar of een bepaalde bevoegdheid strekt tot inning van de verpande vordering of verhaal ervan op het vermogen van de schuldenaar c.q. het vermogen van een derde die zich daartoe heeft verbonden.⁹⁹ Met dit in het achterhoofd zou het dus alleszins mogelijk zijn om aan de pandhouder ook de bevoegdheid tot uitwinning van niet-accessoire zekerheidsrechten toe te kennen.

Toch kom ik tot een ontkennende beantwoording van de vraag of de pandhouder niet-accessoire zekerheden kan uitwinnen.¹⁰⁰ Het is inderdaad juist dat de Hoge Raad de laatste jaren het begrip inningsbevoegdheid ruim uitlegt en alle niet-accessoire zekerheden ook gericht zijn op de inning van de verpande vordering of verhaal ervan op het vermogen van de schuldenaar c.q. het vermogen van een derde die zich daartoe heeft verbonden. Toch is het feit dat sprake is van zelfstandige rechten mijns inziens doorslaggevend.¹⁰¹ Het zelfstandige karakter betekent dat deze rechten ook zelfstandig

⁹² Biemans 2011, p. 249.

⁹³ Kortmann 2005, p. 67-69; Asser/Sieburgh 6-II 2021/257; Rongen 2012, p. 1287-1289; Biemans 2011, p. 247 e.v.; Verstijlen 2013, nr. 19.1.

⁹⁴ Kortmann 2005, p. 67-69.

⁹⁵ Krzeminski 2018, p. 503; Ferwerda 2016, p. 95. Anders Cremers 2024, p. 35.

⁹⁶ Kortmann 2005, p. 67-69.

⁹⁷ Zie bijv. Wibier 2008, par. 3.4

⁹⁸ Krzeminski 2018, p. 503; Zie in deze zin ook Faber & Vermunt 2016, par. 3.

⁹⁹ Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-IV 2024/214a.

¹⁰⁰ Anders: Faber & Vermunt 2016, par. 3; Wibier 2008, par. 3.4; Krzeminski 2018, p. 503-505; Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-IV 2024/214a; Van der Kraan 2022, p. 193-195.

¹⁰¹ Zie voor de hoofdelijkheid: Parl. Gesch. Boek 6 BW 1981, p. 95 (TM). Voor de 403-verklaring: HR 3 april 2015, ECLI:NL:HR:2015:837, r.o. 3.6.2, *NJ* 2015/255 m.nt. P. van Schilfgaarde. Voor het

vatbaar zijn voor verpanding.¹⁰² Indien de pandhouder een pandrecht had willen vestigen op deze rechten, had hij dat maar moeten doen.¹⁰³ Het volgt mijns inziens dus niet zozeer uit de tekst van het arrest *ABN AMRO/Marell* dat de pandhouder niet bevoegd is tot uitwinning van niet-accessoire zekerheden,¹⁰⁴ maar veeleer uit het systeem van het vermogensrecht, waaruit volgt dat niet-accessoire zekerheden een zelfstandig karakter hebben.

eigendomsvoorbehoud: HR 18 februari 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1270, *NJ* 1994/462 (*NTC/Wilderink q.q.*): Voor de bankgarantie: Bergervoet 2014, p. 59.

¹⁰² Stein, in *GS Vermogensrecht*, art. 3:227 BW, aant. 6.4.3.2. Dit betekent in geval van eigendomsvoorbehoud dat men een pandrecht vestigt op de voorwaardelijke eigendom, vgl. HR 3 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1046, *NJ* 2016/290 m.nt. F.M.J. Verstijlen (*Rabobank/Reuser*).

¹⁰³ Vgl. Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/659 over het beslag op zelfstandige zekerheden.

¹⁰⁴ Anders: Asser Procesrecht/Steneker 5 2019, nr. 659; Steneker 2022, nr. 88. Cremers 2024, p. 36.

4 Inningsbevoegdheid van de beslaglegger

4.1 Inleiding

Op grond van artikel 3:276 lid 1 BW kan een schuldeiser in beginsel beslag leggen op alle goederen die aan de schuldenaar toebehoren. Tot deze goederen behoren niet alleen de roerende en onroerende zaken van de schuldenaar, maar ook de vorderingen van de schuldenaar op derden. Ook op deze vorderingen kan een beslaglegger beslag leggen en wel door middel van een derdenbeslag. In dit hoofdstuk staat het derdenbeslag centraal. Omdat het onderwerp van deze scriptie de inningsbevoegdheid is, zal in dit hoofdstuk de nadruk liggen op het executoriale beslag. Alleen als sprake is van executoriaal beslag, is de beslaglegger immers bevoegd de vordering te innen (vgl. artikel 477 jo. artikel 723 Rv).

Dit hoofdstuk zal grotendeels op dezelfde manier zijn opgezet als het eerste hoofdstuk. In §4.2 geef ik een grove schets van de formaliteiten bij het leggen van het executoriale beslag op vorderingen. Vervolgens ga ik in op de vraag wanneer de beslaglegger inningsbevoegd wordt en op de vraag hoe dit de inningsbevoegdheid van de beslagene beïnvloedt. Daarna ga ik in op de verdeling van de bevoegdheden nadat een beslag gelegd is. In §4.3 ga ik kort in op het karakter van de inningsbevoegdheid van de beslaglegger. De kern van dit hoofdstuk ligt in de paragrafen §4.4 en §4.5 waar ik vele vragen omtrent de inning van een beslagen vordering behandel. In die paragrafen behandel ik zowel de materiële vragen naar de reikwijdte van de inningsbevoegdheid van de pandhouder als vragen van meer procedurele aard, zoals de gebondenheid van de beslaglegger aan bedingen tussen de beslagene en de derde-beslagene.

Bij de behandeling van elk van de onderwerpen zal ik, waar mogelijk, de regeling van het beslagrecht vergelijken met die van het pandrecht. Als de regelingen verschillen zal ik proberen dat verschil te verklaren.

4.2 Korte schets van het (executoriale) derdenbeslag

4.2.1 Enige formaliteiten bij het leggen van conservatoir derdenbeslag

Voor het leggen van conservatoir derdenbeslag is op grond van artikel 700 lid 1 Rv een daartoe strekkend verlof van de voorzieningenrechter vereist. Als de aspirant-beslaglegger het verlof heeft verkregen, dan wordt het beslag gelegd bij deurwaardersexploot dat wordt betekend aan de derde-beslagene. In dat deurwaardersexploot zegt de deurwaarder (onder andere) aan de derde-beslagene aan dat betalingen, vanaf dat moment door hem aan de beslagene gedaan, hem tegenover de beslaglegger niet bevrijden (artikel 475 lid 1 jo. artikel 720 Rv). Daarnaast krijgt de derde van de deurwaarder een afschrift van het beslagexploot en van de executoriale titel uit hoofde waarvan het beslag wordt gelegd. Samen met deze afschriften krijgt de derde een formulier waarop hij binnen in beginsel twee weken na de beslaglegging een verklaring moet afleggen omtrent de gelden die hij aan de beslagene is verschuldigd en die door het beslag zijn getroffen, alsmede van de zaken welke hij voor de beslagene onder zijn berusting heeft (artikel 476a jo. artikel 720 Rv). De beslagdebiteur kan eventueel een verzoek indienen om deze termijn tot vier weken te verlengen. De deurwaarder of advocaat die de buitengerechtelijke verklaring heeft ontvangen, moet binnen drie dagen een afschrift van die verklaring aan de beslagene zenden (artikel 476b jo. artikel 720 Rv).

Nadat de beslaglegging heeft plaatsgevonden moet door de beslaglegger nog aan een drietal belangrijke formaliteiten voldaan worden. Allereerst moet binnen acht dagen na het leggen van het beslag het beslag worden betekend aan de beslagene (artikel 475i

Rv). Het niet voldoen aan deze formaliteit heeft geen nietigheid tot gevolg, maar kan wel leiden tot een verplichting tot schadevergoeding als de beslagene hierdoor schade lijdt.¹⁰⁵ Daarnaast moet de beslaglegger op grond van artikel 700 lid 3 Rv binnen een door de voorzieningenrechter gestelde termijn een eis in de hoofdzaak instellen en moet de beslaglegger binnen acht dagen na het instellen van de hoofdzaak het procesinleidende stuk waarmee de eis in de hoofdzaak is ingesteld aan de derde betekenen. Als aan deze laatste twee formaliteiten niet voldaan is, heeft dit nietigheid van het beslag tot gevolg.

4.2.2 *Formaliteiten bij het leggen van executoriaal derdenbeslag*

Een executoriaal derdenbeslag kan op twee manieren ontstaan. Allereerst gaat het conservatoire derdenbeslag over in een executoriaal derdenbeslag zodra de beslaglegger in de hoofdzaak een executoriale titel heeft verkregen en deze voor tenuitvoerlegging vatbaar is geworden en de executoriale titel aan de beslagene en de derde-beslagene betekend is (artikel 704 lid 1 Rv). Daarnaast kan de beslaglegger besluiten om pas beslag te leggen nadat hij een executoriale titel heeft verkregen. Het executoriale derdenbeslag wordt in dat geval gelegd op dezelfde wijze als het conservatoire beslag.¹⁰⁶ In beide gevallen moet de beslaglegger voordat hij kan overgaan tot executie op grond van artikel 430 lid 3 Rv de executoriale titel aan de (beslag)debiteur betekenen.¹⁰⁷

4.2.3 *Vanaf welk moment is de beslaglegger inningsbevoegd?*

Voordat (conservatoir) beslag gelegd is op een vordering, staat het de schuldenaar vrij om aan zijn schuldeiser te betalen. De crediteur kan dus volgens de gewone regels van het burgerlijke recht zijn vordering innen, met als gevolg dat de vordering tenietgaat.

De situatie verandert als conservatoir derdenbeslag gelegd wordt. Vanaf het moment dat derdenbeslag gelegd wordt, kan een betaling van de derde-beslagene aan de beslagdebiteur niet tegen de beslaglegger worden ingeroepen (artikel 720 jo. 475h lid 1 Rv). Op het eerste gezicht lijkt de situatie bij beslag dus hetzelfde te zijn als bij het pandrecht. Door het leggen van beslag lijkt de beslagdebiteur net zoals de pandgever na mededeling in de zin van artikel 3:246 lid 1 BW *inningsonbevoegd* te worden. Toch is dit niet het rechtsgevolg van artikel 475h Rv. Uit dat artikel volgt namelijk niet dat de derde-beslagene niet meer bevrijdend kan betalen aan de beslagdebiteur.¹⁰⁸ Uit dat artikel volgt alleen dat een betaling van de derde-beslagene aan de beslagene niet tegen de beslaglegger worden ingeroepen. Een betaling van de derde-beslagene aan de beslagene is dus bevrijdend. Deze betaling is echter niet bevrijdend ten opzichte van de beslaglegger, zodat de beslaglegger van de derde gewoon nakoming kan vorderen als hij ten opzichte van de beslagdebiteur een executoriale titel verkrijgt. De betaling in weerwil van beslag is dus relatief nietig: geldig ten opzichte van de een, ongeldig ten opzichte van de ander.¹⁰⁹ De derde-beslagene moet dus dubbel betalen als hij in weerwil van het beslag betaalt aan de beslagdebiteur. Hij krijgt op grond van artikel 6:33 BW wel een wettelijk regresrecht op de beslagdebiteur mocht hij twee keer betaald hebben.

Als de derde-beslagene aan de beslaglegger betaalt terwijl de verplichting daartoe nog niet was ingegaan, bijvoorbeeld omdat het beslag nog niet executoriaal was, dan is

¹⁰⁵ Snijders e.a. 2022, p. 607.

¹⁰⁶ Snijders e.a. 2022, p. 618.

¹⁰⁷ Zie voor dit alles Gras, Hendrikse & Jongbloed 2024/17.5.2.

¹⁰⁸ Parl. Gesch. BW Inv. 3, 5 en 6 Boek 6 1990, p. 1221. Zie ook Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/467.

¹⁰⁹ Scheltema 2022, p. 39.

sprake van een onverschuldigde betaling. De deurwaarder zal dan dus het geld moeten terugstorten op de rekening van de derde-beslagene.¹¹⁰

Pas vanaf het moment dat een conservatoir beslag overgaat in een executoriaal beslag (ex artikel 704 lid 1 Rv) of er executoriaal derdenbeslag gelegd wordt, moet de derde betalen aan de deurwaarder van de beslaglegger (artikel 477 Rv). Vanaf dat moment is de beslaglegger dus – om in de woorden van deze scriptie te spreken – inningsbevoegd.¹¹¹ De betaling van de derde aan de deurwaarder geldt op grond van artikel 477b lid 1 Rv als (bevrijdende) betaling aan de beslagdebiteur. Deze betaling is dus niet ‘relatief bevrijdend’, maar bevrijdt zowel ten opzichte van de beslagene als ten opzichte van de executant. Nadat betaald is, gaat de vordering van de beslagdebiteur op de derde-beslagene teniet in de zin van afdeling 6.1.6. BW en komt het beslag ten einde (artikel 477 Rv).

4.2.4 *Cumulatie van derdenbeslagen*

Ook andere schuldeisers van de beslagene dan de eerste beslaglegger kunnen – tot het moment van uitbetaling – beslag leggen op de vordering.¹¹² Deze latere beslagen zijn gelijk in rang aan het eerdere beslag.¹¹³ Het leggen van beslag schept immers geen voorrang en ook het in artikel 475h Rv geregelde beschermt de eerste beslaglegger niet tegen een latere beslaglegging.

Ook voor het cumulatieve beslag heeft de wetgever in het kader van de inningsbevoegdheid een regeling getroffen, te weten de regeling van artikel 478 Rv. Uit dat artikel kan worden opgemaakt dat er twee mogelijke situaties denkbaar zijn bij cumulatie van beslagen. In de eerste denkbare de situatie staat bij voorbaat vast dat alle beslagleggers uit de door de derde-beslagene verschuldigde geldsommen kunnen worden voldaan. In die situatie vindt artikel 478 Rv blijkens de wettekst geen toepassing.¹¹⁴ Als van tevoren vaststaat dat elke beslaglegger voldaan zal kunnen worden, int iedere deurwaarder voor zijn opdrachtgever op grond van artikel 477 lid 2 Rv tot het bedrag waarvoor het beslag is gelegd.

In de praktijk zal het vaker voorkomen dat niet bij voorbaat vaststaat dat alle beslagleggers uit de door de derde-beslagene verschuldigde geldsommen zullen kunnen worden voldaan. In dat geval is artikel 478 lid 1 Rv wel van toepassing en int de deurwaarder die het oudste *executoriale* beslag heeft gelegd, voor de gezamenlijke beslagleggers wat de derde-beslagene heeft te betalen. Deze deurwaarder is in dat geval dus bevoegd de gehele vordering te innen. Vervolgens wordt de opbrengst van de vordering pondspondsgewijs verdeeld over de beslagleggers, die immers een gelijke rang hebben (vgl. artikel 3:277 BW).

4.2.5 *De verdeling van bevoegdheden nadat het beslag gelegd is*

4.2.5.1 *Verschil met de regeling bij het pandrecht*

Blijkens het arrest *IAE/Neo-River* is de pandhouder na mededeling slechts bevoegd tot inning (artikel 3:246 lid 1 BW) en opzegging, wanneer de vordering niet opeisbaar is, maar door opzegging opeisbaar gemaakt kan worden (artikel 3:246 lid 2). Alle andere

¹¹⁰ Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/643.

¹¹¹ De beslagene is echter zoals hierboven uitgelegd niet inningsonbevoegd.

¹¹² Broekveldt 2003, p. 746.

¹¹³ Loesberg 2018, p. 843.

¹¹⁴ Parl. Gesch. BW Inv. 3, 5 en 6 Wijziging Rv, Wet RO en Fw 1992, p. 183; Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/524.

bevoegdheden met betrekking tot de vordering blijven bij de pandhouder. De pandhouder blijft dus ook nadat mededeling van het pandrecht gedaan is, bevoegd tot het verlenen van kwijtschelding, het treffen van een afbetalingsregeling en het omzetten van de vordering tot nakoming in een tot schadevergoeding.¹¹⁵ Daarnaast blijft de pandgever volgens de Hoge Raad bevoegd tot ontbinding en beëindiging van de overeenkomst waaruit de vordering voortspuit, hetgeen eveneens gevolgen voor de vordering heeft of kan hebben.

Dit ligt anders bij een derdenbeslag. Ingevolge artikel 475h lid 1 Rv kan een na de beslaglegging gedane afstand immers niet aan de beslaglegger worden tegengeworpen. Dat betekent dat de beslagene niet bevoegd is tot kwijtschelding of afstand van de vordering van de vordering zolang beslag rust op zijn vordering.¹¹⁶ Op dit front wordt de beslaglegger dus beter beschermd dan de pandhouder.¹¹⁷

Hoewel er niets aan in de weg had gestaan om ook blokkerende werking toe te kennen aan een (openbaar) pandrecht, heeft de wetgever hier, zoals door de Hoge Raad is onderkend in het arrest *IAE/Neo-River*, bewust niet voor gekozen.¹¹⁸ Bij het pandrecht lag aan deze keuze volgens de Hoge Raad ten grondslag dat genoemde bevoegdheden bij de pandgever behoren te blijven, nu deze zijn rechten en belangen diepgaand treffen en de pandhouder slechts in het verpande is geïnteresseerd, voor zover dit hem zijn vordering waarborgt.¹¹⁹ Voor het beslagrecht werd echter een andere keuze gemaakt: daar heeft de wetgever met artikel 475h Rv een expliciete bepaling opgenomen die de beslaglegger beschermt.

Volgens Steneker had de Hoge Raad artikel 475h Rv naar analogie kunnen toepassen op de situatie dat een vordering niet beslagen, maar verpand was.¹²⁰ Volgens hem wordt de inningsbevoegdheid van de openbaar pandhouder en de beslaglegger namelijk in de wet op vrijwel alle vlakken gelijk geregeld.¹²¹ Dat dit niet helemaal waar is, blijkt al uit deze scriptie. Daarnaast miskent hij dat de wetgever er expliciet voor heeft gekozen om de bevoegdheid tot het verlenen van kwijtscheldingen, treffen van afbetalingsregelingen en dergelijke handelingen ook na mededeling van het pandrecht aan de pandgever toe te kennen. De wetgever heeft wel expliciet gekozen voor bescherming van de beslaglegger tegen zulk handelen en heeft dus bewust gekozen voor de minder vergaande bescherming van de pandhouder.¹²²

¹¹⁵ HR 21 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:415, NJ 2015/82, m.nt. H.J. Snijders (*IAE/Neo-River*), r.o. 3.5.1.

¹¹⁶ Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/121.

¹¹⁷ De pandhouder die voorkomen wil dat de pandgever afstand doet van de verpande vordering, kan zich dus tegen die afstand beschermen door beslag te leggen op de vordering. Asser Procesrecht/Steneker 5/473

¹¹⁸ HR 21 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:415, NJ 2015/82, m.nt. H.J. Snijders (*IAE/Neo-River*), r.o. 3.5.2.

¹¹⁹ HR 21 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:415, NJ 2015/82, m.nt. H.J. Snijders (*IAE/Neo-River*), r.o. 3.5.2.

¹²⁰ Steneker 2023, p. 24.

¹²¹ Steneker 2023, p. 24.

¹²² Zie anders: Van Hoof 2016, die meent dat de Hoge Raad in het arrest *IAE/Neo-River* selectief omgaat met de parlementaire geschiedenis. Zijn betoog overtuigt echter niet. Dat komt erop neer dat de parlementaire geschiedenis intern tegenstrijdig is. Zijn betoog wordt opgehangen aan het doel van het ontwerp Meijers: uit dat ontwerp volgt dat de nieuwe regeling van het pandrecht primair een verbetering van de positie van de pandhouder behelst ten opzichte van het oude burgerlijke recht. Het oordeel van de Hoge Raad houdt een verslechtering van de positie van de pandhouder ten opzichte van het oude recht in en is daarom strijdig met dit doel. Zijn betoog miskent dat de huidige regeling ‘*primair*’ een verbetering behelst ten opzichte van het oude recht. Dit betekent echter niet dat er geen enkele verslechtering denkbaar

Toch zou de keuze van de wetgever wellicht op rechtseconomische gronden bekritiseerd kunnen worden. Daarom onderzoek ik hieronder of het in rechtseconomisch opzicht efficiënter zou zijn als de wetgever er toch voor koos om ook aan een openbare verpanding een soort blokkerende werking toe te kennen, in de zin dat de pandgever na mededeling van het pandrecht niet langer bevoegd is tot afstand van het vorderingsrecht. Daarnaast bespreek ik een derde mogelijkheid, die in de literatuur geen aandacht lijkt te hebben gekregen, namelijk het aan de *pandhouder* toekennen van een exclusieve bevoegdheid tot afstand.

4.2.5.2 Eerste mogelijke wijziging: 'blokkerende werking' openbare verpanding

Bij deze mogelijke wijziging van de wet wordt de pandgever niet langer bevoegd tot het doen van afstand van de verpande vordering. In dit voorstel is de positie van de pandgever dus vergelijkbaar met de positie van de beslagene onder het huidige recht.

Als de pandgever niet langer bevoegd is afstand te doen van het vorderingsrecht, verslechtert zijn positie. Zoals A-G Spier opmerkt voor het arrest *IAE/Neo-River*, kan de pandgever immers goede redenen hebben om een schuld kwijt te schelden. Deze redenen kunnen zowel affectief van aard zijn – de pandgever kan uit compassie voor een noodlijdende debiteur ervoor kiezen om kwijt te schelden – als zakelijk, bijvoorbeeld om een zakelijke relatie goed te houden of te verbeteren.¹²³ Als de pandgever niet langer bevoegd is afstand te doen van het vorderingsrecht, verslechtert dus zijn positie.

Ook de positie van de debiteur van de verpande vordering verslechtert. Hij verliest immers in het voorstel de mogelijkheid dat zijn schuld wordt kwijtescholden, terwijl zijn positie op geen enkele manier verbetert om dit nadeel te compenseren.

De positie van de pandhouder verbetert. Hij loopt door de wijziging minder risico dat hij zijn onderpand kwijtraakt. Zijn zekerheid zal dus zekerder worden door de wijziging.

De voorgestelde wijziging zal dus niet leiden tot een Pareto-verbetering: hoewel de positie van de pandhouder verbetert, verslechteren de posities van de pandgever en de debiteur van de verpande vordering. Op grond van het Pareto-criterium is een wijziging van de huidige regeling dus niet wenselijk.

Als de winst van de pandhouder de verliezen van de pandgever en de debiteur van de verpande vordering zou kunnen compenseren, zou de maatregel theoretisch wel tot grotere efficiëntie kunnen leiden volgens het Hicks-Kaldor-criterium. Zoals ik in §2.1.1 heb uitgelegd, is het voor mij echter niet mogelijk om de nutswinsten en -verliezen van alle partijen te kwantificeren. Ik kan daarom niets zeggen over de vraag of het op grond van het Hicks-Kaldor-criterium efficiënter zou zijn om de huidige regeling te wijzigen.

4.2.5.3 Tweede mogelijke wijziging: toekenning van recht van afstand aan pandhouder

Bij deze mogelijke wijziging van de wet wordt aan de pandhouder de exclusieve bevoegdheid tot het doen van afstand van het vorderingsrecht toegekend.

De positie van de pandgever is in dit voorstel hetzelfde als in het vorige voorstel: in beide gevallen is hij immers niet langer bevoegd tot het doen van afstand en zijn positie verslechtert dus ten opzichte van het huidige recht.

De positie van de schuldenaar van de verpande vordering verslechtert ten opzicht van het huidige recht. De kans dat zijn schuld wordt kwijtescholden door de pandhouder

is. Nu de verslechtering – zoals de Hoge Raad en zijn A-G opmerken – expliciet uit de parlementaire geschiedenis volgt, overtuigt zijn betoog dat de parlementaire geschiedenis intern tegenstrijdig is niet.

¹²³ Concl. A-G Spier 29 november 2013, ECLI:NL:PHR:2013:1650, par. 4.8.2 (*IAE/Neo-River*).

zal immers kleiner zijn dan de kans dat de schuld wordt kwijtgescholden door de zijn schuldeiser. Hoewel aangenomen mag worden dat dat de rationeel handelende pandhouder nog steeds bereid zal zijn om op zakelijke gronden tot kwijtschelding over te gaan wanneer dat in ieders belang is, is de kans op kwijtschelding op affectieve gronden beduidend geringer.

De positie van de pandhouder verbetert. Hij loopt geen risico meer dat de vordering en aldus zijn pandrecht teniet gaat. Bovendien verkrijgt hij in dit voorstel de mogelijkheid om, mocht dit nodig zijn, op zakelijke gronden besluiten de vordering kwijt te schelden.

Ook dit voorstel leidt dus niet tot een Pareto-verbetering. Op grond het Pareto-criterium is een wijziging van de huidige regeling dus niet wenselijk. Over de vraag of de wijziging zou leiden tot meer efficiëntie in de zin van het Hicks-Kaldor-criterium, valt net zoals bij het vorige voorstel niets te zeggen.

4.2.5.4 *Conclusie rechtseconomische analyse*

Beide onderzochte alternatieven leiden tot een herverdeling van nut tussen de pandhouder, pandgever en debiteur van de verpande vordering. Omdat geen van de voorstellen tot een Pareto-verbetering leidt en een toetsing aan het Hicks-Kaldor-criterium in het kader van deze scriptie niet mogelijk is, ontbreekt op dit moment voldoende rechtseconomische onderbouwing voor een wijziging van de huidige regeling als aanvaard door de Hoge Raad in het arrest *IAE/Neo-River*. Totdat aanvullend onderzoek gedaan is, acht ik een wetswijziging op rechtseconomische gronden dus niet wenselijk.

4.3 **Karakter inningsbevoegdheid beslaglegger**

Een diepgravende studie naar het karakter van het beslagrecht zelf is in het kader van deze scriptie niet nodig. Voor die uitgebreide studie verwijs ik naar het proefschrift van Van der Kwaak.¹²⁴ Voor deze scriptie is slechts van belang hoe de *inningsbevoegdheid* van de beslaglegger gekarakteriseerd kan worden.

Inning is blijkens het voorgaande alleen mogelijk als de beslaglegger een executoriale titel heeft. Als een beslaglegger een geldvordering int, oefent hij dus *altijd* zijn verhaalsrecht uit. Als de beslaglegger een geldvordering int, heeft deze inning dus – anders dan bij het pandrecht – altijd te gelden executie. Inning van een vordering tot levering van een zaak heeft echter niet te gelden als executie. De executie daarvan vindt niet plaats door inning. Bij een vordering tot levering wordt na inning daarvan de zaak ter beschikking van de deurwaarder gesteld. Pas de executie van die zaak heeft te gelden als executie (artikel 477 lid 5 Rv).¹²⁵

4.4 **Inning van een beslagen vordering**

4.4.1 *Reikwijdte inningsbevoegdheid beslaglegger*

Artikel 477 Rv werkt de inningsbevoegdheid van de beslaglegger uit. Op grond van lid 1 is de derde-beslagene die verklaring heeft gedaan, verplicht de volgens deze verklaring verschuldigde geldsommen aan de deurwaarder te voldoen en de verschuldigde goederen of af te geven zaken te zijner beschikking te stellen. Op grond van lid 2 dient de derde-

¹²⁴ Van der Kwaak 1990.

¹²⁵ Mijnsen & Van Mierlo 2018/3.8.

beslagene de verschuldigde geldsommen aan de deurwaarder te voldoen tot het bedrag waarvoor het executoriale beslag is gelegd.

De omvang van de inningsbevoegdheid van de beslaglegger wordt beheerst en begrensd door twee beginselen: het *nemo plus*-beginsel¹²⁶ en het *non peius*-beginsel.¹²⁷ Deze beginselen geven richting – maar zijn niet altijd doorslaggevend – bij de beantwoording van talloze vragen binnen het derdenbeslagrecht. Uit deze beginselen volgt de hoofdregel dat de beslaglegger, net als de pandhouder, niet meer bevoegdheden kan uitoefenen dan de rechthebbende van de vordering.¹²⁸

Het *nemo plus*-beginsel geeft richting bij de beantwoording van de rechtspositie van de *beslaglegger*. Op grond van dit beginsel moet de beslaglegger de rechtsverhouding tussen derde-beslagene en de beslagene eerbiedigen en kan hij dus in beginsel niet méér rechten en bevoegdheden uitoefenen dan de beslagene zelf jegens de derde toekomt.¹²⁹

Het *non peius*-beginsel is het spiegelbeeld van het *nemo plus*-beginsel en geeft richting bij de beantwoording van de rechtspositie van de *derde-beslagene*. Dit beginsel houdt in dat de derde-beslagene door het beslag niet in een nadeligere positie mag komen dan zonder het beslag het geval zou zijn geweest.¹³⁰

Het komt er dus op neer dat de beslagene de vordering treft zoals deze zich in het vermogen van zijn schuldenaar bevindt. Dit betekent echter niet dat hij, wederom zoals bij het pandrecht, *alle* bevoegdheden kan uitoefenen die de rechthebbende van de vordering kan uitoefenen. De vraag naar de reikwijdte en de verschillen tussen de reikwijdte van de inningsbevoegdheid staan in dit hoofdstuk centraal. Voordat ik aan die reikwijdte toekom, geef ik een overzicht van de typen procedures die de beslaglegger kan voeren. De beslaglegger staan namelijk enkele procedures ten dienste, die de inningsbevoegde pandhouder niet heeft.

4.4.2 *De procedures die de beslaglegger kan voeren*

De beslaglegger kan proberen om buiten rechte nakoming van de beslagen vordering te eisen. Als aan de deurwaarder wordt betaald, eindigt het derdenbeslag (artikel 477 Rv). Als het de beslaglegger echter niet lukt om buiten rechte de vordering afgedwongen te krijgen, kan hij besluiten om in rechte nakoming van de vordering te eisen. Hiertoe staan hem enkele procedures ten dienste, die genoemd worden in artikel 477a Rv. Van een nakomingsprocedure die daadwerkelijk gericht is op ‘inning’, is slechts sprake bij de procedure van artikel 477a lid 4 Rv. De zogenaamde verklaringsprocedure van lid 1 en de betwistingsprocedure van lid 2 hangen echter dusdanig samen met de inningsbevoegdheid van de beslaglegger dat deze ook niet onbesproken kunnen blijven in deze scriptie.

4.4.2.1 *De verklaringsprocedure (artikel 477a lid 1 Rv)*

De eerste procedure van artikel 477a Rv ziet op de situatie dat de derde-beslagene in gebreke blijft verklaring te doen in de zin van artikel 476a lid 1 Rv.¹³¹ Als de derde-

¹²⁶ Hoewel er bij beslag geen sprake is van overdracht, pleegt de bijna de gehele literatuur deze regel aan te duiden als de *nemo plus*-regel. Ik zal dat in het vervolg van deze scriptie dus ook doen. Zie voor een andere benaming van dezelfde regel Van der Kwaak 1990, p. 62. Hij spreekt van het ‘realiteitsbeginsel’.

¹²⁷ Mijnsen & Van Mierlo 2018, p. 79-80.

¹²⁸ Mijnsen & Van Mierlo 2018, p. 79.

¹²⁹ Broekveldt 2003, p. 73-73; Mijnsen & Van Mierlo 2018, p. 79-80.

¹³⁰ Mijnsen & Van Mierlo 2018, p. 79-80.

¹³¹ Parl. Gesch. BW Inv. 3, 5 en 6 Wijziging Rv, Wet RO en Fw 1992, p. 177 (nr. 6).

beslagene in gebreke is,¹³² kan de beslaglegger in rechte vorderen dat de derde-beslagene wordt veroordeeld tot betaling van het bedrag waarvoor het beslag is gelegd als ware hij daarvan zelf schuldenaar. Deze forse sanctie kan door de derde-beslagene worden voorkomen door alsnog verklaring te doen (artikel 477a lid 1 Rv). In de praktijk zal de derde-beslagene van deze mogelijkheid na een dagvaarding gebruik maken, zodat een veroordeling ‘als ware hij daarvan zelf schuldenaar’ in de praktijk niet vaak voorkomt.¹³³ Mocht de derde-beslagene echter geen gebruik maken van deze mogelijkheid, wordt hij als gezegd veroordeeld tot betaling van het bedrag waarvoor het beslag is gelegd als ware hij daarvan zelf schuldenaar. Dit betekent dat de derde-beslagene er een extra schuldenaar bij heeft gekregen, naast zijn oorspronkelijke schuldenaar – de beslagene.¹³⁴

4.4.2.2 *De betwistingsprocedure (artikel 477a lid 2 Rv)*

De tweede procedure van artikel 477a ziet op de situatie waarin de derde-beslagene een verklaring heeft afgelegd, maar de beslaglegger meent dat deze onjuist is. De beslaglegger kan dan op grond van artikel 477a lid 2 de buitengerechtelijke verklaring betwisten door binnen twee maanden na ontvangst van deze verklaring een dagvaarding uit te brengen. In deze dagvaarding kan hij op verschillende gronden opkomen tegen de inhoud van de verklaring. De beslaglegger kan bijvoorbeeld de mening zijn toegedaan dat de gehele verklaring onjuist is, omdat hij meent dat de derde ten onrechte heeft verklaard niets verschuldigd te zijn, of omdat de derde heeft verklaard bepaalde goederen verschuldigd te zijn, terwijl de executant meent dat het andere moeten zijn.¹³⁵ Daarnaast kan de beslaglegger de verklaring ten dele betwisten, in die zin dat hij met bepaalde goederen genoeg neemt en met andere niet.¹³⁶ De derde reden waarom de beslaglegger een procedure ex artikel 477a lid 2 Rv kan beginnen is omdat hij een aanvullende verklaring van de derde-beslagene wil hebben, bijvoorbeeld omdat hij meent dat de derde nog meer verschuldigd is, dan hij heeft opgegeven.¹³⁷

In een betwistingsprocedure gaat het er niet om of de beslaglegger de derde-beslagene een verwijt kan maken van het afleggen van een onjuiste verklaring.¹³⁸ Het gaat er dus niet om of de derde voorafgaand aan de betwistingsprocedure wist of behoorde te weten dat zijn verklaring over de door het beslag getroffen vorderingen en zaken onjuist was (lees: of de derde te goeder trouw was), maar het gaat er slechts om *of* onjuist verklaard is en welke vorderingen door het beslag onder de derde zijn getroffen. Er vindt dus een inhoudelijke toets plaats in een procedure ex artikel 477a lid 2 Rv.¹³⁹

De beslaglegger die een vordering betwist, kan nog steeds nakoming overeenkomstig die betwiste mededeling vorderen.¹⁴⁰ Dit kan uiteraard niet als het standpunt in de ene procedure in strijd zou komen met het standpunt in de andere procedure.

¹³² Zie over de vraag wanneer de beslaglegger ‘in gebreke’ is Broekveldt 2003, p. 462-463.

¹³³ Broekveldt 2003, p. 467; Van Mierlo stelt daarom dat de eerste volzin van art. 477 a lid 1 Rv in de praktijk ‘een tamelijk dode letter’ is, zie Van Mierlo, in *GS Burgerlijke Rechtsvordering*, art. 477a Rv, aant. 2.

¹³⁴ Broekveldt 2003, p. 468.

¹³⁵ Parl. Gesch. BW Inv. 3, 5 en 6 Wijziging Rv, Wet RO en Fw 1992, p. 177 (nr. 6).

¹³⁶ Idem.

¹³⁷ Idem.

¹³⁸ HR 12 april 2024, ECLI:NL:HR:2024:583, *JOR* 2024/180 m.nt. A. Steneke, r.o. 3.2.2.

¹³⁹ Krzeminski 2024, par. 12.

¹⁴⁰ Parl. Gesch. BW Inv. 3, 5 en 6 Wijziging Rv, Wet RO en Fw 1992, p. 177 (nr. 6).

4.4.2.3 *De nakomingsprocedure (artikel 477a lid 4)*

De laatste procedure van artikel 477a ziet op de situatie dat de derde-beslagene een verklaring heeft afgelegd die niet wordt betwist, maar de derde-beslagene vervolgens niet aan de inhoud van die verklaring voldoet. In dat geval kan de beslaglegger door middel van de zogenaamde nakomingsprocedure van artikel 477a lid 4 nakoming vorderen van de in artikel 477 Rv genoemde verplichting tot betaling aan de deurwaarder van de beslagen vordering. Mocht de beslaglegger schade lijden omdat nakoming niet meer mogelijk is, kan hij op grond van artikel 477a lid 4 subsidiair ook vervangende schadevergoeding vorderen. Bij de meest voorkomende vordering, de vordering tot betaling van een geldsom, speelt de mogelijkheid tot vervangende schadevergoeding niet. Nakoming is bij betaling van geld immers altijd mogelijk. De derde-beslagene die in weerwil van het beslag betaalt aan de beslagene, moet in die situatie, zoals hiervoor is uitgelegd, opnieuw betalen aan de beslaglegger. In de situatie dat de beslagene een vordering tot levering van een zaak had op de derde-beslagene en de derde-beslagene die zaak aan een derde overgedragen heeft, is vervangende schadevergoeding wel denkbaar.

4.4.3 *Enige procedurele opmerkingen over de in artikel 477a Rv genoemde procedures*

4.4.3.1 *De bewijslast in een procedure ex artikel 477a Rv*

Omdat in alle drie de procedures de beslaglegger eisende partij is, rust in beginsel de bewijslast op de beslaglegger (artikel 150 Rv).¹⁴¹ In geval van een betwistingsprocedure is de derde-beslagene echter wel gehouden zijn verklaring zoveel mogelijk te staven met gegevens en bescheiden (artikelen 476a lid 2 en 476b lid 2 Rv). Op de derde-beslagene rust dus een verzwaarde stelplicht.¹⁴² De bewijslast wordt echter niet omgekeerd in een betwistingsprocedure.¹⁴³

4.4.3.2 *De gebondenheid van de verschillende partijen aan de uitspraak in een procedure ex artikel 477a Rv*

In alle drie de in artikel 477a Rv genoemde procedures wordt door de beslaglegger in eigen naam geprocedeerd ten aanzien van de vordering van de beslagene op de derde-beslagene. De beslagene is dus geen partij bij het geding en kan dit ook niet worden door tussenkomst.¹⁴⁴ In beginsel geldt, zoals in §3.3.1 is uitgelegd, de regel dat het door een procesbevoegde derde verkregen vonnis bindend is voor de rechthebbende van die vordering.¹⁴⁵ Op deze regel bestaat bij het derdenbeslag echter een uitzondering.¹⁴⁶ Op grond van artikel 477b lid 3 Rv worden de derde-beslagene en de beslagene niet gebonden door hetgeen in een vonnis ingevolge artikel 477a Rv omtrent hun onderlinge rechtsverhouding is beslist. Deze uitzondering op de hoofdregel kan voor de derde-beslagene tot het bezwaarlijke gevolg leiden dat hij tweemaal over dezelfde vordering moet procederen: eenmaal tegen de beslaglegger, eenmaal tegen de beslagene.¹⁴⁷ Daarom biedt het slot van artikel 477b lid 3 Rv de derde-beslagene de mogelijkheid om de beslagene in het geding te roepen. Voor deze oproeping in het geding heeft de

¹⁴¹ Broekveldt 2012, p. 18. Zie voor de betwistingsprocedure: HR 13 februari 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG5256, NJ 2009, 106.

¹⁴² Hof 's-Hertogenbosch 15 januari 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:91, r.o. 3.7.

¹⁴³ Rb. Amsterdam 31 januari 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:340, r.o. 4.4. Zie over dit onderwerp de instructieve noot van Krzeminski 2024, par. 4.

¹⁴⁴ Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/358.

¹⁴⁵ Biemans 2011, p. 183. Zie ook § 3.3.3.2 van deze scriptie.

¹⁴⁶ Biemans 2011, p. 183.

¹⁴⁷ Jongbloed 2020, p. 81.

beslaglegger geen verlof van de rechter nodig. Hij is hiertoe zonder meer bevoegd.¹⁴⁸ Omdat de beslagene na deze oproeping partij geworden is in het geding, bindt het vonnis in de procedure ex artikel 477a Rv de beslagene wel.

Net zoals dat er tijdens een lopende procedure van de pandgever door de pandhouder mededeling van het pandrecht gedaan kan worden, kan ook tijdens een lopende procedure tussen de beslagene en de derde-beslagene beslag gelegd worden op een vordering. In de praktijk pleegt de beslaglegger in deze situatie na overleg met de beslagene of de derde-beslagene het beslag niet te vervolgen in afwachting van de uitspraak in het geding tussen de beslagene en de derde-beslagene.¹⁴⁹ Aan deze praktijk ligt de gedachte ten grondslag dat een uitspraak die de beslagene en de derde-beslagene bindt, ook ten opzichte van de beslaglegger bindende kracht heeft. Dit volgt uit de *nemo plus*-regel in verbinding met artikel 236 lid 1 Rv. Voor de toepassing van dat artikel moet aangenomen worden dat de beslaglegger behoort tot ‘dezelfde partijen’ in de zin van dat artikel.¹⁵⁰

In sommige procedures zal de beslaglegger echter het gelegde beslag wel willen vervolgen, zonder dat hij de procedure tussen de beslagene en de derde-beslagene wil afwachten. De vraag kan dan rijzen of de beslaglegger de procedure tussen de derde-beslagene en de beslagene kan schorsen en hervatten ex artikelen 225 en 227 Rv. Mijns inziens kan voor deze kwestie aangesloten bij het eerder besproken arrest *X BV/MFE en Stibbe*.¹⁵¹ Het doet recht aan de belangen van alle betrokken partijen als de beslaglegger voor de uitleg van artikel 225 Rv gekwalificeerd wordt als rechtsopvolger onder bijzondere titel. Hiervoor maakt het naar mijn mening niet uit dat de beslaglegger ‘technisch-juridisch’ geen rechtsopvolger is van de beslagene. De pandhouder is immers ook geen rechtsopvolger onder bijzondere titel, maar voor de toepassing van artikel 225 lid 1, aanhef en onder c, werd hij daar door de Hoge Raad in het arrest *X BV/MFE en Stibbe* wel mee op één lijn gesteld. Omdat de beslagene uiteraard nog belang kan hebben om partij in het geding te blijven, moet echter ook aangenomen worden dat de nuancering uit het arrest op de beslaglegger van toepassing is: als de beslagene zich ertegen verzet dat hij als partij uit het geding verdwijnt, wordt het geding voortgezet op naam van de oorspronkelijke partij (artikel 225 lid 2, tweede volzin, Rv). Indien de beslagene zich verzet tegen schorsing en hervatting, zal de beslaglegger die invloed wil hebben op de procedure het dus moeten hebben van de procedure tot voeging of tussenkomst ex artikel 217 Rv.

4.4.3.3 De gebondenheid van de beslaglegger aan bedingen over geschilbeslechting

In een procedure door de beslaglegger kan de vraag opkomen of de beslaglegger – net zoals de pandhouder – gebonden is aan eventuele bedingen over geschilbeslechting die door de beslagene en de derde-beslagene zijn overeengekomen. Biemans meent van wel.¹⁵² Hij meent dat de beslaglegger net als de pandhouder gebonden is aan de inhoud van de vordering die hij int. Ook procesrechtelijke bedingen zijn onderdeel van de vordering die geïnd wordt, zodat de beslaglegger ook daaraan gebonden is. Het is waar dat procesrechtelijke bedingen onderdeel uitmaken van de vordering en dat het dus

¹⁴⁸ HR 13 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW4008, *JBPr* 2012/67, m.nt. H.W. Wiersma & G.J. Meijer, r.o. 3.3.

¹⁴⁹ Broekveldt 2003, p. 600.

¹⁵⁰ Broekveldt 2003, p. 602.

¹⁵¹ HR 9 februari 2024, ECLI:NL:HR:2024:217, *JOR* 2024/126, m.nt. N.E.D. Faber (*X BV/MFE en Stibbe*).

¹⁵² Biemans 2011, p. 548-549.

systematisch bezien logisch zou zijn als ook de beslaglegger daaraan gebonden is.¹⁵³ Ook het *non peius*-beginsel en het *nemo plus*-beginsel lijken in de richting van gebondenheid aan een procesrechtelijk beding te wijzen. Op grond van die beginselen mag de derde-beslagene vanwege het beslag niet in een slechtere positie te komen verkeren dan zonder dat beslag het geval zou zijn geweest en mag de beslaglegger in beginsel niet méér rechten en bevoegdheden kan uitoefenen dan de beslagdebiteur. Aan de hand van deze gezichtspunten moet aangenomen worden dat de beslaglegger in beginsel gebonden is aan bedingen over geschilbeslechting, zoals bijvoorbeeld bewijsbedingen in een overeenkomst.¹⁵⁴

De beslaglegger is echter niet aan alle bedingen gebonden die gelden tussen de beslagene en de derde-beslagene, hoezeer deze de inhoud van de vordering ook mogen bepalen. Het beslag- en executierecht kent namelijk enkele bijzonderheden waardoor de beslaglegger niet onbeperkt gebonden is aan alle bedingen die de inhoud van de beslagen vordering bepalen. Het beslag- en executierecht is bijvoorbeeld grotendeels van openbare orde.¹⁵⁵ In dit hoofdstuk zal ik daarom ingaan op de vraag aan welke bedingen de beslaglegger – anders dan de pandhouder – niet gebonden is.

4.4.3.4 Een arbitrage- of forumkeuzebeding

Door middel van een arbitrage- of forumkeuzebeding kunnen partijen een andere rechter aanwijzen dan de rechter die normaliter bevoegd zou zijn om over een geschil te oordelen. De vraag kan aan de orde komen of een beslaglegger aan een dergelijk beding gebonden is, of dat er redenen zijn om niet-gebondenheid aan te nemen. Broekveldt komt met een wat vreemde redenering tot de conclusie dat de beslaglegger niet gebonden is aan een arbitragebeding of een forumkeuzebeding in de overeenkomst tussen de beslagene en de derde-beslagene. Volgens hem is de beslaglegger niet gebonden aan een arbitrage- of forumkeuzebeding omdat hij noch rechtsopvolger, noch vertegenwoordiger van de beslagene is.¹⁵⁶ Het maakt echter naar mijn mening niet uit dat de beslaglegger geen rechtsopvolger of vertegenwoordiger van de beslagene is. Dergelijke bedingen zijn namelijk onderdeel van de beslagen vordering zodat de beslaglegger daaraan vanwege het *nemo plus*-beginsel aan gebonden is, en de derde-beslagene zich daarop in beginsel kan beroepen op grond van het *non peius*-beginsel.¹⁵⁷

Broekveldt geeft echter ook een andere – wel valide – reden voor de niet gebondenheid aan bedingen die een andere rechter bevoegd verklaren. Op grond van artikel 477a lid 5 Rv is in beginsel namelijk alleen de rechtbank die naar gewone regels bevoegd is exclusief bevoegd tot kennisneming van elk van de in artikel 477a Rv genoemde procedures. In de parlementaire stukken leest men over deze bepaling:

“Het vijfde lid zegt welke rechter ter zake van de in de vorige leden bedoelde vordering bevoegd is. Te bedenken valt dat over verschillende vorderingen en zaken geschil kan bestaan en dat ter zake van ieder van deze geschillen naar de gewone regels een andere rechter bevoegd kan zijn. Ook valt te bedenken dat er meer beslagleggers kunnen zijn (en dat ook als dit niet het geval is er rekening mee moet worden gehouden dat alsnog nieuwe beslagen worden gelegd), zodat

¹⁵³ Zie §3.3.3.1.

¹⁵⁴ Biemans 2011, p. 548; Wibier 2020/25.

¹⁵⁵ Broekveldt 2001, p. 148.

¹⁵⁶ Broekveldt 2003, p. 495.

¹⁵⁷ Vgl. Booms 2019, par. 5.

meer schuldeisers van de opbrengst moeten meedelen, en ieder van hen op zijn eigen wijze de jegens hem afgelegde verklaring kan betwisten. Dit maakt het wenselijk ter zake van de hier bedoelde vorderingen in beginsel één bevoegde rechter aan te wijzen, nl. de rechtbank die naar de gewone regels bevoegd is [onderstreping JPW].¹⁵⁸

Algemeen wordt in de literatuur aangenomen dat de onderstreepte zin erop wijst dat de regel van artikel 477a lid 5 Rv van openbare orde is.¹⁵⁹ Ook in de moderne¹⁶⁰ jurisprudentie wordt aangenomen dat artikel 477a lid 5 van openbare orde is en dat een beding dat een andere rechter bevoegd verklaard in de relatie beslagene-derde-beslagene de beslaglegger niet aangaat. Zo oordeelde de rechtbank Rotterdam in 2015 in een uitspraak over een arbitragebeding als volgt:

“De rechtbank is van oordeel dat de vaststelling van het beloop van de vordering van AIG op Beijen, dus of er dekking is onder de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, in de onderhavige verklaringsprocedure moet worden vastgesteld; het algemeen belang bij een efficiënte en voortvarende afwikkeling van het derdenbeslag maakt het een punt van openbare orde dat de bevoegdheid daartoe bij uitsluiting is opgedragen aan de gewone (overheids)rechter.”¹⁶¹

Deze terechte uitspraak laat zien dat hoewel de beslaglegger in beginsel gebonden is aan een beding waarin een andere rechter bevoegd verklaard wordt, de openbare orde zich ertegen verzet dat op dit beding een beroep gedaan kan worden. Een andere opvatting zou leiden tot vertraging van de afwikkeling van het derdenbeslag, wat zou ingaan tegen de bedoeling die de wetgever had bij de invoering van art. 477a lid 5 Rv.

4.4.4 Een rechtskeuzebeding

Uit het IPR volgt dat het beslag- en executierecht uitsluitend beheerst wordt door de '*lex loci*'.¹⁶² Dit betekent dat gelet op de aard van het beslagrecht op een in Nederland gelegd beslag slechts Nederlands recht van toepassing kan zijn.¹⁶³ Als het beslag gelegd wordt onder een derde-beslagene die zich in Nederland bevindt, moet de Nederlandse rechter dus het Nederlandse beslagrecht toepassen. Deze gebondenheid aan het Nederlandse recht gaat echter niet zo ver dat alle rechtskeuzebedingen die het toe te passen materiële recht bepalen, zomaar opzijgeschoven kunnen worden.¹⁶⁴ Deze bepalen immers de inhoud van de vordering. Als het vreemde rechtstelsel waarvoor gekozen is bijvoorbeeld een hogere grens voor aansprakelijkheid kent, zal de Nederlandse rechter in een betwistingsprocedure niet zomaar de Nederlandse wet kunnen toepassen bij het bepalen van de hoogte van het door de derde-beslagene te betalen bedrag. Ook regels over verzuim

¹⁵⁸ Parl. Gesch. BW Inv. 3, 5 en 6 Wijziging Rv, Wet RO en Fw 1992, p. 177 (nr. 6).

¹⁵⁹ Broekveldt 2003, p. 496-496; Meijer 2011, p. 725-734; Snijders 2018/2.1.6.2.

¹⁶⁰ Er bestaat ook oude jurisprudentie waarin het tegenovergestelde geoordeeld werd, zie bijv. Hof Amsterdam 3 januari 1935, *NJ* 1938, 284.

¹⁶¹ Rb. Rotterdam 25 februari 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:1508, *JOR* 2015/217, m.nt. Londonck Sluijk.

¹⁶² Broekveldt 2003, p. 916-917.

¹⁶³ Broekveldt 2003, p. 500

¹⁶⁴ Vgl. voor de gebondenheid van de curator in faillissement – dat net zoals het beslag niet buiten de landsgrenzen uitstrekt (vgl. Broekveldt 2003, p. 916) – Van Zanten 2012, p. 300.

en betalingstermijnen die zouden kunnen leiden tot het nog niet-opeisbaar zijn van een vordering naar buitenlands recht, zullen niet zomaar opzijgeschoven kunnen worden met een beroep op de niet-toepasselijkheid van het vreemde recht in Nederlandse beslagprocedures.

4.5 De reikwijdte van de inningsbevoegdheid van de beslaglegger

4.5.1 Innen van de vordering tot het bedrag waarvoor het beslag is gelegd

Een eerste beperking op de inningsbevoegdheid van de beslaglegger vindt men in artikel 477 lid 2 Rv. De beslaglegger kan slechts innen tot het bedrag waarvoor het beslag gelegd is. De positie van de beslaglegger verschilt in dit opzicht dus met die van de pandhouder, die wel bevoegd is de gehele vordering te innen. Hoe kan men dit verschil verklaren? In de parlementaire geschiedenis en de literatuur zoekt men tevergeefs naar een verklaring. De regel van artikel 477 lid 2 wordt in de literatuur vaak alleen maar genoemd, zonder dat er iets gezegd wordt over de achtergrond van de regel. Blijkbaar wordt het logisch gevonden dat de beslaglegger zijn vordering slechts mag innen tot het beloop van zijn eigen vordering. Dat is het naar mijn mening ook. Omdat de inning van een geldvordering door de beslaglegger altijd een executoriaal karakter heeft en het de beslaglegger er louter om te doen is zijn eigen vordering voldaan te krijgen, is het voor de beslaglegger niet nodig om de gehele vordering te innen. De inningsbevoegdheid van de pandhouder is daarentegen, zoals in §3.3.1 is uitgelegd, ruimer. Deze ruimere inningsbevoegdheid vloeit voort uit de ondeelbaarheid van het pandrecht. Uit deze ondeelbaarheid vloeit voort dat de pandhouder de *gehele* schuld kan verhalen op het *gehele* verbonden goed, wat betekent dat hij de gehele vordering mag innen. Deze bevoegdheid komt de openbaar pandhouder ook toe voordat zijn schuldenaar (de pandgever) jegens hem in verzuim is. Het karakter van de inning door de pandhouder is dus anders dan het karakter van de inning door de beslaglegger: de pandhouder int niet altijd in het kader van een executie, terwijl de beslaglegger dit wel altijd doet. Dit maakt dat de pandhouder – hoewel hij uiteraard ook alleen geïnteresseerd is in de opbrengst van het geïnde – wel de volledige vordering mag innen.

Steneker heeft meermaals bezwaar gemaakt tegen de beperktere inningbevoegdheid van de beslaglegger ten opzichte van de pandhouder.¹⁶⁵ Volgens hem is het wenselijk dat de beslaglegger – net zoals de pandhouder – bevoegd zou zijn om de volledige vordering te innen. Volgens hem leidt de huidige regeling tot onnodige moeilijkheden voor de derde-beslagene. De derde-beslagene moet immers ineens aan meerdere schuldeisers betalen: de deurwaarder en (als de vordering nog niet helemaal voldaan is) zijn schuldenaar. Steneker meent dat het niet de rol van de derde-beslagene zou moeten zijn om de opbrengst van een vordering te verdelen en bepleit daarom dat de wetgever artikel 477 lid 2 Rv zo zou moeten wijzigen dat de derde de gehele vordering kan betalen aan de deurwaarder. De deurwaarder zou volgens hem dan de opbrengst moeten verdelen.

Stenekers betoog waarin hij oproept tot wetswijziging is in rechtseconomisch opzicht het bespreken waard. Men kan met Steneker inderdaad vraagtekens plaatsen bij de efficiëntie van de huidige wettelijke regeling. Hieronder toets ik aan de hand van het Pareto-criterium of de door Steneker voorgestelde wijziging, leidt tot een Pareto-verbetering.

¹⁶⁵ Steneker 2009, p. 570-571; Steneker 2012/54; Steneker 2022, p. 27

4.5.1.1 Vergelijking van de positie van de bij het beslag betrokken partijen

De beslaglegger

De positie van de beslaglegger verbetert noch verslechtert in het voorstel van Steneker. Hij zal immers zijn vordering net zoals nu verhaald kunnen krijgen. Het bedrag dat hij ontvangt van de deurwaarder verandert niet in het voorstel.

De beslagene

Ook de positie van de beslagene verslechtert niet door de wijziging: bij een eventueel overschot van de executieopbrengst zal hij dit overschot ontvangen. Zijn positie verandert echter wel: onder het huidige recht zal hij het 'overschot' niet ontvangen van de deurwaarder, maar van zijn eigen schuldenaar, de derde-beslagene. Het door hem te ontvangen bedrag is echter in beide gevallen gelijk: onder het huidige recht ontvangt de deurwaarder van de beslaglegger het bedrag waarvoor het beslag gelegd is vermeerderd met de door de deurwaarder aan de derde-beslagene op te geven kosten van executie.

Een rekenvoorbeeld: stel dat de beslagene een vordering van 1000 heeft, er door de beslaglegger beslag gelegd wordt voor een bedrag van 500 en de kosten van executie 100 zijn. De overgebleven vordering van de beslagene op de derde-beslagene zal in dat geval dus 400 zijn. In Stenekers oplossing zal het bedrag dat de beslagene ontvangt in dit voorbeeld hetzelfde zijn: de beslaglegger int de 1000. Zijn kosten zijn 100 en het aan de beslaglegger uit te betalen bedrag is 500. Na aftrek van deze bedragen blijft wederom 400 over. Hoewel het bedrag door de beslagene bij iemand anders geïnd moet worden, verslechtert zijn positie dus niet door de voorgestelde wijziging.¹⁶⁶

De derde-beslagene

De positie van de derde-beslagene zou in het voorstel verbeteren. Hij hoeft immers niet meer te betalen aan meerdere schuldeisers, maar kan zijn gehele schuld aan de beslagene voldoen door te betalen aan de deurwaarder. Dit leidt dus tot een versimpeling aan zijn zijde: hij hoeft niet meer rekening te houden met het bedrag waarvoor beslag gelegd is, maar kan aan de hand van zijn eigen boekhouding de schuld voldoen.

Geconcludeerd kan dus worden dat de huidige regeling niet Pareto-efficiënt is: er is *wel* een wijziging mogelijk die de positie van de derde-beslagene verbetert, zonder dat de positie van de beslagene en de beslaglegger verslechtert. Een wetswijziging die het de beslaglegger wel mogelijk maakt de gehele vordering te innen, zou dus in rechtseconomisch opzicht wenselijk zijn.

4.5.2 Stuiten verjaring

Gezien het feit dat beslaglegger bevoegd is te innen, is hij uit hoofde van de artikelen 3:316 en 3:317 BW ook bevoegd om ten aanzien van de verpande vordering de verjaring

¹⁶⁶ Men zou zelfs kunnen verdedigen dat zijn positie verbetert. Omdat de deurwaarder ex art. 19 Gerechtsdeurwaarderswet een kwaliteitsrekening moet aanhouden die bestemd is voor de door de deurwaarder geïnde gelden, vermindert voor de beslagene het risico dat zijn schuldenaar insolvent geraakt en hij naar zijn centen kan fluiten. Als zijn oorspronkelijke schuldenaar failliet gaat en hij geen zekerheden heeft, moet hij immers als concurrent schuldeiser meedelen in het faillissement van de derde-beslagene. Als de deurwaarder echter failliet gaat, blijft het bedrag waarop de beslagene recht heeft, afgescheiden van het vermogen van de failliete deurwaarder en kan de beslagene als rechthebbende van de vordering op de bank waar de rekening wordt aangehouden de vordering buiten het faillissement om innen, met als gevolg dat hij wel zijn gehele vordering verhaald krijgt.

te stuiten.¹⁶⁷ De wetgever heeft dit expliciet onderkend in de memorie van antwoord bij artikel 3:316 Rv:

‘Voorts zijn in het eerste lid ingevoegd de woorden „van de zijde van de gerechtigde”. Dit brengt tot uitdrukking dat de verjaring niet alleen door een handeling als in dit artikel bedoeld van de gerechtigde zelf, maar ook door een zodanige handeling van een ander aan diens zijde kan worden gestuit. Men denke b.v. aan een conservatoir derdenbeslag door een schuldeiser van de crediteur, dat dus ook in de verhouding tussen crediteur en debiteur stuitende werking heeft.’¹⁶⁸

De beslaglegger kan op twee manieren de rechtsvordering van de beslagene op de derde-beslagene stuiten. Allereerst door het leggen van het beslag zelf: het betekenen van het beslagexploot houdt namelijk een ‘daad van rechtsvervolging’ in de zin van artikel 3:316 BW in.¹⁶⁹ Daarnaast heeft het instellen van een van de procedures van artikel 477a Rv stuitende werking: dat valt namelijk onder het ‘instellen van een eis’ in de zin van artikel 3:316 BW.

4.5.3 *Verhalen van de vordering op het vermogen van de schuldenaar van de beslagen vordering*

De inningsbevoegdheid van de pandhouder omvat volgens het arrest *Megalim/De Veenbloem* de bevoegdheid tot verhaal van de vordering op het vermogen van de schuldenaar.¹⁷⁰ Deze bevoegdheid heeft ook de beslaglegger. Het nemen van verhaal van de vordering op het vermogen van de verpande debiteur vloeit voor het pandrecht immers voort uit de inningsbevoegdheid van de pandhouder. Omdat ook de beslaglegger inningsbevoegd is ten aanzien van een beslagen vordering, moet aangenomen worden dat ook hij verhaal kan nemen op het vermogen van de beslagen vordering.¹⁷¹ Dit betekent dat de beslaglegger net zoals de pandhouder beslag kan leggen op vermogensbestanddelen van de derde-beslagene en zijn faillissement kan aanvragen.¹⁷² Omdat er in de positie van de beslaglegger en de pandhouder op dit front alleen verschil bestaat bij de uitoefening van accessoria, ga ik in het vervolg van dit hoofdstuk alleen op dit verschil in.

4.5.4 *Uitoefenen van accessoria*

Het in het hoofdstuk over het pandrecht geschrevene over de uitoefening van accessoria geldt in principe ook voor de beslaglegger. Het arrest *ABN AMRO/Marell*¹⁷³ over de uitoefening van accessoria door de pandhouder bouwt immers zelfs voort op het beslagrechtelijke arrest *Rabobank/Stormpolder*.¹⁷⁴ Het daar geschrevene geldt dus grotendeels ook voor de beslaglegger: de beslaglegger is bevoegd tot uitwinning van accessoire zekerheden, maar hij is niet bevoegd tot uitoefening van niet-accessoire

¹⁶⁷ Broekveldt 2003, p. 599-600.

¹⁶⁸ Parl. Gesch. BW Boek 3 1981, p. 933 (nr. 3).

¹⁶⁹ Broekveldt 2003, p. 600.

¹⁷⁰ HR 9 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2833, r.o. 3.3.4, *NJ* 2017/2 (*Megalim/De Veenbloem*).

¹⁷¹ Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/660-661.

¹⁷² Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/660-661.

¹⁷³ HR 18 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3619, *NJ* 2016/34; *JOR* 2016/105 m.nt. N.E.D. Faber & N.S.G.J. Vermunt (*ABN Amro/Marell*).

¹⁷⁴ HR 11 maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AS2619, *NJ* 2006/362 m.nt. H.J. Snijders (*Rabobank/Stormpolder*).

zekerheden.¹⁷⁵ Dat de beslaglegger en de pandhouder grotendeels dezelfde bevoegdheden hebben, is ook logisch gezien de bevoegdheid tot uitwinning van accessoire zekerheden zowel bij de pandhouder als de beslaglegger voortvloeit uit de inningsbevoegdheid.¹⁷⁶

Er bestaat echter wel één verschil tussen de pandhouder en de beslaglegger als het gaat om de uitoefening van accessoire zekerheden. De beslaglegger is immers krachtens artikel 477 lid 2 Rv slechts bevoegd tot inning tot het bedrag waarvoor het beslag gelegd is. Deze beperking op zijn inningsbevoegdheid werkt door in de mogelijkheden die hij heeft bij de uitwinning van accessoire zekerheden. De beslaglegger mag namelijk accessoire zekerheden die geïnd kunnen worden (een pandrecht op een vordering of een borgtocht) slechts uitwinnen tot het bedrag waarvoor hij beslag heeft gelegd.¹⁷⁷ De beperking die de Hoge Raad aan de pandhouder oplegde in het arrest *ABN AMRO/Marell*, en waarop hij terugkwam in het arrest *Van Dooren q.q./R. Bontrup Holding*,¹⁷⁸ geldt dus wel voor de beslaglegger.

Mocht de door mij in §4.5.1 verdedigde wijziging van artikel 477 lid 2 Rv werkelijkheid worden, zal van dit verschil geen sprake meer zijn: als ook de beslaglegger bevoegd wordt de gehele vordering te innen, is hij ook bevoegd tot volledige inning van accessoire zekerheden die geïnd kunnen worden.

¹⁷⁵ Vgl. Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/659.

¹⁷⁶ Zie hiervoor §3.4.3 van deze scriptie; Kortmann 2005, p. 67-69

¹⁷⁷ Stein, in *GS Vermogensrecht*, art. 3:227 BW, aant. 6.4.3.1.

¹⁷⁸ Vgl. §3.4.3.

5 Botsingsperikelen

5.1 Inleiding

Omdat vorderingen een goed verhaalsinstrument zijn voor schuldeisers, zal het in de praktijk vaak voorkomen dat er sprake is van meer schuldeisers die zich tegelijkertijd op een en dezelfde vordering willen verhalen. Dit kan leiden tot botsingen tussen verschillende pandrechten en beslagen. In dit hoofdstuk bespreek ik die botsingen. In §5.2 bespreek ik enkele standaardgevallen van botsing tussen beslag en pand. In §5.3 bespreek ik enkele atypische casus.

5.2 Botsingen tussen pand en beslag

5.2.1 *Beslaglegging gevolgd door vestiging pandrecht*

Als een pandrecht op een vordering tot stand komt nadat op die vordering beslag gelegd is, kan die verpanding op grond van artikel 475h Rv niet tegen de beslaglegger worden tegengeworpen.¹⁷⁹ Dit betekent voor de inningsbevoegdheid van de beslaglegger dat hij kan innen zonder dat hij zich iets van het pandrecht hoeft aan te trekken.¹⁸⁰ De beslaglegger mag dus innen voor zichzelf alleen, zonder dat enige regel van cumulatie van toepassing is. De beslaglegger int dus op grond van artikel 477 lid 2 Rv het bedrag waarvoor het beslag gelegd is.

Uitbetaling van dit bedrag door de derde-beslagene heeft tot gevolg dat de vordering en dus ook het pandrecht (ex artikel 3:81 lid 2 aanhef en onder a BW) tenietgaat voor het bedrag dat geïnd is.¹⁸¹ Als de pandgever na de inning door de beslaglegger nog een vordering heeft op de schuldenaar van de verpande vordering, blijft het pandrecht op dat overgebleven gedeelte van de vordering rusten. Als de pandgever inningsbevoegd is, kan hij dat overgebleven gedeelte innen (artikel 3:246 lid 1 BW).

5.2.2 *Openbare verpanding gevolgd door beslaglegging*

Als een vordering verpand is en het pandrecht aan de schuldenaar van de vordering is medegedeeld, is de pandhouder exclusief bevoegd tot inning van de vordering. Een later gelegd beslag verandert dit niet.¹⁸² De beslaglegger treft immers in het vermogen van de beslagene een vordering aan die reeds bezwaard was met een pandrecht. Omdat de pandhouder een beperkt recht heeft dat kan worden ingeroepen tegen derden, kan hij zijn pandrecht ook inroepen tegen latere beslagleggers.¹⁸³ Dit betekent dat de pandhouder exclusief bevoegd is tot inning van de volledige vordering en zich kan beroepen op de voorrang die verbonden is aan het pandrecht.¹⁸⁴ Anders dan in het geval dat de beslaglegging gevolgd wordt door de vestiging van een pandrecht, kan de pandhouder de beslaglegger echter niet volledig negeren: op grond van artikel 3:253 BW jo. 490b Rv deelt de beslaglegger wel mee in de opbrengst bij een eventueel overschot na voldoening van de pandhouder.¹⁸⁵

¹⁷⁹ Zie voor een voorbeeld HR 3 september 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM6082, NJ 2013/329, m.nt. A.I.M. van Mierlo.

¹⁸⁰ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp, nr. 832; Van der Kwaak, in *GS Burgerlijke Rechtsvordering*, boek 2 Rv, aant. 13.4 spreekt over het 'negeren' van het pandrecht.

¹⁸¹ Reehuis 1987, p. 244; Broekveldt 2003, p. 270.

¹⁸² Pitlo/Reehuis & Heisterkamp, nr. 832a.

¹⁸³ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp, nr. 832a; Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/240

¹⁸⁴ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp, nr. 832a; Van der Kwaak, in: *GS Burgerlijke Rechtsvordering*, Inleiding executie- en beslagrecht, aant 13.4.

¹⁸⁵ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp, nr. 832a.

Een bijzonder geval deed zich voor in het arrest *NBC/Sisal*.¹⁸⁶ In dat arrest was sprake van een vordering die eerst stil verpand was en waarop vervolgens beslag gelegd werd. Voordat de beslaglegger de vordering inde, heeft de pandhouder mededeling van zijn pandrecht gedaan. Vervolgens heeft de *beslaglegger* de vordering geïnd. Zoals hiervoor uitgelegd is, had de mededeling eigenlijk tot gevolg dat alleen de pandhouder inningsbevoegd was. De betaling aan de – dus niet inningsbevoegde – beslaglegger was dus eigenlijk niet bevrijdend.¹⁸⁷ Partijen waren echter van mening dat door de inning door de beslaglegger de vordering tenietgegaan was.¹⁸⁸ Als gevolg van het tenietgaan van de vordering zijn dus het daarop rustende pandrecht en het daarop gelegde beslag komen te vervallen. De vraag die in cassatie voorlag, was of het verliezen van het pandrecht ook betekende dat de pandhouder zijn daaraan verbonden rang verloor. De Hoge Raad overwoog van niet. Met verwijzing naar het arrest *Mulder q.q./CLBN* besliste de Hoge Raad dat de pandhouder bij de verdeling van de opbrengst van de executie zijn voorrang behoudt.¹⁸⁹ Dit oordeel lijkt mij juist. Op grond van artikel 480 lid 2 Rv deelt de deurwaarder na inning van de vordering ‘aan ieder het toekomende uit’. Omdat een vordering werd geëxecuteerd waarop een hoger gerangschikt beperkt recht rustte en dat hoger gerangschikte pandrecht door de executie is komen te vervallen, volgt uit de bepaling logischerwijs dat de pandhouder overeenkomstig zijn rang meedeelt in de executieopbrengst.¹⁹⁰

5.2.3 *Stille verpanding gevolgd door beslaglegging, maar pandhouder maakt het pandrecht voor executie openbaar*

Als op een stil verpande vordering beslag gelegd wordt, behoudt de pandhouder tot het moment van inning door de deurwaarder, de mogelijkheid om door mededeling van zijn pandrecht het pandrecht openbaar te maken en de executie over te nemen.¹⁹¹ Het pandrecht was immers eerder gevestigd dan het beslag, zodat de pandhouder als beperkt gerechtigde zijn recht tegenover de beslaglegger kan invoeren. Na de eventuele mededeling geldt in deze situatie hetgeen geschreven is bij de bespreking van de het openbare pandrecht dat gevolgd wordt door een beslaglegging.

5.2.4 *Stille verpanding gevolgd door beslaglegging*

Als van het pandrecht nog geen mededeling gedaan is, is de pandgever inningsbevoegd.¹⁹² Als vervolgens op deze stil verpande vordering beslag gelegd wordt, wordt de beslaglegger op grond van artikel 477 Rv bevoegd de vordering te innen.¹⁹³ Hij is bevoegd deze vordering te innen tot het bedrag waarvoor het beslag gelegd is.¹⁹⁴ Als de derde-beslagene deze vordering betaalt, is deze betaling (ook jegens de pandhouder) bevrijdend en gaat de vordering op grond van artikel 477b Rv teniet voor het aan de beslaglegger

¹⁸⁶ HR 23 april 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZC2896, *NJ* 2000/30, m.nt. H.J. Snijders; *JOR* 1999/129 (*NBC/Sisal*).

¹⁸⁷ Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/240; Pitlo/Reehuis & Heisterkamp, nr. 832a

¹⁸⁸ HR 23 april 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZC2896, *NJ* 2000/30, m.nt. H.J. Snijders; *JOR* 1999/129 (*NBC/Sisal*), r.o. 4.2.

¹⁸⁹ HR 17 februari 1995, *NJ* 1996, 471 m.nt. WMK (*Mulder q.q./CLBN*).

¹⁹⁰ Steneker 2004, p. 381; HR 23 april 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZC2896, *NJ* 2000/30, m.nt. H.J. Snijders; *JOR* 1999/129 (*NBC/Sisal*), r.o. 4.3.

¹⁹¹ Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/530; Pitlo/Reehuis & Heisterkamp, nr. 832c.

¹⁹² Zie §3.1.1.

¹⁹³ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp, nr. 832b.

¹⁹⁴ Zie §4.4.1; Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/240; Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/530.

verschuldigde bedrag.¹⁹⁵ De betaling geldt immers als betaling aan de geëxecuteerde en tot die betaling was de derde-beslagene bevoegd.¹⁹⁶ Omdat de vordering tenietgaat, gaat ook het pandrecht op grond van artikel 3:81 lid 2 aanhef en onder a BW teniet. Als de pandgever na de inning door de beslaglegger nog een vordering heeft op de schuldenaar van de verpande vordering, blijft het pandrecht op het overgebleven gedeelte van de vordering rusten.

Door de inning door de beslaglegger gaat het pandrecht als gezegd teniet. In de literatuur is de vraag aan de orde gekomen of de pandhouder die zijn pandrecht door de inning door de beslaglegger teniet heeft zien gaan, toch kan meedelen in de opbrengst in overeenstemming met zijn rang.

Allereerst dient bij de beantwoording van deze vraag opgemerkt te worden dat de pandhouder in elk geval niet meedeelt als de deurwaarder reeds aan de beslaglegger(s) uitgekeerd heeft.¹⁹⁷ De executie is op dat moment immers ten einde. De vraag die in de literatuur speelt, ziet op de situatie dat de pandhouder na inning door de beslaglegger ‘wakker’ wordt, op een moment dat de derde-beslagene de opbrengst al aan de deurwaarder heeft betaald, maar deze het bedrag nog niet aan de beslaglegger(s) heeft doorbetaald.¹⁹⁸ De Hoge Raad heeft zich nog niet uitgesproken over deze kwestie.

Heersende leer is echter dat de rechtspraak van de Hoge Raad wijst in de richting van een bevestigende beantwoording van de vraag of de pandhouder in deze situatie zijn voorrang behoudt. Met name met verwijzing naar het arrest *NBC/Sisal* wordt verdedigd dat de pandhouder in dit geval zijn voorrang op het geïnde behoudt.¹⁹⁹

Dit lijkt mij terecht. Het verschil met dit geval en de feiten uit *NBC/Sisal* is dusdanig klein dat een verschillende behandeling niet te rechtvaardigen valt.²⁰⁰ In dat arrest ging het om de situatie dat een anterieure beslaglegger inde, hoewel sprake was van een openbaar (gemaakt) pandrecht. In de hier besproken situatie int de beslaglegger, maar wordt hij voordat de executie ten einde is gekomen, bekend met het oudere en hoger gerangschikte pandrecht. In beide gevallen worden partijen dus voordat de deurwaarder heeft uitgekeerd, bekend met het hoger gerangschikte pandrecht.²⁰¹ Nu alleen het moment verschilt waarop het hoger gerangschikte pandrecht bekend is geworden, lijkt het mij dat de regel uit *NBC/Sisal* ook geldt in de situatie dat de beslaglegger een stil verpande vordering int.

Ook uit het latere arrest *De Jong/KBC* lijkt een bevestigende beantwoording van de vraag te volgen.²⁰² In dit arrest ging het om een hoger gerangschikte pandhouder die tevens een lager gerangschikte beslaglegger was en die in die laatste hoedanigheid een roerende zaak executoriaal verkocht zonder melding te maken van zijn pandrecht. De vraag was of de pandhouder overeenkomstig zijn rang mocht meedelen in de opbrengst

¹⁹⁵ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp, nr. 832b; Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/240;

¹⁹⁶ Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/240.

¹⁹⁷ Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/530; Mijnsen & Van Mierlo 2018, p. 114; Broekveldt 2003, p. 317.

¹⁹⁸ Broekveldt 2003, p. 320-321.

¹⁹⁹ Mijnsen & Van Mierlo 2018, p. 114; Van Boom 2023, p. 669; Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 832b; Snijders & Rank-Berenschot 2022, p. 506; Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/530; Aarzelend: Broekveldt 2003, p. 321.

²⁰⁰ Mijnsen & Van Mierlo 2018, p. 114; Broekveldt 2003, p. 321.

²⁰¹ Broekveldt 2003, p. 317.

²⁰² HR 28 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:440, *NJ* 2015/192, m.nt. K.F. Haak & A.I.M. van Mierlo (*De Jong/KBC*).

ondanks het feit dat het pandrecht (kennelijk op grond van artikel 3:86 lid 2)²⁰³ tenietgegaan was. De Hoge Raad overwoog:

“Art. 3:248 lid 3 BW bepaalt dat een lager gerangschikte pandhouder of beslaglegger het verpande goed slechts kan verkopen met handhaving van de hoger gerangschikte pandrechten. Deze bepaling ziet op het geval waarin sprake is van enerzijds een beslaglegger of een lager gerangschikte pandhouder en anderzijds een hoger gerangschikte pandhouder, en dus niet op het zich hier voordoende geval van een pandhouder die verkoopt als beslaglegger zonder melding te maken van zijn pandrecht. Art. 3:248 lid 3 BW is daarom niet van toepassing. Hiervan uitgaande heeft het hof zonder schending van enige rechtsregel kunnen oordelen dat KBC bij de rangregeling dient te worden aangemerkt als een beperkt gerechtigde wiens recht door de executie is vervallen in de zin van art. 480 Rv.”²⁰⁴

De pandhouder mocht dus overeenkomstig zijn rang meedelen in de opbrengst van de roerende zaak. In dit arrest ging het niet om de inning van een verpande vordering, maar om de executoriale verkoop van een roerende zaak door de pandhouder die als beslaglegger executeerde. Op het eerste gezicht lijkt het arrest dus niet relevant te zijn voor de vraag die in deze paragraaf centraal staat. Door Verstijlen is echter – naar mijn mening terecht – verdedigd dat de arresten *De Jong/KBC* en *NBC/Sisal* blijk geven van het bestaan van een *algemene regel*, die inhoudt dat een pandhouder die als gevolg van de executie zijn recht verliest, met behoud van zijn rang kan opkomen bij de verdeling van de executieopbrengst.²⁰⁵ Als men deze algemene regel toepast op het geval dat de pandhouder zijn recht teniet heeft zien gaan door de inning door de beslaglegger, moet men naar mijn mening tot de conclusie komen dat hij bij de verdeling overeenkomstig zijn rang meedeelt in de opbrengst. Als de pandhouder zijn pandrecht bekend maakt voordat de deurwaarder de opbrengst heeft verdeeld, kan hij naar mijn mening dus overeenkomstig zijn rang meedelen in de opbrengst.

Ook Reehuis erkent dat in de rechtspraak van de Hoge Raad een indicatie is gelegen voor een bevestigende beantwoording van de vraag of de stille pandhouder zijn voorrang behoudt.²⁰⁶ Hij stipt wel het volgende probleem van het aanvaarden van deze opvatting aan: op grond van artikel 477a lid 2 Rv is de (deurwaarder van) de enkelvoudige beslaglegger slechts bevoegd tot inning tot het bedrag waarvoor het beslag gelegd is. In de situatie dat de beslaglegger heeft geïnd tot het bedrag waarvoor het beslag gelegd is, treft het de beslaglegger volgens Reehuis onevenredig als hij vervolgens het geïnde allemaal moet betalen aan een pandhouder die zich pas na de inning heeft aangediend. Hij had namelijk geen weet van het pandrecht, terwijl hij op grond van artikel 477 lid 2 Rv ook niet meer dan het bedrag van zijn eigen vordering heeft geïnd.

Deze kritische noot lijkt mij niet helemaal terecht. Het valt naar mijn mening namelijk wel mee hoe onevenredig de beslaglegger getroffen wordt. Vanuit financieel opzicht wordt hij immers helemaal niet getroffen. Op grond van artikel 477 lid 2 Rv is hij

²⁰³ Verstijlen 2014, p. 433.

²⁰⁴ HR 28 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:440, *NJ* 2015/192, m.nt. K.F. Haak & A.I.M. van Mierlo (*De Jong/KBC*), r.o. 4.3.

²⁰⁵ Verstijlen 2014, p. 436; Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 799 lijkt het hier ook mee eens te zijn. Hij schrijft daar dat deze regel ‘mogelijk af valt te leiden’ uit het arrest *De Jong/KBC*.

²⁰⁶ Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 832b.

namelijk bevoegd de vordering te innen tot het bedrag waarvoor hij het beslag gelegd heeft, *vermeerderd* met de executiekosten. Hij hoeft de executie dus niet uit eigen zak te betalen en maakt dus verder in principe geen kosten voor de executie. Naar mijn mening is er dus geen enkele reden om medelijden te hebben met de executerende beslaglegger. Het feit dat hij dacht de buit al binnen te hebben, legt geen gewicht in de schaal. Het beslag trof nou eenmaal een reeds verpande vordering en de pandhouder heeft nou eenmaal een ouder absoluut recht dat hem voorrang verschaft boven andere schuldeisers – waaronder dus ook valt de latere beslaglegger; die geen voorrangspositie heeft.²⁰⁷ Als die pandhouder na inning, maar voor verdeling van de opbrengst ‘wakker is geworden’, zou het naar mijn mening juist onredelijk zijn om hem zijn voorrangspositie af te pakken.

5.3 Enige complexere gevallen van botsing

5.3.1 *Beslaglegging gevolgd door de vestiging van een openbaar pandrecht gevolgd door een tweede beslag*

Een vordering wordt openbaar verpand nadat zij is beslagen. Na de verpanding wordt zij nog eens beslagen. Over deze kwestie ging het in het arrest *Ontvangers/AMRO Bank*.²⁰⁸ Het ging in dit arrest niet om een pandrecht op een vordering, maar om een hypotheekrecht op een onroerende zaak. Aangenomen moet echter worden dat het arrest hetzelfde zou hebben gegolden als sprake zou zijn geweest van een openbaar pandrecht in plaats van een hypotheekrecht. De Hoge Raad oordeelde in dat arrest als volgt:

“(…), indien op een reeds eerder inbeslaggenomen onroerend goed een volgend beslag wordt gelegd, dit opvolgend beslag slechts doel treft voor zover het goed op het tijdstip van dit laatste beslag nog eventueel in bezwaarde toestand — tot het uitwinbare vermogen van de schuldenaar behoort. Dit brengt mee dat een na het eerste beslag, doch voor het opvolgende beslag op het goed gevestigde hypotheek jegens de opvolgende beslaglegger ingeroepen kan worden.
(…)

Het hiervoor aanvaarde stelsel is in overeenstemming met het nieuwe beslag- en executierecht, voorgesteld in het eerste gedeelte van de Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 NBW, zoals blijkt uit de MvA aan de Eerste Kamer, p. 13–14, punt 3 (Bijl. Hand. I 1984–1985, 16593, nr. 141a).”²⁰⁹

De Hoge Raad oordeelde dus dat de eerste beslaglegger voorrang heeft op de pandhouder en dat de pandhouder weer voorrang heeft op de beslaglegger. Op het moment dat de tweede beslaglegger zich aandient, bevindt zich in het vermogen van de schuldenaar immers een vordering die reeds verpand is.²¹⁰ Zijn beslag is dus achtergesteld aan het pandrecht. Dat pandrecht is weer achtergesteld aan de eerste beslaglegger en wel op grond van artikel 475h Rv. Hoe het in deze situatie zit met de inningsbevoegdheid is niet helemaal duidelijk. Deze vraag lijkt in de literatuur nog niet veel aandacht te hebben

²⁰⁷ Vgl. Stein, in *GS Vermogensrecht*, art. 3:239 BW, aant. 4.3.4.

²⁰⁸ HR 25 oktober 1985, ECLI:NL:HR:1985:AC9072, NJ 1987/18, m.nt. W.H. Heemskerk (*Ontvangers/AMRO Bank*).

²⁰⁹ HR 25 oktober 1985, ECLI:NL:HR:1985:AC9072, NJ 1987/18, m.nt. W.H. Heemskerk (*Ontvangers/AMRO Bank*), r.o. 3.3. Zie over dit arrest ook Van Boom 2023, p. 650.

²¹⁰ De Greve 2009, par. 5.1.

gekregen. Naar mijn mening zijn in het kader van de inningsbevoegdheid in deze situatie twee mogelijke oplossingen denkbaar.

Allereerst is mogelijk dat de eerste beslaglegger bevoegd is de gehele vordering te innen. De opbrengst wordt vervolgens overeenkomstig ieders rang verdeeld. Wat ‘overeenkomstig ieders rang’ is, bespreek ik in de volgende paragraaf bij de bespreking van de situatie dat een vordering achtereenvolgens beslagen wordt, vervolgens *stil* verpand en ten slotte weer beslagen wordt. Ik meen namelijk dat de mogelijkheid dat de eerste beslaglegger bevoegd is de gehele vordering te innen, dient te worden afgewezen in de situatie dat een vordering openbaar verpand is nadat zij beslagen is en er vervolgens cumulatief beslag gelegd wordt.

De tweede denkbare mogelijkheid is dat de eerste beslaglegger de vordering int voor het bedrag waarvoor hij het beslag gelegd heeft. Bij deze inning mag hij de opvolgende pandhouder en beslaglegger dus volledig negeren. Deze eerste inning heeft tot gevolg dat de vordering tenietgaat voor het gedeelte dat geïnd is.²¹¹ Op de overgebleven vordering rust vervolgens een pandrecht en beslag. De pandhouder is bevoegd deze overgebleven vordering te innen. Hij moet echter op grond van artikel 3:253 BW jo. artikel 490b Rv wel rekening houden met de tweede beslaglegger. Deze deelt namelijk mee in de opbrengst bij een eventueel overschot na voldoening van de pandhouder.²¹²

Systematisch bezien past de tweede mogelijkheid naar mijn mening het best. De verpanding werkt blijkens het arrest van de Hoge Raad namelijk als ‘buffer’²¹³ tussen de eerste beslaglegging en de tweede beslaglegging. Het is dan naar mijn mening ook logisch om de inning van de verschillende beslagleggers ‘op te knippen’ en niet de regeling van cumulatief beslag toe te passen. Vanwege de buffer van het pandrecht kan de eerste beslaglegger immers *de facto* ook de tweede beslaglegger negeren, zodat de situatie voor de eerste beslaglegger het meeste lijkt op de simpele situatie dat er louter een pandrecht gevestigd wordt na het leggen van het beslag. In deze simpele situatie is de anterieure beslaglegger slechts bevoegd tot inning voor zichzelf tot het bedrag waarvoor het beslag gelegd is. Als men de inning van de eerste beslaglegger dus alleen ziet in verhouding tot het pandrecht en de inning door de pandhouder vervolgens alleen in relatie tot de tweede beslaglegging, kan men terugvallen op het in §5.2.1 beschreven systeem voor de eerste inning en op het in §5.2.2 en §5.2.3 beschreven systeem voor de tweede inning.

Op het arrest *Ontvangers/AMRO Bank* bestaat in de literatuur veel kritiek. Volgens de critici zou een verdeling in het hier besproken geval aan twee uitgangspunten moeten voldoen:

- 1: De beslaglegger behoort zoveel te ontvangen als hij ontvangen zou hebben als het latere zekerheidsrecht niet gevestigd was. Voor de bepaling van zijn uitkering moet wel rekening gehouden met de *vordering* van de zekerheidsgerechtigde, maar niet met de *voorrang* van de zekerheidsgerechtigde.
- 2: Ten opzichte van de na het zekerheidsrecht gelegde beslagen moet wel rekening te worden gehouden met de *voorrang* van de zekerheidsgerechtigde.²¹⁴

²¹¹ §5.2.1.

²¹² §5.2.2 en §5.2.3.

²¹³ Deze term is ontleend aan par. 7 van de conclusie van A-G Leijten voor het arrest *Ontvangers/AMRO Bank*.

²¹⁴ Heymans & Bartels 1998, p. 219.

Volgens de auteurs doet de uitkomst van de Hoge Raad wel recht aan het tweede gezichtspunt, maar niet aan het eerste.²¹⁵ Volgens de critici maakt het arrest namelijk inbreuk op de regel dat beslag geen voorrang behoort te scheppen jegens latere zekerheidsgerechtigden.²¹⁶ De voorrang op de pandhouder vloeit volgens de Hoge Raad voort uit de blokkerende werking van het beslag.²¹⁷ Volgens de critici staat de blokkerende werking er echter niet aan in de weg dat een latere beslaglegger of hypotheekhouder verhaal kan nemen met een rang gelijk aan die van een eerdere beslaglegger.²¹⁸ De door de Hoge Raad aangenomen blokkerende werking van het beslag heeft dus tot gevolg dat beslag voorrang schept. Daarnaast heeft de opvatting van de Hoge Raad tot gevolg dat iemands positie verslechtert doordat hij ten behoeve van zichzelf een hypotheekrecht heeft laten vestigen.²¹⁹ Door enkele auteurs is een andere verdeling voorgesteld, die beter recht doet aan *beide* uitgangspunten. Ik bespreek deze echter pas in de volgende paragraaf, omdat ik van mening dat het resultaat van de oplossing van de Hoge Raad wel billijk is in de situatie dat een vordering eerst beslagen wordt, daarna openbaar verpand wordt en ten slotte weer wordt beslagen.

De kritiek van de auteurs overtuigt mijns inziens namelijk wel bij *verdelingskwesties*, maar niet bij *inningskwesties*. Bij verdelingskwesties, die volgen na executie van *zaken* en na de executie in de situatie dat een beslag gevolgd wordt door een *stille* verpanding, die weer gevolgd wordt door cumulatief beslag, is er inderdaad geen reden om aan de anterieure beslaglegger een voorrangpositie te verlenen ten opzichte van de pandhouder.

Bij inningskwesties overtuigt de kritiek echter niet. In de situatie dat een vordering eerst wordt beslagen en daarna wordt verpand, mag de beslaglegger de latere pandhouder volledig negeren en kan hij zich dus verhalen op de vordering zonder dat hij zich iets kan aantrekken van de latere pandhouder.²²⁰ De ‘voorrang’ van de anterieure beslaglegger is dus feitelijk van aard. Zij vloeit niet voort uit enige voorrang bij de *verdeling* van de opbrengst, maar vloeit simpelweg voort uit het feit dat de anterieure beslaglegger eerder mag *innen*. Ook in de situatie dat na het pandrecht cumulatief beslag gelegd was, zal de anterieure beslaglegger blijkens het hiervoor geschrevene zowel de pandhouder als de posterieure beslaglegger kunnen negeren. Ook hier vloeit de *de facto* voorrang van de anterieure beslaglegger niet voort uit enige voorrang bij de verdeling van de opbrengst, maar louter uit het feit dat de anterieure beslaglegger voor zichzelf mag innen tot het bedrag waarvoor hij beslag gelegd heeft. De dogmatische bezwaren tegen de voorrang van de anterieure beslaglegger, gaan dus naar mijn mening niet op in de situatie dat een vordering achtereenvolgens beslagen, openbaar verpand en cumulatief beslagen wordt.

5.3.2 *Beslaglegging, gevolgd door stille verpanding, gevolgd door beslag*

Wat nu als het pandrecht nog stil is en beide beslagleggers dus geen weet hebben van het pandrecht? In dat geval geldt voor de inning zelf de regeling van cumulatie van beslagen als beschreven in §4.2.4. Partijen weten immers niet anders dan dat de vordering tweemaal beslagen is, zodat ook de inningsbevoegdheid hierbij aan dient te sluiten.

²¹⁵ Heymans & Bartels 1998, p. 220.

²¹⁶ Heymans & Bartels 1998, p. 220; Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/463-465; Pannevis 2019, nr. 482; Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/463-465; en met verdere verwijzing Bartels 2021, par. 2.

²¹⁷ Zie ook het hieronder te bespreken arrest HR 13 mei 1988, ECLI:NL:HR:1988:AC3064, NJ 1988, 748, m.nt. W.C.L. van der Grinten (*Banque de Suez/Bijkerk q.q.*), r.o. 3.1.

²¹⁸ Pannevis 2019, nr. 482.

²¹⁹ Van Hees 2011, p. 328.

²²⁰ §5.2.1.

Voor de verdeling van de opbrengst geldt het volgende. Als de verpanding stil blijft zelfs nadat de deurwaarder het geld verdeeld heeft over de beslagleggers, krijgt de pandhouder niets. Als de pandhouder echter op tijd ‘wakker wordt’ en aan de deurwaarder verzoekt mee te delen in de opbrengst, deelt hij wel mee in de opbrengst.²²¹ Op grond van het arrest *Ontvangers/AMRO Bank* gaat bij deze verdeling de anteriore beslaglegger voor op de pandhouder, die weer voor de posterieure beslaglegger gaat. Omdat hier geen sprake is van een inningskwestie, maar van een verdelingskwestie, overtuigen de argumenten tegen het arrest *Ontvangers/AMRO Bank* naar mijn mening wel. Hier zou het naar mijn mening redelijk zijn dat de opbrengst anders wordt verdeeld dan in het arrest geoordeeld werd. Die andere verdeling zou dan rekening moeten houden met zowel het feit dat het anteriore beslag geen voorrang behoort scheppen jegens de latere pandhouder, als met het feit dat het posterieure beslag wel achtergesteld moet worden aan het pandrecht.

In de literatuur zijn twee mogelijke verschillende verdelingsmethoden voorgesteld, waarin rekening gehouden wordt met zowel de blokkerende werking van het beslag als met het feit dat de blokkerende werking er niet toe zou moeten leiden dat de anteriore beslaglegger voorrang boven de pandhouder verkrijgt.

Het eerste voorstel voor een verdeling die beter voldoet aan beide uitgangspunten, is dat van Heymans en Bartels.²²² In hun eigen woorden dient de berekening als volgt worden uitgevoerd:

“Eerst wordt berekend welk bedrag toekomt aan de eerste beslaglegger (A). Dat geschiedt door de voorrang – niet de vordering – van de hypotheekhouder (B) buiten beschouwing te laten. Met de preferenties van andere schuldeisers (C) – die niet door artikel 505 Rv geblokkeerd zijn – zoals die van de fiscus wordt wel rekening gehouden. Het aldus berekende bedrag trekt men van de totale opbrengst af en wordt gereserveerd voor de beslaglegger (A). Het restant van de opbrengst wordt op de normale wijze, door rekening te houden met ieders preferentie, ook die van de hypotheekhouder, tussen de hem en de overige schuldeisers verdeeld.”

Een iets andere opvatting vindt men bij Albers-Dingemans.²²³ Haar voorstel komt erop neer dat:

“(…) voor het bepalen van ieders gerechtigheid tot de opbrengst [moet] een tweetal berekeningen worden uitgevoerd:

1. De opbrengst wordt verdeeld alsof de hypotheek vóór het eerdere beslag was gevestigd. Met deze berekening wordt het bedrag vastgesteld waarop de latere beslaglegger recht heeft.
2. De opbrengst wordt verdeeld alsof de hypotheekhouder meedeelt in de opbrengst zonder zijn hypothecaire voorrecht uit te oefenen. Indien de tweede berekening wordt gevolgd, ontvangt de eerdere beslaglegger een hoger bedrag. Het verschil tussen de beide berekeningen bepaalt het bedrag waarmee de eerdere

²²¹ §5.2.3.

²²² Heymans & Bartels 1998, p. 222. Zie instemmend: Pannevis 2019, nr. 482-484; Damsteegt-Molier 2009, p. 195 e.v.; Loesberg 2018, p. 843-844.

²²³ Albers-Dingemans 1997, p. 40. Zie instemmend: Van Hees 2011, p. 328; Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/465.

beslaglegger door het later gevestigde hypotheekrecht wordt benadeeld. Dit bedrag dient vervolgens in mindering te worden gebracht op hetgeen de hypotheekhouder zou hebben ontvangen indien het hypotheekrecht vóór het beslag was gevestigd.”

In beide opvattingen is dus sprake van twee berekeningen.²²⁴ De eerste berekening van Heymans & Bartels is gelijk aan de tweede van Albers-Dingemans. In deze berekening wordt de voorrang – maar niet de vordering – van de pandhouder weggedacht. Het verschil zit hem in de tweede berekening. Door Albers-Dingemans wordt de fictie gehanteerd dat de pandhouder voorgaat op beide beslagleggers, terwijl Heymans en Bartels de pandhouder wel ten achter stellen aan de anterieure beslaglegger. Reden voor Albers-Dingemans en haar medestanders voor het hanteren van de fictie dat de pandhouder voorgaat op beide beslagleggers, is gelegen in het feit dat het volgens de auteurs oneerlijk zou zijn dat de posterieure beslaglegger niet alleen de gevolgen heeft te dragen van de aan het hypotheekrecht verbonden voorrang, maar ook van het feit dat dit hypotheekrecht na een eerder beslag is gevestigd.²²⁵ Het feit dat het pandrecht in werkelijkheid na het eerste beslag is gevestigd, moet volgens de auteurs voor rekening komen van de zekerheidsgerechtigde, niet de posterieure beslaglegger.²²⁶

Mij lijkt de opvatting van Heymans en Bartels de juiste. In de opvatting van Albers-Dingemans wordt naar mijn mening meer toegekend aan de posterieure beslaglegger dan waarop hij recht heeft. Er wordt namelijk bij de berekening van hetgeen aan hem uitgekeerd wordt, rekening gehouden met een kleinere uitkering aan de eerste beslaglegger dan daadwerkelijk aan die anterieure beslaglegger wordt uitgekeerd.²²⁷ Het werken met de fictie dat dat het pandrecht aan beide beslagleggers kan worden tegengeworpen, is niet logisch, nu het juist het punt van de blokkerende werking van het beslag is dat dit niet het geval is.²²⁸

Door Steneker wordt opgemerkt dat het aannemelijk is dat het arrest *Ontvangers/AMRO Bank* geldend recht is en dat de alternatieve verdelingsmethoden *wenselijk* recht zijn.²²⁹ Dit is gezien de rechtspraak van de Hoge Raad juist. Het lijkt mij daarom wenselijk dat de Hoge Raad omgaat en kiest voor de door Heymans en Bartels verdedigde verdeling. Deze verdeling doet namelijk meer recht aan het uitgangspunt dat het anterieure beslag geen voorrang behoort te scheppen jegens de pandhouder, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan het uitgangspunt dat de pandhouder voorrang behoort te hebben op de posterieure beslaglegger.

²²⁴ Zie het blok hieronder voor een rekenvoorbeeld.

²²⁵ Van Hees 2011, p. 329; Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/465; Albers-Dingemans 1998, p. 41.

²²⁶ Van Hees 2011, p. 329; Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/465

²²⁷ Zie. Pannevis 2019, nr. 484.

²²⁸ Damsteegt-Molier, p. 200; Pannevis 2019, nr. 484.

²²⁹ Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/465.

Een rekenvoorbeeld

Een rekenvoorbeeld kan de verschillen duidelijk maken. Stel, de anterieure beslaglegger (A) heeft 100 te vorderen, de pandhouder (B) heeft 200 te vorderen en de posterieure beslaglegger (C) heeft 300. De vorderingen bedragen in totaal dus 600. De opbrengst is 300.²³⁰

Op grond van het arrest *Ontvangers/AMRO Bank* zou het resultaat zijn:

- A ontvangt 100
- B ontvangt 200
- C ontvangt 0

In het systeem van Heymans & Bartels wordt de berekening van de verdeling als volgt uitgevoerd: eerst wordt berekend hoeveel iedereen zou krijgen als de voorrang, maar niet de vordering van B weggedacht wordt. Het resultaat van deze berekening is: A ontvangt $(100 \div 600) \times 300 = 50$; B ontvangt $(200 \div 600) \times 300 = 100$; C ontvangt $(300 \div 600) \times 300 = 150$.

De opbrengst van A wordt vervolgens van de totale opbrengst afgehaald en voor hem gereserveerd. De rest van de opbrengst wordt op normale wijze over de overige schuldeisers verdeeld. Het resultaat is dus:

- A ontvangt 50
- B ontvangt 200
- C ontvangt 50

De berekening van Albers-Dingemans wordt als volgt uitgevoerd. Bij de eerste berekening wordt verdeeld alsof het pandrecht voor beide beslagen gevestigd is. In deze berekening ontvangt A $(100 \div 400) \times 100 = 25$; ontvangt B 200; krijgt C $(300 \div 400) \times 100 = 75$.

In het systeem van Albers-Dingemans is als gezegd de tweede berekening gelijk aan de eerste van Heymans & Bartels: A ontvangt dus 50, B 100 en C 150. Vervolgens wordt het verschil voor A tussen de 1e en de 2e berekening berekend ($50 - 25 = 25$). Dit verschil moet in de berekening worden afgehaald van de opbrengst van de pandhouder en opgeteld bij de opbrengst van de anterieure beslaglegger. Het resultaat van deze berekening is:

- A ontvangt 50
- B ontvangt 175
- C ontvangt 75

5.3.3 Beslaglegging, gevolgd door verpanding, gevolgd door faillissement beslagene/pandgever

Een andere moeilijke situatie is de volgende: op een vordering wordt eerst beslag gelegd, waarna zij verpand wordt. Voordat de vordering geïnd wordt, faillieert de beslagene/pandgever. Op grond van artikel 33 lid 2 Fw komen door het faillissement gelegde beslagen te vervallen. Kan de pandhouder door dit vervallen van het beslag de blokkerende werking van dat beslag negeren, of kan de curator zich ten behoeve van de boedel beroepen op artikel 475h Rv?

Over deze vraag ging het arrest *Banque de Suez/Bijkerk q.q.*²³¹ Dit arrest ging wederom niet over een pandrecht op vorderingen, maar over een hypotheek op een onroerende zaak. Aangenomen moet echter worden dat de regel uit het arrest ook geldt voor het pandrecht.²³² De Hoge Raad overwoog in dat arrest:

“Het bepaalde in art. 33 lid 2 Fw, waarop de Bank zich beroept, heeft wel tot gevolg dat de beslaglegger het beslagen goed niet meer zelf kan uitwinnen, maar strekt niet ertoe elk rechtsgevolg van de beslaglegging teniet te doen gaan. Met name gaat daardoor de werking van art. 505 lid 4 Rv [dat vergelijkbaar is met

²³⁰ Het rekenvoorbeeld is een-op-een gekopieerd van Van Hees 2011, p. 329-330.

²³¹ HR 13 mei 1988, ECLI:NL:HR:1988:AC3064, NJ 1988, 748, m.nt. W.C.L. van der Grinten (*Banque de Suez/Bijkerk q.q.*).

²³² Bartels 2021, par 1.

artikel 475h Rv, toevoeging JPW] niet teniet ten gunste van degene aan wie in strijd met het in die bepaling vervatte verbod een recht van hypotheek is verleend.

Het stelsel van de Faillissementswet brengt mee dat het faillissement, als algemeen beslag, in de plaats treedt van de maatregelen van executie die tevoren de schuldeisers afzonderlijk konden nemen, en dat het tijdens het faillissement de curator is die optreedt ten behoeve van de gezamenlijke crediteuren in de plaats van de afzonderlijke schuldeisers, wier bevoegdheid tot het nemen van maatregelen van executie op hem is overgegaan. Het strookt met dit stelsel en met de strekking van art. 505 lid 4 Rv aan te nemen dat na de faillietverklaring van de beslagdebiteur/hypotheekgever de curator zich ten behoeve van de boedel tegenover de hypotheekhouder kan beroepen op voormeld verbod en dat dit beroep tot gevolg heeft dat de hypotheekhouder de in art. 1223 lid 2 BW bedoelde bevoegdheid [het recht van parate executie, toevoeging JPW] niet kan uitoefenen, dat de opbrengst bij verkoop van het goed in de boedel valt voor zover die opbrengst het beloop van de vordering van de beslaglegger niet overtreft, en dat voor de uitdeling van het in de boedel gevallen bedrag de vordering van de hypotheekhouder wordt achtergesteld bij die van de beslaglegger zodat de hypotheekhouder met betrekking tot dat bedrag niet batig wordt gerangschikt.”²³³

Volgens de Hoge Raad doet het faillissement(sbeslag) weliswaar het anterieure beslag vervallen, maar leidt dit vervallen van het beslag er niet toe dat elk rechtsgevolg van dat beslag komt te vervallen. Zo leidt het vervallen van het beslag tot het vervallen van de inningsbevoegdheid van de anterieure beslaglegger, maar kan de curator wel ten behoeve van de boedel een beroep doen op artikel 475h Rv. Volgens de Hoge Raad heeft het feit dat de curator een beroep kan doen op artikel 475h Rv, tot gevolg dat de pandhouder zijn recht van parate executie verliest. De curator zal dus de enige zijn die bevoegd is de vordering te innen. Over de verdeling van de executieopbrengst overweegt de Hoge Raad als volgt: van de netto-opbrengst van het geïnde wordt het bedrag afgehaald waarvoor het eerste beslag gelegd was. Dit bedrag valt in de failliete boedel en komt ten goede aan alle schuldeisers, met uitzondering van de pandhouder, die blijkens de tekst van het arrest ten aanzien van dit bedrag achtergesteld wordt.²³⁴ Als er vervolgens nog een executieoverschot is, deelt de pandhouder voor dit gedeelte van de opbrengst mee overeenkomstig zijn rang.

Dit arrest is in de literatuur bijzonder kritisch ontvangen, zozeer dat verschillende auteurs menen dat het arrest voor een deel geen geldend recht is.²³⁵ Op het oordeel dat de blokkerende werking niet volledig komt te vervallen door het faillissement, bestaat in de literatuur geen kritiek.²³⁶ Dit is ook logisch. Een ander oordeel zou namelijk betekenen dat de pandhouder die in strijd met het verbod van artikel 475h Rv een pandrecht verkregen heeft, door het aanvragen van een faillissement op oneigenlijke gronden zijn positie zou kunnen verbeteren.

²³³ HR 13 mei 1988, ECLI:NL:HR:1988:AC3064, NJ 1988, 748, m.nt. W.C.L. van der Grinten (*Banque de Suez/Bijkerk q.q.*), r. o. 3.1.

²³⁴ Een rekenvoorbeeld gekopieerd van Heymans en Bartels 1998, p. 221: ‘I) Stel de vordering van de beslaglegger (A) bedraagt 200, die van de hypotheekhouder (B) 100 en die van de gezamenlijke overige crediteuren (C) 200; de executieopbrengst is 150 en valt dus geheel in de boedel. De verdeling van die 150 geschiedt volgens de HR aldus: A en C ieder 75, B nihil.’

²³⁵ Zie expliciet Bartels 2021, par. 5; Faber 2009, p. 493-494. Anders Van Boom 2023, p. 693.

²³⁶ Zie bijv. Bartels 2021, par. 4.

Op de twee andere oordelen van de Hoge Raad bestaat echter veel meer kritiek. De eerste kritiek ziet op het feit dat de Hoge Raad oordeelde dat de pandhouder door het faillissement zijn recht van parate executie verliest. Heersende leer is echter dat het beter in het stelsel van het beslagrecht past dat de pandhouder separatist blijft en daarom bevoegd is om tijdens het faillissement zijn recht van parate executie uit te oefenen.²³⁷ Het feit dat een pandhouder zijn recht niet kan invoeren tegen de anterieure beslaglegger, betekent immers niet dat de pandhouder goederenrechtelijk gezien bepaalde rechten ‘*an sich*’ niet kan uitoefenen.²³⁸ De pandhouder heeft immers gewoon een rechtsgeldig pandrecht gevestigd.²³⁹ Het zou volgens de auteurs dus systematisch gezien logischer zijn als de pandhouder niet beperkt zou worden in zijn recht van parate executie, maar door de blokkerende werking louter zou worden beperkt in zijn verhaal op de opbrengst.²⁴⁰

Een ander argument waarom dit gedeelte van het arrest in elk geval op dit moment geen geldend recht is, is het feit dat enkele jaren na het wijzen van *Banque de Suez/Bijkerk q.q.* het huidige artikel 57 Fw is ingevoerd. Op grond van lid 1 van dat artikel kan de pandhouder zijn recht van parate executie *wel* uitoefenen.²⁴¹ Uit lid 3 van het artikel volgt dat de curator *bij de verdeling van de opbrengst* de rechten van de beslaglegger uitoefent.²⁴² De curator oefent dus *alleen* bij de verdeling de rechten van de beslaglegger uit.²⁴³ Dit volgt uitdrukkelijk uit de tekst van het lid 3.²⁴⁴ Aangenomen moet dus worden dat de pandhouder in elk geval sinds de wijziging van artikel 57 Fw in 1992 separatist in faillissement blijft, maar dat hij na executie het bedrag waarvoor het anterieure beslag gelegd is, dient over te maken aan de curator.²⁴⁵

Een ander aspect van het arrest dat volgens vele auteurs voor ongeschreven moet worden gehouden, is de achterstelling van de zekerheidsgerechtigde bij de verdeling van de executieopbrengst van het verpande. Volgens de Hoge Raad moet de zekerheidsgerechtigde achtergesteld worden bij de verdeling door de curator van het bedrag waarvoor het anterieure beslag gelegd is. Dit onderdeel van het arrest werd door annotator Van der Grinten al als vergissing aangemerkt.²⁴⁶ De kritiek op dit oordeel is grotendeels hetzelfde als de kritiek als behandeld in §5.3.1. De zekerheidsgerechtigde is net zoals de beslaglegger schuldeiser van de gefailleerde, zelfs als hij voor het bedrag waarvoor het beslag gelegd is geen beroep mag doen op zijn preferentie. Voor *achterstelling* in faillissement ten aanzien van een gedeelte van de executieopbrengst bestaat dus geen enkele reden.²⁴⁷ Volgens sommige auteurs moet het arrest zo uitgelegd

²³⁷ Bartels 2021, par. 3 met verdere verwijzingen.

²³⁸ Kruit & Verdam 2018, p. 764.

²³⁹ Vgl. Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/241; Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/466.

²⁴⁰ Stal 2011, p. 16.

²⁴¹ Steneker 2022/69.

²⁴² Steneker 2022/69; Stal 2011, p. 15.

²⁴³ Steneker 2022/69.

²⁴⁴ Steneker 2022/69.

²⁴⁵ Asser Procesrecht/Steneker 5 2023/466; Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/241; Faber 2009, p. 493-494; Kruit & Verdam 2018, p. 765; Bartels 2021, par. 5 met verdere verwijzingen. Anders: Rb Utrecht 18 augustus 2010, ECLI:NL:RBUTR:2010:BN4310, r.o. 4.3.

²⁴⁶ Par. 4 van zijn noot onder het arrest HR 13 mei 1988, ECLI:NL:HR:1988:AC3064, NJ 1988, 748, m.nt. W.C.L. van der Grinten (*Banque de Suez/Bijkerk q.q.*); Zie ook Bartels 2021, par. 5 voor verdere verwijzingen.

²⁴⁷ Broekveldt 2003, p. 348; Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2024/241; Bartels 2021 par. 6, met verdere verwijzing.

worden dat de zekerheidsgerechtigde niet gerangschikt kan worden als zekerheidsgerechtigde (en dus met voorrang), maar wel als concurrent schuldeiser.²⁴⁸

Door Verstijlen is het arrest van de Hoge Raad verdedigd.²⁴⁹ Hij stelt dat de kritiek van de auteurs slechts ziet op één aspect van het beslagrecht, namelijk de rang. De critici miskennen volgens hem echter dat de verhaalsrechten van de verschillende schuldeisers nog een ander aspect hebben dan de daaraan verbonden rang, namelijk de vraag *waarop* deze verhaalsrechten kunnen worden uitgeoefend. Het zekerheidsrecht kan niet tegen de anterieure beslaglegger worden ingeroepen. De anterieure beslaglegger kan zich dus verhalen op het goed als onbezwaard verhaalsobject. Ten aanzien van alle andere schuldeisers kan de zekerheidsgerechtigde zich echter wel op zijn zekerheidsrecht beroepen. Voor die schuldeisers is het goed namelijk als onbezwaard verhaalsobject verloren gegaan. Het is volgens Verstijlen juist dat dit op de uitdelingslijst tot uitdrukking komt en dat de beslaglegger als enige (faillissements)schuldeiser uit de opbrengst van het geëxecuteerde goed voldaan wordt.

Voor een weerlegging van het betoog van Verstijlen, keer ik terug naar de twee uitgangspunten waaraan een verdeling volgens Bartels en Heymans in een dergelijk geval behoort te voldoen:

- 1: De beslaglegger behoort zoveel te ontvangen als hij ontvangen zou hebben als het latere zekerheidsrecht niet gevestigd was. Voor de bepaling van zijn uitkering moet wel rekening gehouden met de vordering van de zekerheidsgerechtigde, maar niet met de voorrang van de zekerheidsgerechtigde.
- 2: Ten opzichte van de na het zekerheidsrecht gelegde beslagen moet wel rekening te worden gehouden met de voorrang van de zekerheidsgerechtigde.²⁵⁰

Verstijlens kritiek op de auteurs die menen dat de zekerheidsgerechtigde ten opzichte van *alle* schuldeisers als concurrent schuldeiser meedeelt, is juist. Als de zekerheidsgerechtigde op gelijke voet meedeelt met alle concurrente schuldeisers, wordt immers geen recht gedaan aan het tweede uitgangspunt dat het zekerheidsrecht wel jegens die andere schuldeisers tegenwerpbaar is: de zekerheidsgerechtigde krijgt in de door de auteurs verdedigde opvatting minder dan waarop hij recht heeft, terwijl de andere schuldeisers meer krijgen dan waarop zij volgens dat uitgangspunt recht hebben. De Hoge Raad en Verstijlen kennen echter meer toe aan de anterieure beslaglegger dan waar hij op grond van het eerste uitgangspunt recht heeft: in de door hun verdedigde opvatting wordt hij als beslaglegger gepromoveerd tot hoogst gerangschikte schuldeiser, terwijl hij als het latere zekerheidsrecht niet gevestigd was, had meegedeeld als concurrent schuldeiser en aldus minder zou hebben ontvangen.

Mijns inziens is ook hier een verdeling mogelijk die beter recht doet aan de beide uitgangspunten voor verdeling, namelijk de verdeling van Heymans en Bartels.²⁵¹ In die verdeling krijgt de anterieure beslaglegger net zoveel als hij zou krijgen als de voorrang – niet de vordering – van de pandhouder wordt weggedacht. Dit bedrag wordt afgehaald van de executieopbrengst en het restant wordt verdeeld over de overige schuldeisers overeenkomstig ieders rang. Met deze oplossing wordt ervoor gezorgd dat aan zowel het eerste als aan het tweede uitgangspunt voldaan wordt.

²⁴⁸ Zo bijv. Damsteegt-Molier 2009, p. 207; Van der Kwaak 2000, par. 4.

²⁴⁹ Verstijlen 1994, p. 481.

²⁵⁰ Heymans & Bartels 1998, p. 219.

²⁵¹ Zie §5.3.2.

In de situatie dat een vordering beslagen en vervolgens verpand wordt, waarna de beslagene/pandgever failleert, is naar mijn mening ondanks het arrest *Banque de Suez/Bijkerk q.q.* de pandhouder bevoegd tot inning van de volledige verpande vordering. Na deze inning moet hij het bedrag waarvoor het anterieure beslag gelegd is, overmaken aan de curator. Volgens het arrest *Banque de Suez/Bijkerk q.q.* verdeelt de curator dit bedrag vervolgens over alle schuldeisers, met achterstelling van de pandhouder. Door mij is verdedigd dat bij deze verdeling de verdelingsmethode van Heymans en Bartels gebruikt wordt, nu deze beter rekening houdt met zowel het feit dat beslag geen voorrang behoort te scheppen, als met het feit dat het pandrecht wel tegenwerpbaar is aan de overige schuldeisers.

6 Samenvatting en slotbeschouwing

6.1.1 Samenvatting

In deze scriptie zijn twee met elkaar vergelijkbare regelingen van inning van vorderingen door een ander dan de rechthebbende van de vordering besproken: de inning van verpande vorderingen en de inning van beslagen vorderingen. Deze beide regelingen vertonen veel overeenkomsten, maar kennen tegelijkertijd op meerdere punten significante verschillen. In deze scriptie heb ik onderzocht welke overeenkomsten en verschillen er bestaan tussen beide regelingen. Vervolgens heb ik proberen te achterhalen wat de reden is voor zulke verschillen. Hiervoor kon een diepgravende analyse van beide regelingen niet ontbreken.

In hoofdstuk 3 heb ik de inningsbevoegdheid van de pandhouder onderzocht. Voordat ik daaraan toekwam, ben ik ingegaan op de verdeling van bevoegdheden nadat het pandrecht openbaar gemaakt is. Door de Hoge Raad is in het arrest *IAE/Neo-River* geoordeeld dat de pandhouder alleen bevoegd wordt tot inning en tot opzegging, wanneer de vordering niet opeisbaar is, maar door opzegging opeisbaar gemaakt kan worden. Alle overige schuldeisersbevoegdheden blijven volgens de Hoge Raad rusten bij de pandgever. Op het eerste gezicht zou men kunnen denken dat uit dit arrest volgt dat de pandhouder alleen bevoegd is tot 'innen' in de zin van het normale taalgebruik. Dat de pandhouder hiertoe bevoegd is, is evident. Uit het systeem van de wet volgt dat hij bevoegd is de gehele verpande vordering te innen, zelfs als de pandgever jegens hem nog niet in verzuim is. In de situatie dat er meerdere vorderingen zijn verpand, is de pandhouder zelfs bevoegd te blijven innen als zijn gesecureerde vordering al voldaan is.

Om van deze inningsbevoegdheid gebruik te maken, is de pandhouder bevoegd de schuldenaar van de verpande vordering in en buiten rechte aan te spreken. Het feit dat sprake is van de inning van de vordering die niet toebehoort aan de pandhouder, maar aan de pandgever, heeft procedurele gevolgen. Zo is de pandhouder gebonden aan bedingen over geschilbeslechting die tussen de pandgever en zijn debiteur zijn overeengekomen. Daarnaast is de pandgever gebonden aan een uitspraak in de door de pandhouder gevoerde procedure, zelfs al hij niet in de procedure betrokken is.

De inningsbevoegdheid omvat echter meer dan alleen de bevoegdheid tot het in en buiten rechte vorderen van nakoming van de verpande vordering. De inningsbevoegde pandhouder kan namelijk verhaal nemen op het vermogen van de verpande debiteur: hij kan onder hem beslag leggen en hij kan zijn faillissement aanvragen. De pandhouder is ook bevoegd tot uitwinning van aan de verpande vordering verbonden zekerheidsrechten (pand, hypotheek en borg).

In de literatuur is verdedigd dat de inningsbevoegde pandhouder ook bevoegd is tot uitoefening van niet-accessoire zekerheidsrechten die verbonden zijn aan de verpande vordering. Hoewel dit gezien de ruime interpretatie van het begrip inningsbevoegdheid op het eerste gezicht verdedigbaar is, biedt het stelsel van de wet deze ruimte echter niet: deze niet-accessoire zekerheidsrechten hebben immers een zelfstandig karakter, wat ze ook vatbaar maakt voor zelfstandige verpanding. Om de bevoegdheid tot uitwinning van niet-accessoire zekerheden te verkrijgen, is dus vereist dat de pandhouder op die rechten een zelfstandig pandrecht vestigt.

In hoofdstuk 4 heb ik de inningsbevoegdheid van de beslaglegger onderzocht. Allereerst ben ik ingegaan op de verdeling van de bevoegdheden ten aanzien van de beslagen vordering tussen de beslagene en de beslaglegger. Anders dan bij het pandrecht is de beslagene niet bevoegd tot het doen van afstand van de verpande vordering. Met name op het feit dat de pandgever bevoegd is tot het doen van afstand van de verpande

vordering, bestaat in de literatuur kritiek. Ik heb de wenselijkheid van een wetswijziging rechtseconomisch onderzocht. Ik heb twee mogelijke wijzigingen onderzocht: (i) een wijziging waarbij de pandgever niet langer bevoegd is tot het doen van afstand en (ii) een wijziging waarbij de pandhouder bovendien bevoegd wordt tot het doen van afstand.

Uit dat onderzoek blijkt dat beide wijzigingen niet leiden tot een Pareto-verbetering, omdat de positie van de pandgever in beide voorstellen verslechtert. Over de vraag of de wijzigingen leiden tot meer nut in de zin van het Hicks-Kaldor-criterium, heb ik geen goede uitspraken kunnen doen, omdat het onduidelijk is wat de totale nettowinst van de wijzigingen zou zijn.

Vervolgens ben ik ingegaan op de daadwerkelijke inningsbevoegdheid van de beslaglegger. Gebleken is dat de beslaglegger bij inning net als de pandhouder grotendeels gebonden is aan de inhoud van de vordering die hij int. Omdat het beslag- en executierecht grotendeels van openbare orde is, bestaan er echter wel enige uitzonderingen op dit uitgangspunt bij de inning van een beslagen vordering. Zo is de beslaglegger niet gebonden aan arbitrage- of forumkeuzebedingen die zijn overeengekomen tussen de beslagene en de derde-beslagene. De beslaglegger is daarnaast ook niet volledig gebonden aan de een rechtskeuzebeding dat is overeengekomen tussen de beslagene en de derde-beslagene: de beslaglegger is niet gebonden aan het vreemde beslagrecht, maar is wel gebonden aan materiële regels uit het vreemde rechtstelsel waarvoor gekozen is door de beslagene en de derde-beslagene.

De reikwijdte van de inningsbevoegdheid van de beslaglegger komt grotendeels overeen met die van de pandhouder: hij is bevoegd tot stuiting van verjaring van de beslagen vordering en hij is net als de pandhouder *wel* bevoegd tot uitwinning van accessoire zekerheden die verbonden zijn aan de beslagen vordering, maar *niet* aan niet-accessoire zekerheden die ‘verbonden’ zijn aan de beslagen vordering.

Op een belangrijk onderdeel bestaat er echter een verschil in reikwijdte tussen de inningsbevoegdheid van de pandhouder en van de beslaglegger. De beslaglegger is namelijk slechts bevoegd tot inning van de vordering tot het bedrag waarvoor het beslag gelegd is. Door Steneker zijn tegen deze regel praktische bezwaren naar voren gebracht. Volgens hem leidt het bestaan van deze regel tot onnodige problemen bij de derde-beslagene.

Mijns inziens is zijn kritiek op de regeling ook in rechtseconomisch opzicht overtuigend: de huidige regeling is namelijk niet Pareto-efficiënt. Als de beslaglegger bevoegd zou worden tot inning van de gehele vordering, zou dit leiden tot een toename van de gezamenlijke welvaart. Daarom heb ik verdedigd dat wetswijziging wenselijk is.

Ten slotte ben ik ingegaan op de botsing tussen beslag en pand. Deze botsing leidt ogenschijnlijk tot weinig moeilijkheden: in principe geldt het beginsel ‘wie het eerst komt, het eerst maalt’; als er eerder een pandrecht gevestigd is op de vordering, is de pandhouder inningsbevoegd en gaat hij voor bij de verdeling van de opbrengst. Als sprake is van een stil verpande vordering en deze geïnd wordt door de beslaglegger, gaat de pandhouder die zich op tijd bij de deurwaarder meldt bij de verdeling van het geïnde voor op de beslaglegger. Als er eerder beslag gelegd is op de vordering, is de beslaglegger inningsbevoegd en kan hij de pandhouder zelfs helemaal negeren bij de inning.

Er zijn echter situaties denkbaar waarin de botsing tussen pand en beslag leidt tot meer moeilijkheden. Deze situaties heb ik besproken in §5.3. Allereerst ben ik ingegaan op de situatie dat een beslaglegging gevolgd wordt door een openbaar pandrecht, waarna er cumulatief beslag gelegd wordt. Ik heb verdedigd dat in deze situatie de anterieure beslaglegger bevoegd is tot inning van zijn vordering tot het bedrag waarvoor hij beslag

gelegd heeft. De pandhouder en de posterieure beslaglegger kan hij dus bij de inning van zijn vordering negeren. Als de vordering nog niet volledig tenietgegaan is, mag de pandhouder vervolgens het restant van de vordering innen. Bij de verdeling van deze opbrengst gaat de pandhouder voor op de posterieure beslaglegger.

In de situatie dat sprake is van de vestiging van een stil pandrecht nadat beslag gelegd is en er vervolgens cumulatief beslag gelegd wordt, moet de opbrengst volgens de Hoge Raad als volgt verdeeld worden: de anterieure beslaglegger gaat voor op de pandhouder en de posterieure beslaglegger. Vervolgens gaat de pandhouder voor op de posterieure beslaglegger. Op deze wijze van verdeling is in de literatuur veel terechte kritiek. Deze verdeling houdt namelijk geen rekening met het feit dat het anterieure beslag geen voorrang behoort te scheppen jegens de pandhouder. Ik heb daarom verdedigd dat er een andere wijze van verdeling behoort plaats te vinden, die zowel rekening houdt met het feit dat het anterieure beslag geen voorrang behoort te scheppen ten opzichte van de pandhouder, als met het feit dat de posterieure beslaglegger wel achtergesteld behoort te worden aan de pandhouder.

De laatste door mij besproken botsingssituatie is die waarin een beslaglegging wordt gevolgd door een verpanding en de beslagene/pandgever vervolgens faillieert. In deze situatie heeft de Hoge Raad geoordeeld dat de pandhouder zijn recht van parate executie verliest en dat hij daarnaast wordt achtergesteld bij de verdeling van de executieopbrengst van het verpande. Ik heb verdedigd dat de pandhouder onder het huidige recht zijn recht van parate executie behoudt. Ik heb daarnaast een andere wijze van verdeling voorgesteld dan uit het arrest van de Hoge Raad lijkt te volgen.

6.1.2 Slotbeschouwing

De in hoofdstuk 5 beschreven botsing tussen beslag en pand blijkt een gecompliceerd leerstuk. De vraag is daarom of het nog wel wenselijk is dat pand en beslag verschillend behandeld worden. Men zou bijvoorbeeld ook kunnen kiezen voor een fundamentele wijziging van het beslagrecht naar Duits model. Naar Duits recht heeft het leggen van executoriaal beslag tot gevolg dat de beslaglegger een wettelijk pandrecht (een Pfändungspfand, § 804 Zivilprozessordnung) verkrijgt, dat inhoudelijk grotendeels overeenkomt met een gewoon pandrecht.²⁵² De in hoofdstuk 5 beschreven problemen zullen bij invoering van deze wijziging grotendeels verdwijnen: bij botsingen kan men dan simpelweg de prioriteitsregels toepassen die gelden bij de meervoudige verpanding van vorderingen.

Fundamenteel bestaan er op het eerste gezicht weinig bezwaren tegen zo'n wettelijk pandrecht. Zoals beschreven is, komen beide regelingen onder het huidige recht immers reeds in grote mate overeen. Bovendien heb ik op rechtseconomische gronden bepleit het belangrijkste verschil, namelijk in reikwijdte van de inningsbevoegdheid, af te schaffen.

Uiteraard zal de wetgever bij zo'n gelijktrekking keuzes moeten maken. Trekt men beide regelingen volledig gelijk? Of worden accentverschillen tussen beide regelingen behouden? Zo ja, welke accentverschillen? De verschillen die momenteel al bestaan? Of is er reden om andere verschillen tussen beide regelingen in te voeren?

Vanwege de keuzes die gemaakt zullen moeten worden, durf ik momenteel nog niet de invoering van deze fundamentele stelselwijziging te bepleiten. Met name omdat zo'n wijziging ook gevolgen zal hebben voor het beslag op zaken. Voor de beantwoording

²⁵² Kainer 2023, p. 156.

van de vraag of het wenselijk is dat een zo'n fundamentele wijziging ingevoerd wordt, is daarom naar mijn mening meer studie vereist. In dat onderzoek zou gebruik gemaakt kunnen worden van inzichten uit het Duitse recht, waar het wettelijke pandrecht al jaren goed lijkt te werken.

Literatuurlijst

Abendroth 2016

R.J. Abendroth, 'De Wederzijdse Zekerheden Regeling en het Baron von Münchhausen - effect', *WPNR* 2016/7099, p. 217-218.

Albers-Dingemans 1997

R.L. Albers-Dingemans, 'Hinderpalen bij executie', in: *Incidenten bij de afwikkeling van verkoop en overdracht*, (Pre-advies KNB 1997) Lelystad: Koninklijke Vermande 1997, p. 13-51.

Asser/Bartels & Van Mierlo 3-IV 2021

S.E. Bartels & A.I.M. van Mierlo (m.m.v. H.D. Ploeger), *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 3. Vermogensrecht algemeen. Deel IV. Algemeen goederenrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Asser/Van Mierlo & Krzeminski 3-VI 2020

A.I.M. van Mierlo & K.J. Krzeminski, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 3. Vermogensrecht algemeen. Deel VI. Zekerheidsrechten*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Asser/Sieburgh 6-II 2021

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel II. De verbintenis in het algemeen, tweede gedeelte*, Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Asser Procesrecht/Steneker 5 2023

Steneker, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Procesrecht. 5. Beslag en executie*, Deventer: Wolters Kluwer 2023.

Bartels 2021

S.E. Bartels, annotatie bij Hoge Raad, 13 mei 1988, ECLI:NL:HR:1988:AC3064, *JOR* 2021/106.

Bergervoet 2014

G.J.L. Bergervoet, *Borgtocht (Onderneming en recht nr. 84)*, Deventer: Kluwer 2014.

Biemans 2011

J.W.A. Biemans, *Rechtsgevolgen van stille cessie* (diss. Nijmegen; Serie Onderneming en Recht, deel 65), Deventer: Kluwer 2011.

Biemans 2014

J.W.A. Biemans, 'Pandhouder voor de rechter', in: F.E.J. Beekhoven van den Boezem, G. Bergervoet & F. Verstijlen, *Groninger zekerheid. Liber Amicorum Wim Reehuis*, Deventer: Kluwer 2014, p 27-48.

Van Boom 2023

W.H. van Boom, *Goederen- & zekerhedenrecht*, Den Haag: Boom Juridisch 2023.

Booms 2016

T.E. Booms, annotatie bij Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 17 maart 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:2264, *JOR* 2016/175.

Booms 2019

T.E. Booms, annotatie bij Gerechtshof Amsterdam, 18 december 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:4807, *JOR* 2019/229.

Brahn 1991

O.K. Brahn, *Stille verpanding en eigendomsvoorbehoud volgens het nieuwe Burgerlijk Wetboek*, Zwolle: Tjeenk Willink 1991.

Broekveldt 2001

L.P. Broekveldt, 'Is de beslaglegger gebonden aan een tussen beslagdebiteur en derde-beslagene overeengekomen arbitraal beding?', *TvA* 2001/4, p. 142-149.

Broekveldt 2003

L.P. Broekveldt, *Derdenbeslag* (Burgerlijk Proces & Praktijk nr. I) (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2003.

Broekveldt 2012

L.P. Broekveldt, 'Derdenbeslag en bewijs', *BER* 2012/1, p. 17-22.

Cremers 2024

Y.E.M. Cremers, 'Pandrecht op door niet-accessoire zekerheidsrechten gedekte vorderingen', *Tijdschrift financieel recht in de praktijk* 2024, p. 32-38.

Damsteegt-Molier 2009, p. 195

F. Damsteegt-Molier, *Relativering van eigendom, een analyse aan de hand van de relativering van de levering c.p., de relatieve werking van de vernietiging op grond van de actio pauliana en van de blokkeringsregel bij beslag op roerende zaken* (diss. Rotterdam), Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2009.

Faber 2009

N.E.D. Faber, 'Betalen in weerwil van derdenbeslag', in: Faber e.a. (red.), *Knelpunten bij beslag en executie* (Serie Onderneming en Recht, deel 49), Deventer: Kluwer 2009, p. 485-503.

Faber 2017

N.E.D. Faber, annotatie bij Hoge Raad 9 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2833, *JOR* 2017/25.

Faber & Vermunt 2016

N.E.D. Faber & N.S.G.J. Vermunt, annotatie bij Hoge Raad 18 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3619, *JOR* 2016/105.

Ferwerda 2016

R.J.P. Ferwerda, 'Herverpanding en verpanding van een geseceerde vordering', *MvV* 2016/3, p. 91-96.

Gras, Hendrikse & Jongbloed 2024

E. Gras, R.G. Hendrikse & A.W. Jongbloed, *Compendium van het Burgerlijk procesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2024.

De Greve 2009

T.R.B. de Greve, 'De "blokkerende" werking van een beslag en de gevolgen van onttrekking aan beslag', *TvI* 2009/10.

Guillaume

A.A.C. Guillaume, 'De zekerheid van derdenbeslag', *WPNR* 2006/6684, p. 723-727.

Van Hees 2011

J.J. van Hees, 'Ieder het zijne: verdeling, insolventie en retentierecht', *WPNR* 2011/6882, p. 325-330.

Van Hoof 2016

V.J.M. van Hoof, 'Immun'Âge/Neo-River en selectief gebruik van de wetsgeschiedenis', *TvI* 2016/20, p. 145-148.

Heymans & Bartels 1998

H.W. Heyman & S.E. Bartels, 'Met twee maten meten bij de verdeling van de executie-opbrengst van registergoederen', *NTBR* 1998, afl. 7, p. 219-225.

Houdijk & Breeman 2016

S. Houdijk & M.S. Breeman, 'De reikwijdte van de (inning)bevoegdheid van de openbare pandhouder', *FIP* 2016/217.

Jongbloed 2020

A.W. Jongbloed, *Executierecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Kainer 2023

F. Kainer, *Sachenrecht* (NomosLehrbuch), Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft 2023.

Van der Kraan 2022

J. van der Kraan, *Toepassing en rechtskarakter van de groepsvrijstelling van artikel 2:403 BW* (Serie Van der Heijden Instituut nr. 171), Deventer: Wolters Kluwer 2022.

Kruit & Verdam 2018

V.H.B. Kruit en B.T. Verdam, 'Beslag en faillissement, gelijktrekken regelingen civiele en faillissementsexecutie', in: S.J.W. Van der Putten en M.R. Van Zanten (red.), *Compendium Beslag- en executierecht*, Den Haag: Sdu 2018, p. 759-772.

Krzeminski 2018

K.J. Krzeminski, 'De versterkte inningsbevoegdheid van de openbaar pandhouder', *WPNR* 2018/7200, p. 503-505.

Krzeminski 2024

K.J. Krzeminski, annotatie bij Hoge Raad 12 april 2024, ECLI:NL:HR:2024:583, *JBPr* 2024/43.

Kortmann 2005

S.C.J.J. Kortmann, 'Inning van andermans gesecureerde vordering', *TvI* 2005/19, p. 67-69.

Van der Kwaak 1990

D.J. van der Kwaak, *Het rechtskarakter van het beslagrecht* (diss. Groningen), Deventer: Kluwer 1990.

Van der Kwaak 2000

D.J. van der Kwaak, 'Pandrecht en beslag op vorderingen', *TvI* 2000, p. 77.

Van der Kwaak 2017

D.J. Van der Kwaak, '13.4 Beslag en pandrecht op vorderingen', in: P. Vlas & T.F.E. Tjong Tjin Tai (red.), *Groene Serie Burgerlijke Rechtsvordering*, Deventer: Wolters Kluwer.

Van der Lely 1998

A.J. van der Lely, 'Derdenbeslag op een verpande vordering', in: M.H. Claringbould e.a., *Van Beheering*, Deventer: Gouda Quint 1998, p. 103-112.

Loesberg 2018

E. Loesberg, 'Enige opmerkingen over executie, zuivering, rangregelingsprocedure en verdeling van executieopbrengsten', in: Van der Putten & Van Zanten (red.), *Compendium Beslag- en executierecht*, Den Haag: Sdu 2018, p. 839-844.

Meijer 2011

G.J. Meijer, *Overeenkomst tot arbitrage. Bezien in het licht van het bewijsvoorschrift van artikel 1021 Rv* (Burgerlijk Proces & Praktijk nr. 13)(diss. Rotterdam), Deventer: Kluwer 2011

Van Mierlo 1988

A.I.M. van Mierlo, *Fiduciaire zekerheid, vuistloos en stil pand*, Deventer: Kluwer 1988.

Van Mierlo, in *GS Burgerlijke Rechtsvordering*

A.I.M. van Mierlo, commentaar op art. 477a Rv, in P. Vlas & T.F.E. Tjong Tjin Tai (red.), *Groene Serie Burgerlijke Rechtsvordering*, Deventer: Wolters Kluwer.

Mijnssen & Van Mierlo 2018

F.H.J. Mijnssen & A.I.M. van Mierlo, *Materieel beslagrecht* (Monografieën Privaatrecht nr. 10), Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Molenaar 1991

F. Molenaar, *Pandrecht* (Mon. Nieuw BW B12a), Deventer: Kluwer 1991.

Pannevis 2019

N.B. Pannevis, *Achtergestelde vorderingen* (Onderneming en recht nr. 114) (diss. Nijmegen), Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Rank-Berenschot 1997a

Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019, nr. 829., *Verpanding van vorderingen* (NIBE Bankjuridische Reeks nr. 33), Amsterdam: NIBE 1997

Rank-Berenschot 1997b

E.B. Rank-Berenschot, 'Substitutie na inning van een openbaar verpande vordering', in: S.C.J.J. Kortmann e.a. (red.), *Onderneming en 5 jaar nieuw Burgerlijk Recht* (Serie Onderneming en Recht deel 7), Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1997, p. 237-252.

Rank-Berenschot 1998

E.B. Rank-Berenschot, 'Reactie n.a.v. de bijdrage van prof mr R.D. Vriesendorp "Vervangende zekerheid" in WPNR (1997) 6294', *WPNR* 1998/6306.

Reehuis 1987

W.H.M. Reehuis, *Stille verpanding van roerende zaken en vorderingen volgens het NBW overeenkomsten en verschillen met zekerheidsoverdracht met beschrijving van het overgangsrecht*, Arnhem: Gouda Quint 1987.

Reehuis 1994

W.H.M. Reehuis, Inning van en verhaal op verpande vorderingen, in het bijzonder bij derdenbeslag en faillissement, in: *CJHB* (Brunner-bundel), 1994, p. 315-324.

Rongen 2012

M.H.E. Rongen, *Cessie* (Onderneming en recht nr. 70), Deventer: Kluwer 2012.

Pitlo/Reehuis & Heisterkamp 2019

W.H.M. Reehuis & A.H.T. Heisterkamp, *Pitlo. Het Nederlands burgerlijk recht. Deel 3. Goederenrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Scheltema 2022

M.W. Scheltema, *Nakoming* (Monografieën BW nr. B32a), Deventer: Wolters Kluwer 2022.

Schuijling 2012

B.A. Schuijling, annotatie bij Rechtbank Zutphen 18 oktober 2011, *JOR* 2012/61.

Smit 2024

A.J.H. Smit, 'Van absoluut naar relatief: pleidooi voor een paradigmaverschuiving bij verpanding van vorderingen', *AA* 2024, p. 470-477.

Snijders 2014

H.J. Snijders, annotatie bij Hoge Raad 13 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ7391, NJ 2014/52 (*Provinsje Fryslân/Terpstra*).

Snijders 2015

H.J. Snijders, annotatie bij Hoge Raad 21 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:415, NJ 2015/82 (*IAE/Neo-River*).

Snijders 2018

H.J. Snijders, *Nederlands arbitragerecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Snijders e.a. 2022

Snijders e.a. 2022, *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2022.

Snijders & Rank-Berenschot 2022

H.J. Snijders & E.B. Rank-Berenschot, *Goederenrecht* (Studiereeks Burgerlijk Recht), Deventer: Wolters Kluwer 2022.

Stal 2011

J.A. Stal, 'Art. 57 lid 3 Fw: Separatist en beslag', *FIP* 2011, nr. 1, p. 13-16.

Stein, in *GS Vermogensrecht*

D.F.H. Stein, commentaar op art. 3:246 BW, in J. Hijma (red.), *Groene Serie Vermogensrecht*, Deventer: Wolters Kluwer.

Stein, in *GS Vermogensrecht*

D.F.H. Stein, commentaar op art. 3:248 BW, in J. Hijma (red.), *Groene Serie Vermogensrecht*, Deventer: Wolters Kluwer.

Steneker 2004

A. Steneker, 'Voorrangsvragen bij stil pand op vorderingen', *WPNR* 2004/6578, p. 377-384.

Steneker 2006

A. Steneker, annotatie bij Gerechtshof Leeuwarden, 26 oktober 2005, *JOR* 2006/22.

Steneker 2009

A. Steneker, 'De positie van de derde-beslagene', in: Faber e.a. (red.), *Knelpunten bij beslag en executie* (Serie Onderneming en Recht, deel 49), Deventer: Kluwer 2009, p. 535-571.

Steneker 2012

A. Steneker, *Pandrecht* (Monografieën BW nr. B12a), Deventer: Kluwer 2012.

Steneker 2017

A. Steneker, annotatie bij Hof Arnhem-Leeuwarden 4 april 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:2955, *JOR* 2017/212.

Steneker 2022

A. Steneker, *Pandrecht (Monografieën BW nr. B12a)*, Deventer: Wolters Kluwer 2022.

Steneker 2023

A. Steneker, 'Liquideit en debiteurenverpanding', *Tijdschrift financiering, zekerheden en insolventierechtpraktijk*, nr. 2, p. 22-29.

Tollenaar 2016

N.W.A. Tollenaar, *Het pre-insolventieakkoord. Grondslagen en raamwerk (diss. Groningen)*, Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Tweehuysen 2016

V. Tweehuysen, *Het uniciteitsbeginsel in het goederenrecht* (Onderneming en recht nr. 92), Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Van Velthoven & Van Wijck 2016

B.C.J. van Velthoven & P.W. van Wijck, *Recht en efficiëntie*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Verdaas 2007

A.J. Verdaas, *Stil pandrecht op vorderingen op naam* (Onderneming en recht nr. 43) (diss. Nijmegen), Deventer: Kluwer 2007.

Verdaas 2013

A.J. Verdaas, annotatie bij Rechtbank Leeuwarden 5 december 2012, *JOR* 2013/153.

Verdaas 2014

A.J. Verdaas, 'Pandrecht op een vordering op naam en enkele rechten van de pandgever jegens de pandhouder', in: F.E.J. Beekhoven van den Boezem, G. Bergervoet & F. Verstijlen, *Groninger zekerheid. Liber Amicorum Wim Reehuis*, Deventer: Kluwer 2014, p 403-415.

Verhagen & Rongen 2000

H.L.E. Verhagen en M.H.E. Rongen, *Cessie, De overdracht van vorderingen op naam* (Preadvies uitgebracht voor de Vereniging voor Burgerlijk Recht), 2000.

Verheul, in: GS Verbintenissenrecht

E.F. Verheul, commentaar op art. 6:142 BW in: R.J.Q. Klomp & H.N. Schelhaas (red.), *Groene Serie Verbintenissenrecht*, Deventer: Wolters Kluwer.

Verstijlen 1994

F.M.J. Verstijlen, 'Over botsende voorrechten en zekerheidsrechten', *WPNR* 1994/6143, p. 479-482.

Verstijlen 2013

F.M.J. Verstijlen, *Algemene bepalingen pand en hypotheek (Monografieën BW nr. B11)*, Deventer: Kluwer 2013.

Verstijlen 2014

F.M.J. Verstijlen, 'Wie zwijgt, deelt mee', in: F.E.J. Beekhoven van den Boezem, G. Bergervoet & F. Verstijlen, *Groninger zekerheid. Liber Amicorum Wim Reehuis*, Deventer: Kluwer 2014, p. 431-441.

Verstijlen 2021

F.M.J. Verstijlen, annotatie bij Hoge Raad 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524, *NJ* 2021/214.

Vriesendorp 1997

R.D. Vriesendorp, 'Vervangende zekerheid', *WPNR* 1997/6294.

Vriesendorp 1998

R.D. Vriesendorp, 'Naschrift', *WPNR* 1998/6306.

Van Weert 2023

B.P.C. van Weert, 'Inning van stil verpande vorderingen en informatieplicht van curatoren anno 2023: het 'spoorboekje van Hennie' opnieuw bekeken', in: B.A. Schuijling, M. van Wingerden & P.M.P. Frenken, *Het bancaire belang. Opstellen aangeboden aan mr. H.J. Damkot (Onderneming en Recht nr. 141)*, Deventer: Wolters Kluwer 2023, p. 137-150.

Westerman 2020

J.C. Westerman, annotatie bij Rb. Oost-Brabant, 7 augustus 2019, ECLI:NL:RBOBR:2019:4542, *JOR* 2020/65.

Wibier 2008

R.M. Wibier, '403-perikelen vanuit een goederenrechtelijk perspectief', *Ondernemingsrecht* 2008/52, p. 182-185.

Wibier 2014

R.M. Wibier, 'Enkele opmerkingen naar aanleiding van HR 21 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:415 (Immun Age/Neo-River), *MvV* 2014, nr. 9.

Wibier 2020

R.M. Wibier, *Overgang van vorderingen en schulden en afstand van vorderingen* (Monografieën BW nr. B44), Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Van Zanten 2012

T.T. van Zanten, *De overeenkomst in het insolventierecht* (Recht en Praktijk, nr. InsR3), Deventer, Kluwer 2012.

Zwalve 1985

W.J. Zwalve, 'Enige opmerkingen over het pandrecht op vorderingen II', *WPNR* 1986/5723, p. 1-5.

Zwalve 2014

W.J. Zwalve, 'Hyperocha', in: F.E.J. Beekhoven van den Boezem, G. Bergervoet & F. Verstijlen, *Groninger zekerheid. Liber Amicorum Wim Reehuis*, Deventer: Kluwer 2014, p 517-534.